

K.K.T.C.
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ
ANA BİLİM DALI

EĞİTİM EKONOMİSİ

YÜKSEK LİSANS BİTİRME
PROJESİ

K.K.T.C. DE İLKOKULLARDA
ÇAĞDAŞ VE DEMOKRATİK EĞİTİMDE TEFTİŞ

Hazırlayan
Hatice BİLGİN

Ders Öğretmeni
Yar. Doç. Dr. Erdal GÜRYAY

Lefkoşa 2005

İÇERİK

Önsöz.....	3
BÖLÜM 1. PROBLEM DURUMU.....	4
Giriş.....	4
1.A. Problem durumu.....	5
1- İlkokul Yöneticilerinin Görev ve Sorumlulukları.....	11
2- Müdür Muavininin Görev ve Sorumlulukları.....	12
3- Okul Yöneticisinin Görev Alanları.....	12
4- Personel Hizmetleri.....	12
5- Eğitim – Öğretim İşleri.....	13
6- Öğrenci Hizmetleri.....	14
7- Büro – Hesap ve Ayniyat İşleri.....	15
1.B. Araştırmanın Önemi.....	19
1.C. Tanımlar.....	20
BÖLÜM 2. KAYNAK ARAŞTIRMASI VE KURAMSAL TEMELLER....	23
2.A. Kaynak Araştırması.....	23
2.A.1. Çağdaşlık.....	23
2.A.2. İnsan Hakları.....	28
2.A.3. Demokrasi.....	33
2.A.4. K.K.T.C. Teftiş.....	44
2.A.4.a- Maarif Dairesi Teşkilat Kanunu (1960).....	45
2.A.4.b- Genel Kadro Yasası (1981).....	57
2.A.4.c- Yabancı Ülkelerde Denetim.....	66
2.B. Kuramsal Temeller.....	66
2.B.1 Çağdaş ve Demokratik Eğitim	66
2.B.1.1. Çağdaş ve Demokratik Eğitim Kuramı.....	66
2.B.1.1.1- Herkes, Eğitim Hakkına Sahiptir.....	70
2.B.1.1.2- Eğitim, Öğrenci Merkezli Bir Süreçtir.....	72
2.B.1.1.3- Herkes, Potansiyeli Oranında Başarılı Olabilir.....	73
2.B.1.1.4- Öğrenci Dersler İçin Değil, Dersler Öğrenci İçin Vardır.....	75
2.B.1.1.5- Ölçme ve Değerlendirme, Öğrencinin Başarılı Olmasını ve Geleceğe Hazırlanmasını Sağlayan Bir Araçtır.....	76

2.B.1.1.6- Öğrencinin Program Hedeflerine Uygun Başarıları Okul İçi – Dışı, Ülke Dışı Nerede Olursa Olsun Değerlendirilir.....	78
2.B.1.1.7- Tehdit ve Korku Yaptırımı Yerine, Sevgi ve Saygı Yaptırımı Kullanılmalıdır.....	78
2.B.1.1.8- Eğitim Tür ve Kademeleri Arasında Yatay ve Dikey Geçiş Yolları Açıktır.....	79
2.B.1.1.9- Eğitim, İnsanı Geleceğe Hazırlar.....	80
2.B.1.1.10- Eğitim Kurumlarının Yapı ve Davranışları İnsan Haklarına ve Demokrasi İlkelerine Uygun Olmalıdır	80
2.C. Çağdaş ve Demokratik Eğitimde Teftiş.....	84
2.C.1- Yönlendirme.....	85
2.C.2- Algı.....	85
2.C.3- Endişe.....	86
2.C.4- Bireyler Arası İlişkiler.....	86
2.C.5- İşbirliği.....	86
2.C.6- Tutum ve Davranışlar.....	87
2.C.7- Demokratik Yaklaşım.....	87
2.C.8- Mesleksel Töre.....	87
2.C.9- Tanıma.....	87
2.C.10- Karara Katılma.....	88
2.C.11- Başkalarının Duygularını Anlayabilme.....	88
2.C.12- İnsan Değeri ve Onuru.....	88
2.C.13-Farklılık.....	89
2.C.14- Özgürlük.....	89
2.C.15- Gelişme.....	89
2.C.16- Güdüleme.....	89
2.C.17- Moral.....	90
2.D. Teftişin İşlevleri.....	90
2.D.1- Danışmanlık.....	90
2.D.2- Rehberlik.....	91
2.D.3- İnceleme – Araştırma.....	92
2.D.4- Kontrol.....	93
2.D.5- Öneriler.....	95
3. Kaynaklar.....	97

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın amacı, Çağdaş ve Demokratik anlayışı bağlamında K.K.T.C.de ilköğretimde teftişe ilişkin, kaynağa dayalı verileri toplamak, yorumlamak, gerekli hallerde önerilerde bulunmaktır.

Eğitim ve öğretim sürecini geliştirmeyi amaçlayan denetimin, olaya çok yönlü bakması gereğini vurgulayan çağdaş eğitim denetiminde, eğitim yatırımlarının sonuçlandırıldığı ortamlar sınıflardır. Çağdaş ve demokratik eğitimin odak noktası öğretme ve öğrenmeyi etkileyen etmenlerin tümüdür. Denetimin amacı süreci geliştirmektir. Denetmen bu amacın gerçekleştirilmesinde kilit bir rol oynayan lider konumundadır, gerçek anlamda bir eğitim lideri olarak bu süreçte yer almaktadır. Böyle bir anlayışa dayalı olan bu çalışmada “örgüt iklimi”, “moral”, “güdülenme”, “insan ilişkileri”, okul yöneticilerinin görevleri, eğitim işleri, çağdaşlık, insan hakları, K.K.T.C’ deki denetim hizmetleri gibi konulara yer almaktadır.

Bu çalışmada bana sonsuz hoşgörüsü, davranışlarıyla cesaret veren eğitim danışmanım ve ders öğretmenim Yar. Doç. Dr. Erdal Güray’a, çalışma süresince sürekli yardımını gördüğüm Yar. Doç. Dr. Halil Aytekin’e, K.K.T.C.’de teftiş konusunda kaynak yardımında bulunan Teftiş Dairesi Müdürü Yusuf ÖZBİLGE’ye teşekkürü bir borç olarak kabul ediyorum.

Hatice BİLGİN

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Değişme ve gelişmeler, sadece tek alanda kalmamakta, tüm sistemleri etkilemektedir. Gelişimin temelinde, bilimsel yöntem ve bilimsel davranış yatmaktadır. Bilimsel yöntem özetle, problemi tanımlama, hipotezi kurma ve deneme aşamalarını içerir. Bilim insanı, artık sadece görünen gerçeklikte değil, sanal gerçeklikle de ilgilenir olmuştur. Gelişmelerin büyük çoğunluğu 1900'lü yıllardan bu yana olmuştur. Öyle ki Rosovsky (1900.s.102)'nin, bir kaynağa dayalı olarak belirttiği üzere "şimdiye kadar gelmiş geçmiş bütün bilim adamlarının %80 ile 90'ı halen yaşamaktadır." Dünyadaki bu baş döndürücü değişime eğitimin de uyum sağlaması ve hatta bu değişimi yönlendirmesi beklenir. Değişimi yönlendirecek insan eğitim sürecinin ürünü olacaktır. Bu sürecin gerektirdiği eğitim geleneksel değil, çağdaş ve demokratik bir eğitim olacaktır. Çağdaş ve demokratik eğitimin temelini insana bakış açısı oluşturur. İnsan görüşü, insan hakları evrensel bildirisinin 1. maddesindeki "Her insan hür doğar, haklarda ve onurda eşittir kuralı çerçevesinde, insana duyulması gereken saygıyla bağımlıdır. Her insan farklı bir değerdir. Zeno (MÖ 334- 262)'nun dediği gibi, her insanın içinde bir kainat vardır (Kazamias,1965). Demokrasi, tek tek demokrat insanların bir araya gelmesi ile oluşur ve devam edebilir. "Demokrasi, ancak demokrat insanların rejimidir" (Bilgen,1993.s.2). bu onurlu ve saygıdeğer varlık, en iyi eğitimi hak etmektedir.

Çağdaş eğitimin birinci amacı erdemli insan yetiştirmek, ikinci amacı da bireylere bilimsel davranışı kazandırmaktır. Kuşkusuz, "Bilimsel davranış ancak, inanç, düşünce ve girişim özgürlüklerinin var olduğu ve bilime gereken değerin verildiği bir ortamda gelişebilir." (Bilgen,1993.s.III). Demokrasi de erdemli ve bilimsel davranışa sahip insan gerektirir. Okullar, çoğunlukla, toplumu örnekler. Eğitim ortamının çağdaş ve demokratik uyarılarla donatılması, müfettiş, yönetici ve öğretmenlerin çağdaş ve demokratik davranışa sahip olmaları; çocukların bu ortamda yaşamaları, çağdaşlığı ve demokrasiyi davranış haline getirmeleri, toplumu demokrat yapabilir. Toplumun çağdaş ve demokratik bir yapı ve davranışa kavuşabilmesi, ancak eğitim kurumlarının ve insanların bu yapı ve davranışa sahip olmaları ile olasıdır.

Merkez teşkilatı, taşra teşkilatı, okullar ve tüm kurum, kural ve görevlileriyle, Milli Eğitim Bakanlığı'nın görevi, K.K.T.C. genel amaçlarını gerçekleştirmektir. Bu amaçları gerçekleştirmek için yapılmış olan Bakanlık, ana hizmet, yardımcı hizmet ve danışma hizmet

birimlerinden oluşmaktadır. Danışma hizmet birimi olan Bakanlık Teftiş Kurulu ve il Milli Eğitim Müdürlüklerinde bulunan İlköğretim Teftiş Kurullarında görevli müfettişler, eğitim kurumlarında K.K.T.C. Milli Eğitiminin amaçlarının gerçekleştirilmesi için işlev yapar. Bu kurullarda görevli müfettişler, çağdaş ve demokratik bir davranışa sahip olmalıdır. Danışmanlık, rehberlik, inceleme-araştırma, kontrol ve soruşturma işlevlerini yerine getirmede teftiş danışmanları, bu nitelikleri içermelidir.

Teftişten, geleceğin çağdaş ve demokrat insanını yetiştirmek ve demokrat bir toplum yaratmak temel görevi olan okula girdiğinde amacın gerçekleştirilmesinde dinamizm kazandırması beklenir.

Çağdaş ve Demokratik Eğitim anlayışı ve teftişin işlevlerinden hareketle bu bölümde problem, amaç, kaynak taraması tanımlara yer verilmiştir.

1.A. PROBLEM DURUMU

Denetim, örgütsel eylemlerin kabul edilen amaçlar doğrultusunda saptanan ilke ve kurallara uygun olup olmadığının anlaşılması süreci olarak düşünülebilir. Denetimin temel amacı, örgütün amaçlarının gerçekleştirme derecesini saptamak, daha iyi sonuç alabilmek için gerekli önlemleri almak ve süreci geliştirmektedir. Bu amaçla denetim bir bütün olarak, planlı ve programlı bir biçimde sürekli olarak izlenir, eksik yönler saptanır, bu saptama için geçmişten günümüze K.K.T.C. de denetimin araştırılması gerekmektedir.

Eğitim sistemimiz çeşitli sorunlarla iç içe bulunmaktadır. Toplumların hızlı bir gelişme süreci içinde olan dünyadaki yerini alabilmesi için öncelikle eğitim sisteminin geliştirilmesi ve içinde bulunduğu sorunları acil olarak çözmesi gerekmektedir, çünkü toplumun sosyal, ekonomik, kültürel yönlerden geliştirilmesi, eğitim, yönetim ve denetimine yeteri kadar önem vermekle sağlanabilir.

Bireylerin içinde doğup büyüdükleri, yaşamlarını sürdürdükleri, toplumun değerleri, bilgi birikimleri ve bu birikimlere dayalı olarak edindikleri becerileri, kendinden sonra gelen kuşaklara aktarmaları eğitim yoluyla sağlanmaktadır (Akkutay, 1999: 35). Genel olarak eğitimin amacı bireyleri içinde bulunduğu toplumun yararlı bir üyesi haline getirmektir (Küçükahmet 1989:2).

İlkokulların yönetimi, okul yöneticilikleri içinde yer alır. Okul yöneticilikleri içerisinde en önemli yere sahiptir. Bu okulların amaçlarına ulaşabilmesi, okul yöneticilerinin çok iyi yetiştirilmesine ve görevlerini ideal bir şekilde yapmalarına bağlıdır. Okul yöneticileri yeterli nitelik ve donanımla yetiştirilmeli, büyük bir olgunluk ve anlayış sahibi olmaları sağlanmalıdır. Okul yöneticileri, kurumun tüm çalışanlarıyla ve onların çalışmalarıyla yakından ilgilenmeli, okulun işleyişinden yakinen haberdar olmalıdır. Yöneticiler personeli anlayıp dinlediği, onların fikirlerinden yararlandığı, personeli karar sürecine kattığı sürece yönetme işini kolaylaştırır. Personelin nabzını iyi tutan, onlarla ortak karar alan yönetici, personeline gerekli sorumluluğu yüklemiş olduğundan alınan kararların gerçekleşme düzeyi de oldukça yüksek olacaktır. Dolayısıyla okul yöneticilerinin etkili bir yönetim gösterebilmeleri, insanlar arası ilişkileri çok iyi bilmesi ve demokratik bir öğretim lideri olmaları ile sağlanabilir.

Eğitim yöneticiliği hizmetleri, yetiştirilmiş yönetici kadrolarıyla değil, ek bir görev olarak öğretmenlere gördürülmektedir. Öğretmenler yöneticilik davranışlarını deneme-yanılma ve usta-çırak ilişkisi içinde kazanmakta ve öğretmen-yönetici rol çalışmaları sürüp gitmektedir (Gürsoy, 1979:103). Okul müdürü, gerçek bir liderin özelliklerine sahip olmalı ve artık "idareciliğin mektebi olmaz" inancından vazgeçilmelidir.(Sağlamer, 1975:116).Okul müdürü, okulun amaçlarını gerçekleştirerek yapısını ve havasını koruyan iç öğelerin lideri olmalıdır (Bursalıoğlu, 1991: 38). Yöneticiler, gerekli bilgileri sağlamak için sorumluluk almasını bilmelidir. Gerektiğinde uzman görüşlerden faydalanmalı, fakat uygulayıcının kendisi olduğunu unutmamalıdır (Drucker, 1995:371). Yönetimin yetersizliği, kişilerin kötülüğünden çok yönetimin kötülüğüne bağlıdır. Yöntemlerin değil, insanların değiştirildiği girişimler başarılı olamamaktadır (Yaldız, 1993: 13).

Etkili yöneticilerin işlevleri, öğretime önem verme, amaç ve beklentileri açıkça onaya koyma, zamanın çoğunu eğitim sorunlarına ayırma, öğretime ilgi ve destek verme, personele dönük davranış gösterme yönünde olmalıdır (Balcı, 1993: 29). İyi bir yönetici olma ve iyi bir yönetim sergileyebilme genelde yöneticinin şu niteliklere sahip olmalarını gerektirir.

1. Yönetici hazır olmasını bilmelidir,
2. Yönetici personeli anlamasını bilmelidir,
3. Yönetici görüşlerini personeline açıklamalıdır (Tortop ve ispir, 1989: 32).

Etkili yönetimle okulu etkin haline getirebilmek için eğitim-öğretimle ilgili kararların uygulayıcı durumdaki personelle birlikte alınması gerekir. Okula dayalı yönetim ilkesinden hareketle alınan kararların uygulanma ve amaçları gerçekleştirme derecesi o oranda yüksek olacaktır.

Etkili okul ve etkili yöneticilik boyutlarında başında yöneticilik gelir. Okul yöneticisi etkili okulda başarının en büyük etkenidir. O, okulu yönetmekten çok, eğitimi-öğretimi yönlendirir, işleri sıraya koyarak okuldaki koordinasyonu sağlar. Yetkilerini yardımcılar ile paylaşarak birlikte okulu başarıya götürür. Eğitim örgütlerindeki yönetim, iş merkezli ya da insan merkezli olmak yerine bu ikisini de dengeleyen bir yol izlemelidir. Eğitim örgütlerindeki verim, makine ile değil, insanla gerçekleştirilmelidir. Yönetimin başarısında personelin duygu, heyecan, coşku ve morali önemli unsurlardandır.

Okula dayalı yönetim, okullarda stratejik planlamayı, liderliği, öğretimi, personeli geliştirmeyi, bütçeyi, okulun havasını ve kültürünü, okul-veli, okul-toplum ilişkilerini etkiler. Okula dayalı yönetimin temel esprisi, okulu ilgilendiren kararların okula en yakın insanlar tarafından alınmasıdır (Özdemir, 1996: 26).

Çağımızda okul yöneticileri, personelinin iyi anlamak zorundadır. Bunda ortam sağlandığı oranda kararların uygulanması kolaylaşır ve iş verimi artar (Tortop ve İspir, 1989:127). Okul yöneticileri, personelin kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerini açıklama fırsatı vermelidirler. Düşünce ve önerilere değer verildiğinde, personel arasında güven ortamı doğacak ve kendisini işine daha çok verecektir. Personel belli bir doyum ve motivasyon kazanacağından amacı gerçekleştirme düzeyi de yüksek olacaktır (Aydın, 1994:285). Okul yöneticileri okulda değişik uzmanlığa sahip olan personel arasında iyi bir işbirliğine ihtiyacın olduğunu bilmelidir. Bu işbirliği aynı amaçları paylaşan insanların sorumluluk almalarını geliştirir (Başaran, 1993: 53).

Okul yönetiminde yönetici-personel işbirliği karşılıklı ilişkiler bakımından önemlidir. Yöneticiler ile öğretmenler arasındaki ilişkiler olumlu, yapıcı olursa, okulun psikolojik ortamı olumlu olacak ve öğretmenler de sürece katılarak yönetime katkıda bulunacaktır (İlgar, 1996: 89).

Okul yöneticilerinin birtakım yeterliliklere sahip olması gerekir. Bir yönetici problemleri bütün ayrıntılarına kadar inceleyen, sonra yarar ve sakıncalarını görüp karar veren kişidir. Karar vermekten çekinen, vereceği kararın sonucundan korkan kimse, dünyanın en bilgin, en iyi niyetli yöneticisi de olsa asla lider olmaz (Osmay, 1995:305).

Okul yöneticileri, okuldaki her çeşit sorunların çözümünde uzlaştırıcı, koruyucu ve barıştırmacı bir rol oynarsa, okulun iç ve dış çevre ile olan ilişkilerinde gerekli dengeyi kurmuş olur. Personeli ile okul çevresi arasındaki ilişkileri ve ihtiyaçları iyi karşılayan bir yönetim, eğitimin verimini ve kalitesini yükseltmekte de başarılı olacaktır.

Personelinden tam manasıyla yararlanmak isteyen yönetici, onları harekete geçiren şeylerin, güdülerin neler olduğunu bilmek zorundadır. Ancak bunu iyi bilen yöneticiler onları güdüleyebilir, heyecanla çalıştırabilirler. Her yönetici insanların basit bir makine olmadığını bilmelidir. Her bireyin:

- a. Harekete geçebilecek tutkuları,
- b. Kırılabilir gururları,
- c. Bozulabilecek görüşleri,
- d. Gerçekleşmesini istedikleri ümitleri vardır, insanları yetiştirmek ve yönlendirmek isteyen herkes onları iyi anlamak zorundadır (Osmay,1995: 310- 318).

Okul müdürleri karar verme, planlama ve uygulama gücüne sahip olarak okulun amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmekten sorumludurlar. Etkili karar alma stratejisi, katılmalı yönetimi gerektirir. Bir örgütte çalışan ast ve üstlerin hiyerarşik değil de, eşit olarak karar alma sürecine katılması olarak tarif edilen bu yönetim biçiminin birçok avantajları vardır. Katılmalı yönetimin başarısı büyük oranda okul müdürünün yönetim şekline ve tavırlarına bağlıdır. Okuldaki üst ve astların sorunları birlikte tanımladıkları, analiz ettikleri, çözümler ürettikleri, alternatifleri seçtikleri ve oy birliği ile karar verdikleri durumlarda gerçek katılmalı yönetim uygulanabilmektedir (Özden, Eğitim Yönetimi Dergisi 1996:427- 429).

Okul yöneticilerinin görevlerini yerine getirme düzeyleri, onların hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri, yöneticilik tecrübeleri ve kişisel özellikleri ile yakından ilgilidir. Okul yöneticilerinin seçiminde ve yetiştirilmesinde belli bir standarda sahip olunmaması çok farklı

tutum ve anlayışta yönetici tipini ortaya çıkarmaktadır. Farklı nitelikteki yöneticilerin amaçları gerçekleştirme düzeyleri de farklılıklar gösterecektir. Toplumdaki hızlı değişim ve gelişmeler okul yöneticilerinden beklentileri hızla arttırmasına rağmen, henüz yöneticiler belli bir yöneticilik eğitimi ve uzmanlaşma sürecinden geçirilmemektedir. Geleneksel yöneticilik anlayışıyla beklentiler karşılanmaya çalışılmaktadır. Yönetici aynı zamanda öğretmen konumundadır. Yönetici- öğretmen rolleri birbirinden tam ayrılmış olmadığından, yönetici kendisinden beklenen rolünü oynamada rahat hareket edememektedir.

İlkokulların belirlenen temel amaçlarına ulaşabilmesi için bu okul yöneticilerinin görevlerini ideal bir şekilde yapmaları beklenir. Yöneticilerin düzeylerini yükseltebilmek, verim ve etkinliğini arttırabilmek için denetimle ilgili görüş ve beklentilerinin bilinmesi büyük önem taşımaktadır. Çok değişik anlayış ve düzeydeki yöneticilerin istenen başarıyı göstermeleri ve yöneticiler arasında ortak bir anlayışın yerleştirilmesi için ilkokul müfettişlerine çok önemli görevler düşmektedir. Burada müfettişlerin çok yönlü ve insanlar arası ilişkileri çok iyi bilmeleri gerekir. Müfettişten beklenen amaca yönelik ilişkiler, denetim öncesi ve denetim sırasında insancıl ilişkileri esas alan rehberlik yaklaşımı ile kurulabilir.

Bütün örgütlerde olduğu gibi okul örgütlerinde de yönetimin kusursuz olması, okulun amacına ulaşma derecesinin belirlenmesi için denetim birimleri kurulmuştur. K.K.T.C.'de ilkokulların teftiş ve denetim hizmetlerini her yıl ilköğretim müfettişleri yerine getirmektedir.

Tüm örgütsel çabaların belirlenen örgütsel amaçlara ulaşp ulaşmadığının nesnel olarak denetlenmesi gerekmektedir. Çünkü denetlenmeyen etkinliklerin geliştirilmesinin rastlantısal olacağı öne sürülmektedir (Cengiz, 1992: 16). Eğitim sistemimizde amaçlara ulaşp ulaşmadığını denetleme görevi ilkokul müfettişlerine verilmiştir. Ancak denetim etkinlikleri öğretmen sayısına oranla oldukça az sayıda müfettiş tarafından gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Amaç boyutu dikkate alınarak teftiş için bir tanım düşünülürse; teftiş, kamu hizmetlerinin yasalara ve hizmetlerin, belirlenen amaçlara uygun olarak yapılıp yapılmadığını belirlemek amacıyla baş yönetici ya da onun adına görevlendirilen memurlarca yapılan denetimdir (Ergun, Bozkurt 1999:222- 223).

Eğitim ve öğretim hizmetlerinin devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı sorumludur. Bakanlık bu görevlerini bünyesinde yapacağı örgütlenme ve kurumlaşma ile sağlar. (KKTC Milli Eğitim Yasası: 68).

Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı, ilköğretim Dairesine bağlı ilkokulların faaliyetleri ile ilgili denetim görevlerini ilkokul Müfettişleri yerine getirmektedir. İlkokul Müfettişleri yetkilerini Bakan adına kullanırlar ve bu görevlerini yaparken Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Teftiş Dairesi Müdürlüğüne karşı sorumludurlar.

İlkokulların yönetimi ve yönetimin denetimi, eğitim sistemi içinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu okullardaki yöneticilerin düzeylerini yükselterek verimliliği artırabilmek için onların yönetici denetimi ile ilgili görüş ve beklentilerinin önceden bilinmesi büyük önem taşımaktadır. Bu okulların amaçların gerçekleştirmeye yönelik yönetici-denetmen ilişkileri karşılıklı güven, kabul ve bilimsel temellere dayanmalıdır. Bu da denetim öncesi ve denetim sırasında yönetici-denetmen ilişkileri rehberlik, açıklık ve bütünleyici bir anlayış temel alınarak sağlanarak sağlanabilir.

Denetim, örgütsel eylemlerin kabul edilen amaçlar doğrultusunda, saptanan ilke ve kurallara uygun olup olmadığını anlamak ve örgütlerin amaçları gerçekleştirme derecesini ortaya koymak, daha iyi sonuçlar alabilmek için gerekli önlemleri alıp süreci geliştirmektir. Denetim sistemi her örgütte örgütsel ve yönetsel bir zorunluluktur.(Aydın, 1993:1). Teftiş, kamu yararına davranışları kontrol etme yöntemidir, önleyici ve düzeltici eylemler olduğundan düzenleyici mekanizmalar olarak yaygın şekilde kullanılmaktadır. Eğitim sisteminde teftiş, çeşitli kuramlar yoluyla kestirilen sonuçtan birleştiren bir süreçtir. Üç grupta toplanabilecek bu kuramların birincisinde; öğrenme, kişilik ve davranış, ikincisinde; bilgi ve grup dinamiği, hukuksal ve politik kuramlar, üçüncüsünde; yönetim, iletişim ve rol kuramları yer alır (Bursalıoğlu, 1994:129).

Okul yönetiminde, yöneticilerin görevleri yasal olarak belirlenmiş ve yönetmeliklerde ayrıntılı olarak yer almıştır. Bu görevlerin yerine getirilmesi için değişik işlemlerin yapılması ve davranışların gösterilmesi gerekir, işlem ve davranışlar birbirleri ile ilişkili olmakla beraber nitelik bakımından aralarında bazı farklılıklar görülür. Aynı niteliği taşıyan görevler bir araya getirildiğinde görev alanları oluşturulabilir (Başar, 1981: 5).

1.A.1. İlkokul Yöneticilerinin Görev ve Sorumlulukları

İlkokul müdürünün ve müdür muavininin görev ve sorumluluktan yasada şöyle belirtilmiştir. (KKTC Milli Eğitim Yasası.1992)

1. Görevli bulundukları okulun yönetim işlerini yürütmek ve resmi evrak, istatistik, kayıt ve defterlerin tutulmasını ve korunmasını sağlamak,
2. Yönetici olduğu okulda görev yapan öğretmenlerin ve diğer personelin yapacağı görev ve işlerin yürütülmesini sağlamak ve onlar hakkında sicil düzenlemek,
3. Eğitim ve öğretim etkinlikleri ile diğer okul etkinliklerini düzenlemek ve ders programlarının uygulanmasını sağlamak,
4. Öğretmenlerin okutacakları sınıf veya dersleri belirlemek ve yürütecekleri okul etkinliklerini göstermek,
5. Müdür muavininin yapacağı görev ve işleri saptamak izlemek,
6. Görev yaptığı okulda uygulanan beslenme programının usulüne göre uygulanmasını sağlamak; gıda maddelerini korumak, bu amaçla gerekli kayıt ve defterleri tutmak; öğrenci velileri ile eşgüdüm içinde yemeklerin hazırlanmasını sağlamak ve uygulamayı denetlemek,
7. Görevini aksatan ve görevine gelmeyen öğretmenlerle diğer okul personelinin durumlarını izlemek ve bağlı bulundukları müdürlüğe bildirmek,
8. Eğitim, öğretim ve yönetim işleri ile ilgili değerlendirmelerde bulunmak, görüş ve önerileri de içeren raporlar hazırlamak,
9. Okul ile öğrenci velileri arasında, gerekli ilişkiyi kurmak, okul aile birliğinin çalışmalarına yardımcı olmak.
10. Görevli bulunduğu yerde ortaokul bulunmadığı takdirde, köy kadın kursunun yönetim işlerini de yürütmek,
11. Görevli bulunduğu okulun her türlü bina, tesis ve demirbaşını korumak ve korunmasını sağlamak.

1.A.2. Müdür Muavinin Görev ve Sorumlulukları

Müdür muavinleri görev yaptıkları okulun müdürüne karşı sorumludurlar. Okuldaki yönetim işlerinin gerektirdiği görev ve işlerin yapılmasında müdüre yardımcı olurlar ve onun verdiği görev ve işleri yaparlar; Müdürün yokluğunda ona vekâlet ederler.

1.A.3. Okul Yöneticisinin Görev Alanları

Okul yönetiminde, yöneticilerin görevleri yasal olarak belirlenmiş ve kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge gibi yasal metinlerde ayrıntılı olarak yer almıştır. Bu görevlerin yerine getirilmesi için değişik işlemlerin yapılması ve davranışların gösterilmesi gerekir, işlem ve davranışlar birbirleri ile ilişkili olmakla beraber nitelik bakımından aralarında bazı farklılıklar görülür. Aynı niteliği taşıyan görevler bir araya getirildiğinde görev alanları oluşturulabilir. (Başar, 1981:5).

Okul yönetiminde belirlenen görevler dört alanda toplanabilir. Bunlar: Personel Hizmetleri, Eğitim-öğretim işleri, öğrenci Hizmetleri, Büro-Hesap ve Ayniyat işleri.

1.A.4. Personel Hizmetleri

Okulda, insan kaynaklarından yararlanılması, gerekli personelin temin edilmesi, atanan personele görev verilmesi, ödüllendirme, gerektiğinde cezalandırma, personeli geliştirme, yükseltme gibi işler, personel hizmetlerine girer (Taymaz, 1989: 35).

Okula örgüt niteliği kazandıran, öğrenme ve öğrenme sürecine dolaylı ya da doğrudan katkıda bulunan en temel ögesi, okulun personelidir. Okulun başarısı, okuldaki tek tek personelin ortak amaca yaptığı katkıların toplamına eşinir. Okul müdürünün personelin okulun amaçları doğrultusunda kılavuzlaması, desteklemesi ve eğitmesi, personelin örgüte olan katkısını arttıracaktır.

Okul müdürünün başarısı, büyük ölçüde personel hizmetlerini yerine getirmedeki başarısına bağlıdır. Okuldaki personel işlerini, okulda görevli yönetici, öğretmen, uzman, memur ve hizmetliler ile ilgili işleri kapsar. Bu alandaki işler şunlardır (Taymaz, 1993: 142-143):

- 1.Stajerlik, adaylık dönemi işleri,
- 2.Personelin göreve başlaması, görevden ayrılması
- 3.Devam- devamsızlık işleri,
- 4.Personelin sicil işleri,
- 5.Terfi- taltif ve cezalandırılması ile ilgili işleri,
- 6.Sağlık işleri

1.A.5. Eğitim - Öğretim İşleri

Okullar, ideal olan eğitim örgütleridir. Okullar kuruluş ve işleyiş açısından değerlendirildiğinde, eğitim ve öğretime yönelik olduğu görülür. Öğretim hizmetleri, eğitim hizmetlerinin bir bölümünü oluşturur. Öğretimde bilgi ve beceri kazandırmak esastır (Yıldırım, 1989: 2). Kazandırılan bilgi ve beceri sonucu öğrencide davranış değişikliği ve tutum oluşturulur. Bu etkinlikler okulun amaçları doğrultusunda gerçekleştirilir. Okul müdürü, eğitim öğretim hizmetlerini, eğitimin ve okulun amaçları doğrultusunda başlatmak, yönlendirmek, kolaylaştırmak ve gerçekleştirmekle yükümlüdür (Ün, 1987: 127). Okuldaki öğretim sürecinin doğrudan ve dolaylı olarak etkilendiği tüm etkenlerin yönetici tarafından göz önünde bulundurulması gerekir (Ün, 1987: 127). Okul müdürü, okulun araçları, ortamları, eğitsel çalışmaları, okul çevre ilişkileri ve rehberlik hizmetlerinin en üst düzeyde gerçekleştirilmesini sağlamalı, bu konudaki eksikliklerin! Gidermeli ve başkalarından faydalanmalıdır. Eğitim, öğretim işleri şunlardır (Taymaz, 1993: 143- 144) :

1. Öğretimi planlama işleri,
2. Program ve ders dağıtım işleri,
3. Ders kitaptan, araç- gereç sağlama işleri,

4. Okul ve sınıf kitaplıkları ile ilgili işler,
5. Zümre ve şube öğretmenleri toplantıları,
6. Tamamlama ve yetiştirme kursları ile ilgili işler,
7. Okul rehberlik işleri,
8. Eğitici kol çalışmaları ile ilgili işler,
9. Okulda yapılan sosyal çalışmalar ile ilgili işler,
10. Öğrenci nöbet işleri,
11. Okul- Aile Birliği ile ilgili işler,
12. Okul- çevre işleri,
13. Öğretmenler kurulu toplantıları.

1.A.6. Öğrenci Hizmetleri

Okulun en önemli girdisi öğrencilerdir. Okulun verimini öğrencilerin giriş özellikleri ile çıkış özellikleri arasındaki fark oluşturur. Okul yöneticisi, bulunduğu tüm etkinliklerinde öğrenciyi göz önüne almak zorundadır. Öğrencide meydana getirilen bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklar, okulun amaçlarının gerçekleştirilmesinin bir göstergesidir. Öğrenci işlerinin iyi yürütülmesi, öğrenciye istenen ortamların sağlanması ve amaçların gerçekleştirilmesini kolaylaştırabilir.

Öğrenci işlerinin etkili bir şekilde yürütülebilmesi yönetici yeterliliği ile yakından ilgilidir. Okuldaki öğrenci işleri şu alt başlıklar altında toplanabilir (Taymaz, 1993: 143).

1. Kayıt- kabul işleri,
2. Devam- takip işleri,
3. Sınav geçme ve sınav işleri,
4. Nakil, kayıttan silme işleri, '
5. Mezuniyet işleri,
6. Sağlık işleri.
7. İstatistikler.

1.A.7.Büro-Hesap ve Ayniyat İşleri

Okul örgütlerinin amaçlarına ulaşabilmesi, elindeki madde ve insan kaynaklarını en etkili bir şekilde kullanması ile mümkündür. Okulun maddi olanaklarının zamanında karşılanamaması başarısını olumsuz yönde etkileyebilir. Okuldaki işletme hizmetleri şu alt başlıklar altında toplanabilir. (Taymaz, 1993:142).

1. Bina tesis, bakım ve onarım işleri,
2. Yangından korunma ve sivil savunma işleri,
3. Yazı işleri,
4. Hesap işleri,
5. Ayniyat işleri,
6. Kooperatif ve kantin işleri,
7. Denetim işleri.

Yukarıda açıklandığı üzere, okul yöneticilerinin geniş bir görev alanı ve bu görevlerin getirdiği sorumlulukları vardır. Bu kadar çeşitli ve yoğun görevlerin yerine getirilmesinde, yöneticilerin yaptıkları eylemlerin rastlantısal olmayacağı bir gerçektir. Yönetici görevlerini yerine getirirken, okulun amaçlarını gerçekleştirme yönünde, sistem bütünlüğü içinde yapılması bir zorunluluktur. Sistemin geri beslemesi yapılan hataların ve eksikliklerin giderilebilmesi için, yönetimin çalışmalarının denetlenmesi gerekir. Okulun en etkin ögesi durumundaki yönetim kontrol edilmediği zaman, kurumsal sürüklenmelere ve amaçlardan sapmalara neden olabilir.

Okulun amaçlarını gerçekleştirme derecesinde üst sistemler sürekli olarak bilmek ve izlemek durumundadır. Çünkü tek tek okulların başarısı ve bu başarıların toplamı eğitim sisteminin başarısını oluşturur, öğrencilerin giriş özellikleri, işleme süreci ve öğrencilerin çıkış özelliklerinin planlı programlı olarak sürekli kontrol edilmesi, değerlendirilmesi sistemin başarısı açısından önemlidir.

Denetim, örgütsel eylemlerin öngörülen amaçlar doğrultusunda saptanan ilke ve kuralların uygun olup olmadığının anlaşılması, örgüt amaçları doğrultusunda daha iyi sonuç

almaya yönelik ve süreci geliştirmeyi hedef alan bir etkinliktir (Aydın,1986: 1). Bir başka tanımlamaya göre; denetim eğitim sisteminde gözlem ve inceleme yoluyla yapılan ölçme ve sonundaki değerlendirmeye denetim veya teftiş denir. Kısaca çalışan insan davranışlarının ve ortaya koyduğu ürünü kontrol etme sürecidir (Taymaz, 1985: 83).

Eğitim örgütlerinin yönetimi kadar yönetimin denetimi de önemlidir. Eğitim hizmetlerinin bütün alanlarında olduğu gibi teftiş hizmetlerinin de etkin bir şekilde yerine getirilmesi için hem teftiş, hem yönetsel alanda yeniden yapısal düzenlemelere ihtiyaç olduğu söylenebilir. Eğitim sisteminin başarısı, alt sistemlerin ve örgütlerin etkili bir yönetim göstermesine bağlıdır. Burada ilköğretim okullarında teftiş hizmetlerinin önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Bu okullardaki yöneticilerin teftişi ise en can alıcı noktayı teşkil etmektedir. Dolayısıyla yönetici denetiminde istenen verim ve etkinliği sağlayabilmek için yöneticilerin teftiştten beklentilerinin neler olduğunu önceden bilmek gerekir.

Kurum hizmetlerinin veriminin arttırmasında ve amaca ulaşma derecesinin belirlenmesinde teftiş ve denetimin önemi büyüktür (Gökkaya, 1991:119- 120). Son yıllarda eğitim denetiminde, "insan kaynaklarının geliştirilmesi"ne önem veren, örgütlerin insan kaynağını geliştirerek etkili bir şekilde kullanmayı hedefleyen bir denetim anlayışı görülmektedir (Aydın, 1993:2). Teftişin en önemli fonksiyonlarından biri de personelin işlerindeki başarı ve yeterlilikleri belirleyerek gelişmelerine yardımcı olmaktır (Taymaz, 1993:156).

Yöneticilerin teftiş hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması ve teftişe karşı güven duymaması önemli sorunlardandır (Taymaz, 1993: 43). Okul yöneticilerinin denetim karşı yanlış bilgi verme, direnme, suçu başkasına yükleme, duruma kurtarma, kendine arka arama, eksik ve yanlışlıkları gizli tutma gibi olumsuz tepkilerini en aza indirmek için yönetici ile denetmen arasındaki karşılıklı kabule dayalı ilişkilerin kullanılması gerekir. Ancak açıklığa, güvene, kabule dayalı, samimi bir ortamda gerçekleştirilen denetim süreci sancılı bir iş olmaktan çıkarılabilir. Yönetici olumlu bir şekilde güdülenerek yaptığı işin nitel ve nicel gücü de anacak ve yüksek bir performans göstermiş olacaktır. Yöneticiler mevcut sorunlarını samimi olarak müfettişlere açmalı, karşılıklı diyalogla çözüm yolları aranmalıdır. Karşılıklı güvene dayalı bir iletişimin kurulması teftiş sürecini de kolaylaştıracak ve geliştirecektir.

Günümüzde eksik ve hata aramaya yönelik denetim anlayışı artık geçerliliğini yitirmiştir, iş görenin edilgen değil göreviyle ilgili hususlarda işbirliğine dayalı, kendisini ifade edebildiği bir anlayışın yerleştirilmesi kaçınılmazdır. Bu anlayış ve uygulama denetimin etkisini, yöneticinin performansını ve kurumun amacını gerçekleştirme derecesini yükseltecektir (Bursahoğlu, 1991:135).

İlkokullarda yönetici denetiminin amacı okul örgülünün verimliliğim ölçmektir. Okul yöneticilerinin yönetimle ilgili gösterdiği faaliyetler her yıl müfettişlerce denetim yoluyla ölçülür. Birbirini izleyen denetimler arasında ilişki kurulur. Hataların düzeltilmesi, eksikliklerin giderilmesi ve başarılı durumların artarak devam etmesi için müfettişlerin belli yeterliklere sahip olması ve sürekli yardımda bulunması gerekir.

İlkokullarda yöneticilerin denetiminde "Yönetici Teftiş Formu" kullanılmaktadır. Bu form Fiziki Durum, Yönetim-Eğitim-Öğretim Durumu, Büro işleri olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Her bölümde farklı sayıda olmak üzere ölçek maddeleri bulunmaktadır. Konulan bu davranışların gözlenip ölçülebilirliği çok sınırlı ve güçtür. Bazı maddeleri birçok davranış kapsarken takdir edilen puanlar da dengeli dağıtılmamıştır. Aynı zamanda bu formda yer alan davranışların hepsini! Tüm ilkokullarda sergilemek mümkün değildir. Çünkü bazı davranışlar çoğu ilkokul yönetici davranışları arasında bulunmamaktadır. Denetim kullanılan formların her yönüyle kullanışlı olması gerekir. Denetim ve değerlendirmeye esas olan ölçüt davranışların somut, anlaşılır ve gözlenebilir davranışlar olması etkili bir denetim için çok önemlidir.

Yönetici teftiş formuna konulan davranışların birçoğunun gözlenip ölçülebilirliği çok sınırlı ve güçtür. Formda yer alan davranışların hepsinin bütün ilkokullarda sergilenmesi mümkün değildir. Çünkü bazı davranışlar çoğu ilkokul Okul yönetici davranışları arasında bulunmamaktadır. Bu nedenle teftişlerde kullanılan formlar her yönüyle kullanışlı olmalıdır. Teftiş ve değerlendirmeye esas olan ölçüt davranışların somut anlaşılır ve gözlenebilir davranışlar olması etkili bir teftiş için çok önemlidir.

Okul yöneticilerinin eksik ve yanlış uygulamalarının kişisel yetersizlikten mi, kurumla ilgili yetersizlikten mi kaynaklandığının bilinmesi gerekir. Yapılan bir denetimde, bir önceki denetimle bu denetim arasında ne ölçüde olumlu ya da olumsuz değişmelerin olduğu ortaya konmaya çalışılır. Bu da iyi bir rehberlik ve işbirliğine dayanan çalışmalarla gerçekleştirilebilir. Bu

Çalışmaların daha verimli hala gelmesi için değerlendirmelerde objektiflik ve tutarlılığın sağlanması teftişe açıklık getirilmesi ile olası görülmektedir.

Bir örgütün personel olmadan üretim yapması düşünülemez. Okula rgt niteliği kazandıran personeldir. Okulun verimi tek tek personelin başarısının toplamına eşittir. Personel desteklenir, ona gerektiğinde kılavuzluk yapılırsa verimi artar. Okul yöneticilerinin yardımı, yol göstericiliği, destekleyiciliği personeli eğitmesi örgüte olan katkısını artıracaktır. Böylece rgt maılarının gerçekleşmesine katkıda bulunan personel, karşılığında kendi gereksinimlerini de karşılayabilecektir (Başaran, 1989: 79).

Yöneticinin başarısı büyük ölçüde personel hizmetlerim yerine getirmedeki başarısına bağlıdır. Personel hizmetleri diğer hizmetlere göre en karmaşık ve en sorunlu olan yönetim alanıdır (Başaran, 1989: 34). Yöneticinin emri altındaki personelin sorunlarını czmesi, onları görev alanları mesleğine uygun olarak yetiştirme çalışmasında bilgisi, deneyimi yaralı olacaktır. Bunun yanında kritik durumlarda danışabileceği, kendine rehberlik ve yardımda bulunacak kişilerin olması yöneticinin işini kolaylaştıracaktır. Okul yöneticilerinin ğretmen kadrosunun desteğini almasının ne kadar önemli olduğunu, öğretmenin de bir yönetici ve gelecekte okulun resmi yöneticisi olabileceği gerçeğinden hareketle, yönetici denetimine ilişkin görüşlerinin önemli olduğu düşüncesindeyim. Bu nedenle bu konunun araştırılması araştırmacı tarafından gerekli ve önemli görülmüştür. Araştırma ayrıca, ilkokulların amaçlarını gerçekleştirilmesinde yönetici denetimiyle ilgili aksaklıkları ortaya çıkarıp, bulgular ışığında yeni düzenlemelere yönelik aydınlatıcı bilgiler sunarak teftiş alt sisteminin geliştirilmesine katkıda bulunacağı sayılmasıyla da önemli görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Toplumların nitelikli insan gücü ihtiyaçları, ancak nitelikli eğitim kurumlarıyla sağlanabilir. Eğitimin nitelikli bir şekilde sürdürülmesini etkileyen faktörlerin başında ğretmen, yönetici ve teftiş sistemi gelir.

Yapılan araştırmalar, teftiş etkinliklerinin eğitim kurumlarında üretkenlik ve örgütsel etkinlik üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermiştir.

Okulda yer alan etkinliklerinin tümü doğrudan ya da dolaylı olarak öğrenmeyi gerçekleştirmeye yöneliktir.

Okulda çağdaş bir ortamın, sağlıklı ilişkilerin oluşturulmasında, öğrencilerin geleceğe hazırlanmasında amaca yönelik etkinliklerin gözlenmesi ve değerlendirilmesi etkinliklerini okulda yürüten kişi okul yöneticisidir. Bu nedenle okul yöneticileri eğitim sisteminde önemli bir yer tutar.

Yönetici teftişi, okulun eğitim-öğretim ve yönetim süreçlerinin, bunlarla ilgili kayıt ve işlemlerin incelenmesi ve kurumun genel işleyişi hakkında bir hükme varmak için yapılan teftiştir. Müfettişlerin yanında öğretmenler de okul idarecilerinin yönetim uygulamalarını gözlemleyen daha da önemlisi bu uygulamalara muhatap olan kişilerdir. Bu nedenle yöneticilerin yönetim görevleri ile ilgili yaptıkları işlere ilişkin görüşleri büyük önem taşımaktadır. İlkokullarda yönetici teftişi ile ilgili olarak öğretmenlerin görüşleri ile okul yöneticilerinin kendi değerlendirmelerine göre farklılıkların olup olmadığı önemli görülmüştür.

1.B. Araştırmanın Önemi

Bir örgütte yöneticilerin varlık sebebi, örgütünü amaçları doğrultusunda çalıştırmaktır, ilkokulların varlığını sürdürebilmesi ve amaçlarını gerçekleştirebilmesinde okul yöneticileri ve öğretmenler iki önemli öge olarak görülmektedir.

İnsanların kendilerini ve çevrelerini tanıma, olay ve olguları açıklama, karşılaştıkları problemlere güvenilir çözümler arama uğraşları, her zaman eğitim sürecini yönlendirmiştir.

Toplum kalkınmasında vazgeçilmez bir yatırım olarak görülen eğitimin, etkinlik ve verimlilik düzeyinin sürekli değerlendirilmesinin gerekliliği denetim sisteminin zorunluluğunu da beraberinde getirmiştir. Kurumların kuruluş amaçlarının gerçekleşmesinde denetim çok gereklidir. İlkokulların denetimi, düzenleyici, yol gösterici, düzeltici bir güce sahiptir.

Çağdaş ve etkili bir denetim için öğretmenler, yöneticilerin oynadığı ve oynaması gereken roller hakkında yeterince bilgi sahibi olmalıdır. Yöneticilerin de Öğretmen nazarında oynaması gereken roller hakkında öğretmen görüş ve beklentilerinden haberdar olmalıdır. Karşılıklı beklentilerin bilindiği güvene, kabule ve açıklığa dayalı bir ilişki ortamının kurulması, yardıma ihtiyaç duyulan alanın tespitini kolaylaştıracaktır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde teftiş uygulamalarının çeşitli sorunları nedeniyle hedeflerine etkili bir biçimde ulaşamadığı ve klasik teftiş anlayışından bir türlü kurtulamadığı yönündeki endişelerin, bilimsel araştırmaların aydınlatılması ve problemlerine güvenilir çözümler bulunmasını gerekli kılmaktadır.

Araştırmanın yönetim ve denetim alanlarında bazı bilgi boşluklarını ve eksiklikleri gidereceği gerekçesiyle bu konunun araştırılması araştırmacı tarafından gerekli ve önemli görülmüştür. Araştırma ayrıca, ilkokulların amaçlarının gerçekleştirilmesinde yönetici denetimi ile ilgili aksaklıkları ortaya çıkarıp, bulgular ışığında yeni düzenlemelere yönelik aydınlatıcı bilgiler sunarak teftiş alt sisteminin geliştirilmesine katkıda bulunacağı sayılmasıyla da önemli görülmektedir. Elde edilecek bulguların değerlendirilmesi sonucunda teftiş sisteminin ve buna bağlı olarak da öğrenme, öğretme, yönetim sürecinin geliştirilmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.C. Tanımlar

Araştırmaya özgü kavramlar aşağıda açıklanmıştır.

Eğitim: Önceden belirlenen sair amaçlar doğrultusunda, bireye yeni davranışlar kazandırma, bireyi yetiştirme ve geliştirme sürecidir (İlgar, 1996:9).

Okul Örgütü: Yönetici, öğretmen, öğrenciler ve diğer görevlilerin, içinde gerekli okul çalışmalarını sürdürdüğü ilkokullardır (Oğuzkan, 1993:101).

İlkokul: Zorunlu eğitim yaşındaki çocukların eğitim-öğretim gördükleri ve öğrenim süresi beş yıl olan öğretim kurumlarıdır (KKTC Milli Eğitim Yasası 1992).

Okul Yöneticisi: Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı resmi okul ve kurumlardaki müdür ve müdür muavini olarak görev yapan kişileri ifade eder (Sözen, 1973: 44).

Yönetim: Bir örgütte, önceden belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek üzere bir araya getirilen insanları örgütleme eşgüdömlüme ve eyleme geçirme sürecidir (Başaran, 1989: 14).

Teftiş: Kamu yararı adına davranış, kontrol etme sürecidir. Kamu sektöründe veya tüzel kişiliği bulunan kurumlarda yapılmakta olan işlerin, mevcut mevzuata uygun olarak yapılıp yapılmadığının yetkili kimseler tarafından denetlenmesi ve gözetlenmesi sürecidir (Taymaz, 1993:2).

Kurum Teftişi: Resmi ve özel ilkokulların, eğitim, öğretim ve yönetim çalışmaları ile kurumda yapılan işlemlerin kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge, emir ve kararlara uygun olup olmadığının teftiş edilip değerlendirilmesidir (Taymaz, 1982:110).

İlkokul Müfettişi: Resmi ve özel ilkokullarda yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslarda, özel eğitime muhtaç çocuklar için açılmış okullar ve sınıflarda, okul öncesi eğitim kurumları ile tamamlayıcı sınıflar ve kurslarda, rehberlik ve işbaşında yetiştirme, teftiş ve değerlendirme, inceleme, soruşturma hizmetlerini yürütmekle görevli kişidir (Bursalıoğlu, 1994:132).

Denetim: Kabul edilen amaçlar ve saptanan ilkeler doğrultusunda örgütün amaçlarını gerçekleştirme derecesini belirlemek ve daha iyi sonuçlar alınabilmesi için önlemler olarak süreci geliştirmektir (Aydın, 1993: 13).

Değerlendirme: Yönetim süreçlerinin sonuncusu olduğu söylenebilecek olan değerlendirme, toplanıp çözümlenmiş olan verilerin düzeltme ve geliştirme, karalarını verebilmek için kullanılır hale getirme sürecidir (Bursalıoğlu, 1982:165).

Araştırma: Yöneticilerin karşılaştıkları problemleri çözmek amacıyla planlı olarak gerçekleştirilen veri toplama, çözümleme, yorumlama ve değerlendirme işlemlerini kapsayan bir süreçtir (L'n, 1987: 11).

Rehberlik: Bireyin kendisi ve çevresi hakkında gerçekçi bilgiler edinmesine ve bu iki alandaki bilgileri değerlendirip doğru kararlar almasına yardımcı olan profesyonel hizmettir (Demirci, 1987 :120).

Mesleki Yardım: Yöneticilere görev alanı ile ilgili işlerde bilgi sunma, karar sürecinde seçenek geliştirme, problemleri saptamaya yönelik inceleme araştırma yaparak yöneticiyi haberdar etme sürecidir (Kaya, 1994: 39).

Personel: Bir kurumda yöneticinin sorumluluğu altında üstlendiği görevleri yapmakla görevli iş görenlerdir. Bu araştırmada öğretmenler, okulda görevli memurlar ve yardımcı hizmetliler kastedilmektedir (Karasar, 1991: 47).

Yeterlik: Bireylerin, görevleri ile ilgili rollerini, rol amaçlarına uygun olarak yerine getirebilmeleri için sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve tutumlardır (Başar, 1995:124).

BÖLÜM 2

KAYNAK ARAŞTIRMASI VE KURAMSAL TEMELLER

2.A. Kaynak Araştırması

2.A.1. Çağdaşlık

Gelecek, çok bilinmeyenli bir denklemdir. Evren genişlemektedir. Zaman da bilim evrenini genişletmektedir. Bilim evrenindeki yolculuk, rotasını sonsuza çevirmiştir. Bilinmeyenle karşılaşmak korkutucu gelirse de, korkuyu yok etmek bilim insanının zihinsel gücünde mevcuttur. Bilimsel yöntemi uygulayabilmek, bilimsel süreci yaşayabilmek için bilimsel davranışa sahip olmak gerekir. "Bilimsellik: cesaret, merak, sabır, çalışkanlık, tevazu gibi psikolojik özellikler ile dürüstlük, tarafsızlık, şüphecilik, bildiklerinin yanlış olabileceğine veya değişebileceğine inanmak, insan ve doğa sevgisi gibi tutumları içerir." (Bilgen.2001a). Bilimsel tutum. 'erdemli insan' davranışlarını niteler.

Çağdaşlık, bir yönüyle, akıp giden zaman içinde "yeni"yi aramak, diğer yönüyle sadece aynı çağda yaşamaktır. Dewey (1996.s.82)' e göre yenilik uyarıların çeşitlenmesidir; düşünce ve kanılara meydan okumadır. Çağdaş insan modeli, bilimsel davranışa sahip, çağdaş teknolojiyi üretebilen ve kullanabilen, sanattan zevk alan, insan değeri başta olmak üzere milli, manevi, kültürel, toplumsal değerlere önem veren, vatanını ve milletini seven, insan haklarına saygılı, geniş bir dünya görüşüne sahip ve demokrat olmayı gerektirir (Milli Eğitim Temel Kanunu, madde 2).

Çağdaşlık, bilim çağında bilimin veri ve yöntemleriyle, gerçekliği daha iyi açıklayabilen yeni paradigmlar üretmektir. Bir yönüyle inovasyondur. İnovasyon bilim üretme ve dolayısıyla

bunu teknolojiye dönüştürme sürecidir. Çağımızda bilişsel alandaki üretimler değer kazanmıştır. Teknolojideki gelişmeleri transfer yoluyla takip etmek, bir ülkeye oldukça pahalıya mal olur. Teknoloji, bir yandan hızla eskimişliğini gösterirken bir yandan da yeni ürünler ortaya çıkarmaktadır. Transfer yöntemini kullanan ülkelerin bununla başa çıkmaya çalışması bir noktaya kadar olasıdır. Oysa bu durum aldatıcıdır.

Çağdaş insan, çağın bilim, teknoloji, sanat ve değerleri ile ilgili kısımlarını (kendine insan olarak yetecek kadarını) yaşayan insandır. Bir yönüyle bilim uzmanlaşmayı: teknoloji, çağdaş araçlardan faydalanabilmeyi; değerler ise insani yapıyı ifade eder. Bilim, genel bir ifadeyle, sebep-sonuç ilişkilerini bilimsel araştırmalarla bir kurala bağlamaktır. Teknoloji, makineler, işlemler, yöntemler süreçler, sistemler, yönetim ve kontrol mekanizmaları gibi çeşitli öğelerin, belirli bir düzende bir araya getirilmesiyle oluşan ve bilim ile uygulama arasında köprü görevi yapan bir disiplindir (Alkan,1984,s.15). Örgüt açısından teknoloji ise, “Örgütte girdileri çıktılara dönüştürmek için ihtiyaç duyulan bilgi, araç-gereç, teknik ve süreçlerdir.” (Robbins,1990,s.176). Çağdaş insan, bir yönüyle çevresini doğru algılayabilen ve doğru tepkiler üretebilen insandır. 2000’li yılların cehaleti okur-yazarlık değil, çağı algılayamamak olacaktır. Alvin Toffier’ın da söylediği gibi “21. yüzyılın cahilleri, okuma yazma bilmeyenler değil, öğrenemeyen, yanlış öğrendiğini düzeltemeyen ve yeniden öğrenemeyenler olacaktır.” “Çağımızda insanoğlu yeterliklerine eklediği araçlarla çok büyük kuvvet sahibi olmuştur.” (Bilgen.1976). Eğilim çağındaki, çağdaş bilim ve teknolojinin olanaklarından yararlanan çocuk artık internetten öğrenmektedir. Geleceğin okulları, belli yıllarla sınırlı tutulmayacaktır. Bilimin ürünü olan bilgiyi, sürece ve sürecin değişkenlerine bakmaksızın transfer etmek ve bunu eğitim ortamına getirmek çağdaş eğitim anlayışına uygun değildir (Bilgen.1993,önsöz). Eğilim ortamında öğrenme tecrübeleri oluşturmak için bireysel ve birlikte problem çözme ve karar verme yöntem ve tekniklerine dayalı örneklemeler yapılmalıdır. Önemli olan fikirleri öğretmek değil, süreçleri öğretmektir. Atomu, parçalarına ayırmak 'bilimsellik' tir. Ancak onu bir canavara dönüştürmek, bilimsellikle ve çağdaş insan görüşüyle bağdaşmaz. Çağdaş insan görüşüne göre. her insan aynı derecede saygıdeğerdir: yaşama hakkına, güvenliğe, sevgiye layıktır. Bu haklar, insanın doğal haklarıdır.

Çağdaşlığın iki yönünü, bilime katkı yapmak ve bilimsel gelişmeleri izlemek oluşturur. Türkiye'nin bilime katkı derecesi, dünya bilimine katkı yapan ülkeler sıralamasındaki yeri ile bağımlıdır. Eğitim sistemi, bilim alanında Nobel Ödülü alabilecek bilimsel yeterliliğe sahip bilim insanını henüz yetiştirememiştir. Çağımızda bilime katkı yapan ülkeler, dünya üzerinde söz sahibi olan ve olayların akışına yön veren ülkelerdir. Naisbitt ve Aburdene (1990.s.36)' nin ifadeleriyle. "Birleşik Devletler' in 188, Japonya'nın ise 5 Nobel Ödülü kazanmış olması rastlantı değildir."

Çağdaş insan, çağın bilim, teknoloji, sanat ve değerlerinin gerektirdiği davranış donanımına sahip insandır. Bilgen (1997c)"in söylediği gibi "Çağdaşlık bir gökkuşağıdır. Siz onu yakalamaya çalıştıkça o kaçar. Aslında çağdaşlık bir ütopyadır."

Bilim, sebep-sonuç ilişkilerine dayanır ve akılcılığı gerektirir, insan, hipotezleri denemek suretiyle sebep-sonuç ilişkilerini değerlendirir. Denemeler önce zihinde yapılmakta, daha sonra uygulamaya konmaktadır. Bilişsel alanın sınırsızlığında, sanal ortamlar, denemelerin yapılmasında önem kazanmıştır, insan, öğrendikleriyle bağımlıdır: öğrendikleriyle, bilinmeyen arama kapasitesine: öğrendikleriyle, bilmediklerini düşünme yeteneğine sahiptir, insan zekâsının bilinmeyenleri bulmak için denemeler yapabilecek yeterliği vardır. Bilimde, 'imkânsız' yoktur, imkânsız olarak görülen, denemelerdeki eksikliktendir. Örneğin, deprem bilimi alanındaki bilim adamları imkânsız sözcüğünü kullanarak, depremin önceden tahmininin söz konusu olamayacağını ifade etmektedirler. Kuşkusuz, yeterli denemeler yapıldığı takdirde, depremler önceden tahmin edilebilecektir. Bilimsellik, statik değil, dinamik düşünmeyi gerektirir. Dinamik düşünme, gerektiğinde olasılıkların tümünü denemeyi içerir.

TÜBİTAK (1997.s.11- 12.26)' ın bir raporuna göre. Türkiye'nin bilim ve teknoloji alanında yetkinleşmesi: bilim ve teknolojiyi ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürebilme becerisini kazanması, Ulusal İnovasyon Sistemi'ni kurmayı başarmasına bağlıdır. Temel amacı: Bilim ve Teknoloji ile barışık, Ulusal inovasyon Sistemini kurmuş; bilim ve teknoloji üretmede yetkinleşmiş; bilim ve teknolojiyi hızla ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürme-inovasyon becerisini kazanmış; Dünya bilim ve teknolojisine, insanlığın bu ortak mirasına, katkıda bulunan ülkeler arasında saygınlığa sahip bir Türkiye yaratmak, biçiminde tanımlanabilecek olan Ulusal

Bilim ve Teknoloji Politika'mızın ana konusunu Ulusal inovasyon Sistemi'nin kurulması oluşturmaktadır. Bilim ve teknolojide yetkinlik, anık Rekabet üstünlüğünün ve ayakta kalabilmenin temel koşuludur. Bu durum, Drucker (1996.s.399)' ın "Yeni teknoloji daha büyük rekabet olacaktır" sözü, ulusal inovasyonun gereğine işaret etmektedir. "Bir ulus bilimsel ve teknolojik araştırma bulgularını, ekonomik ve toplumsal bir faydaya hızla dönüştürebilme becerisine sahipse, dünya pazarlarında rekabet üstünlüğüne sahip olabilir" (TÜBİTAK. 1997.s. 11).

Hiç şüphesiz, yeni stratejilerin ortaya konması ve bunları uygulamadaki başarı, eldeki insan kaynaklarının kapasite ve yetenekleriyle sınırlı olacaktır (Tazebay.1996.5.20). Güçlü ol (1990. s.33)'a göre. "Belli düzeydeki bir ekonomik kalkınmışlık' bu düzey için 'yeterli' bir insan gücünü gerektirir. Yani, eğitim tür ve düzeyi ile ekonomik kalkınmışlık düzeyi ve çalışan güç arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır". Üst düzeyde bilim üretme, ancak belli düzeyde kalkınmışlıkla ve bilime gereken değerin verilmesiyle olasıdır.

Bilim alanları, gittikçe daha da özelleşme ve değişme eğilimi göstermektedir. İnsan genomu ve beynin yapısı deşifre edilmiştir. Bilim adamları, bir yandan genler üzerinde, hastalıkları tanımlamak ve iyileştirebilmek için araştırmalar yaparken, diğer yandan uzayda denemeler gerçekleştirmektedir. Bugünün meslek tanımının yarıninkiyle aynı olmayacağı açıktır. Meslekler, yeniden tanımlanma ihtiyacı içindedir.

Teknoloji transferinin yönünü, az da olsa tersine çevirmek, buradan Avrupa' ya bazı teknolojiler üretip göndermek. Avrupalı olmanın kaçınılmaz şanlarından biridir. (Pak.2000-s.902). Rubik Küpü'nün yaratıcısı Macar Emo Rubik yalnızca bir yılda Macaristan'a. tüm Macar ağır endüstrisinin getirdiğinden daha fazla kazanç ve nakit para getirmiştir (Naisbitt ve Aburdene.1990.s.100). Türkiye, zaman kaybetmeden bunu başarmak için, montaj sanayinin bağımlılığından kurtulmalıdır. Çünkü: bağımlılık, sadakat tutumunu güdüler.

Dış politika çıkar politikasıdır. Devletler arasında, çıkarlar, yeni dünya düzeninde globalleşme adı altında, yeni bir ekonomik yapı oluşturmuştur. Güçlü ülkeler daha güçlü, zayıflar

daha zayıf duruma gelmekle karşı karşıyadır. Terzioğlu (19<-.s.3)' nun belirttiği gibi, "Teknoloji ve onun kaynağını oluşturan bilim, doğrudan bir üretici güç konumuna gelmiştir."

Russel (1996,s.51)' in sözüyle. "Bir kişi ne kadar çok öğrendiyse, daha çok öğrenmesi o ölçüde kolaydır." Bilenler, daha çok ve yeni bilgi istemektedir. Bilmeyenler rahattır (Bilgen.1997b). Ancak, bilmeyenler çağdaş köleler olmaya mahkûmdur. Kölenin işlevselliği, otoriteye körü körüne itaatle bağımlıdır. Çağımızda otorite, bilim ve teknolojiyi üretenlerin elinde bulundurduğu potansiyel bir güçtür.

Çağdaşlığın bir yönünü de sanat oluşturur. Bilgen (1997a)' in ifadesiyle "Sanal eğitimi, insan kavramının içeriğine bir tür duyuşsal algının inceliğini iliştiirme cabası, bireyin kendisi ve çevresi ile ilişkilerini çıkar gerekçesinden soyutlayarak duyuşsal evrenin kutsal inceliğine yükseltme girişimidir." Çağdaş insanın, birinci özelliği erdem, ikincisi ise bilgeliktir. Erdemli insanlar, bilimsel davranışla donatıldığında çağdaş toplumdan söz edilebilir. İnsanın, her yönüyle analizinin yapılmasına ihtiyaç vardır.

Bahar (1998,s.13)'a göre, çağdaş yaşam, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünden oluşur. Kapani (1996.S.13). Çağdaşlığı, değer yargıları sistemi. bütünüyle bir insanlık anlayışı olarak nitelerken: Türk (I.H.K. .Ü.K.1999.S.258) ise uygarlığın ölçütünü, toplumların, devletlerin, ülkelerin insan haklarına verdikleri değer, insan haklarına saygı olarak belirtmektedir.

Çağdaşlık, eskiyi tümüyle reddetmek anlamına gelmemelidir. Eski olup da çağdaşlığını koruyan değerler hala mevcuttur ve bilimseldir. Çağdaşlık, bilimin temel paradigmalarını davranışa çevirerek, yaşam biçimi haline getirebilmektir. Bilimin temel paradigmaları ise; (Bilgen.2001a);

- Bilim oylanmaz, deney ve gözlemlerle doğrulanır.
- Deney, hipotezi çürütürse, hipotez hemen terk edilmeli; tümüyle desteklerse, şüpheyi elden bırakmamalıdır.

- Bir hipotezi denemek, onu yanlış lamaya çalışmaktır. Uzun süre yanlışlanamayan hipoteze 'bilgi' denir,
- Yeni bir paradigma bilinmeyenleri eskisinden daha iyi çözebilir ama bu, yeni paradigmaların gerçekliğin daha doğru bir yansıması olduğu anlamına gelmez (Henri Poincare).
- Yobazlık, gerçek üzerine tekel kurmaktır. Oysa bilim, sistematik kuşkuşlanmanın bir başka adıdır.
- Bilimde ilerlemenin en acı tarafı, bu ilerlemelerin her birinin bize, sandığımızdan daha az şey bildiğimizi öğretmesidir (Bertrand Russell).

2.A.2. İnsan Hakları

İnsana, tarih boyunca birtakım haklar güçlü olanlar tarafından lütfedilmiş ya da kendisi haklarını elde etme yoluna gitmiştir. Hakları elde etmek için kat edilen yollar, genellikle güçlüklerle dolu olmuştur. İnsan, çağdaş dünyada ideal yerine gelemese de eskisinden daha iyi yaşam standartlarını elde edebilmiştir. Oysa insan, her yerde aynı standartlara kavuşamamış, dünyanın bir ülkesinde çağdaş standartlar içerisinde yaşayabilirken, bir başka ülkesinde hala ilkel yaşam koşullarında hayatını devam ettirebilme uğraşı vermektedir, insan haklarında, insanların yaşam hakkı yanında, yaşanan hayatın koşulları da önemlidir (Bahar.1998-s.63). İnsan hakları, toplum içinde "onurlu" bir hayat için gereklidir (Donnelly.1995.s.27).

İnsan hakları, insanın canlılığı ile bağımlıdır. İnsanın, anne karnından itibaren saklı olduğu hakları vardır. Bu haklar, insanın, sadece insan olmasından kaynaklanır. İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin ilk maddesinde belirtildiği gibi, "Bütün insanlar özgür doğar, haklarda ve onurda eşittir." İnsan doğuştan köle değildir: birinin hakkı diğerinden fazla ya da az değildir: insan onuruyla doğar. Bu özgürlüğü, hakkı ve onuru, ona kimsenin ödül olarak veremeyeceği gibi; ceza olarak da kimse ondan geri alamaz.

Kişisel özgürlük, eşit saygı ve ilgi ilkesini gerektirir, "İnsan haklarının kaynağı, insanlık veya insan doğasıdır." İnsan haklarının, kullanılması, çoğu zaman devletin kişiliğinde somutlaşır.

İnsan hakları söz konusu olduğunda devlet, eşit ilgi ve saygıyı geliştirme aracı olarak tutulmalıdır (Donnelly.1995.s.27.66- 78). Ateş (1995.s.56)' in ifade ettiği gibi "Devlet, kişinin doğal haklarına saygı göstermek zorundadır."

Ünal (1998,s.58)' ın belirttiği gibi, insan hakları, uluslararası sözleşmelerde "evrensel" olarak nitelendirilmektedir, insan hakları, coğrafi, siyasi, ideolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel veya diğer farklılıklar göz önüne alınmaksızın, tüm zaman ve mekânlarda bütün insanlara uygulanmalıdır. Oysa: uygulamada güçlükler vardır. Sınırlar henüz ortadan kalkmamıştır. Milli sınırları içerisinde, farklı yönetimlerde insan hakları, farklı anlam taşıyabilmektedir.

İnsan hak ve özgürlükleri ile ilgili ilk belge niteliği taşıyan Magna Carta Libenatum (1215). İngiltere'de hükümdar ve baronlar arasında karşılıklı yetki ve görevleri belirler. Bu belgenin, birey hak ve özgürlükleri ile adalet anlayışlarının gelişmesinde önemli etkileri olmuştur (Davran. 1997.S.25). Ateş (1995,s.51)'in belirttiği gibi. Magna Carta' nın amacı, aslında feodal hakların güvenceye alınmasıdır.

Rönesans ve Reform hareketleriyle başlayan Yeniçağ' da, mutlak monarşinin içerisinde filizlenen fikirler ortaya çıkmış, Locke. Montesque ve Rousseau gibi filozoflar bu fikirleri aklın ve bilimin ışığında yapılandırmışlardır (Terörizm ve Organize Suçlar. 1999.S.2).

İnsan hakları 17. ve 18. yüzyılların felsefi ve siyasi düşüncesine. Siyasal meşruluğun hâkim ilkelerine karşı doğal haklar ve insan hakları adı altında bir meydan okumadır (Donnelly. 1995.S. 38).

17. yüzyıl aydınlanma felsefecilerinden John Lock birtakım ilkeler ortaya koymuştur, insana önem veren bu ilkeler: bireyin özgürlüğü: aklın rehberliği ve kültürün her alanında otorite ve geleneğin reddedilmesidir (Gökberk.1985.s.330).

Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da insan hakları düşüncesi öne çıkarken. Bu haklara her insanın doğasından geldiğini gösteren doğal haklar adı verilmiştir. Doğal haklar kavramına göre her insan, insan türünün bir üyesi sıfatıyla eşit olarak. Belirli değişmez haklara sahiptir; devletin görevi, bu hakları korumaktır (Patrick.1998.s. 1- 2).

Özgürlük, genel anlamda, kişinin istediğini yapması, istemediğini yapmamasıdır. İnsan, başka kişi veya grubun arzularına uyduğu sürece özgür değildir. 1789 Fransız insan ve Yurttaş Hakları Bildirisinde kişi özgürlüğü, başkalarının özgürlüğü ile sınırlıdır (Ateş, 1995.S. 131).

Halk egemenliği düşüncesini ilk olarak ortaya atan Aithusius' tur. J.J. Rousseau ise 18. yüzyılda, demokrat devlet anlayışını, şekillendirmiştir. (Gökberk.1985.s.212). Rousseau, toplum sözleşmesine en mükemmel biçimi veren filozoftur (Ateş. 1995.S.57)

Rousseau (1999.s.19- 20)' nun dediği gibi. "Herkes özgür doğar. Özgürlükten vazgeçmek, insan olma niteliğinden, insan hak ve sorumluluklarından vazgeçmektir."

Anliphon'a göre, insanlar eşit doğar, özgür ve köle ayrılığı kabul edilemez. Kant'a göre ise. "insan özgür yaratılmıştır, doğaya bağlı olan bir yanı olsa bile yine özgürdür." (Gökberk.1985.s.329.405). Oysa. Rousseau (1996.s.14)'nün söylediği gibi "İnsan özgür doğar, oysa her yerde zincire vurulmuştur." Bu ifade, insanın doğa, fizik ve toplum koşullarına bağımlılığının bir göstergesidir. İnsanın özgürlüğü bağımlıdır. Bilen'in ifadesiyle (1995.s.4-5).

İnsan, doğa kurallarına bağımlıdır. Hatta akıllandıkça azalan oranlarda da olsa insan 'doğa'nın kölesidir. Çünkü: özgürlük: karar seçenekleri varsa ve insanlar bu seçenekler arasında seçim yapabiliyorsa vardır. Oysa: insanın doğasında kararlar, canlılığın gereği olarak çoğu kez tek seçenektir. Yani, karar yoktur. Karar yoksa özgürlükten de söz edilemez.

➤ İnsanın solunum özgürlüğü yoktur. Nefes almama insan için seçenek değildir. İnsan soluma davranışına bağımlıdır, insanın beslenme özgürlüğü yoktur. Çünkü: beslenmeme insan için bir seçenek değildir. İnsan, katı ve sulu çeşitli besin maddelerini alarak canlılığını sürdürmek zorundadır. İnsanın hareket ve dinlenme özgürlüğü yoktur. Her canlı gibi büyümesi, gelişmesi ve işlevlerini yerine getirmesi için hareket etmesi ve dinlenmesi gerekir. Hatta insanın bazı organları ona hiç danışmadan hareketlerim sürdürür ve dinlenirler.

➤ Hiç kimse biyolojik varlığını seçme özgürlüğüne sahip değildir. Bireyin cinsiyeti, güzelliği- çirkinliği, bedeni ve zihni potansiyeli kendisine verilmiştir. Hiçbir özrü çocuk, özrü olmayı

kendisi seçmemiştir. Hiç kimse, içine doğduğu çevre şartlarını kendisi seçmemiştir. İnsan bir kültürün içine doğmaktadır. Milliyetini seçme özgürlüğü yoktur. İnançlarını seçme özgürlüğü yoktur.

Toplum sözleşmesiyle, toplumun her bireyi, gücünün, mallarının, özgürlüklerinin yalnız toplulukça önemli olan parçasından vazgeçer. Toplum sözleşmesine göre, yurttaşlar arasındaki eşitlik, herkesin aynı koşullarla bağlılığını ve herkesin aynı haklardan yararlanmasını gerektirir. Toplum sözleşmesinden amaç, "sözleşmeyi yapanları korumaktır." (Rousseau.1999.s. 18, 41, 42-43, 45). Birey, kendine ait özgürlüğü yine kendisi kullanma erdemini göstermelidir.

II. Dünya Savaşı sonrası insan hakları kavramı önem kazanmaya başlamıştır. insan haklarının kullanılabilirliği, demokratik bir ortamla bağımlıdır (Terörizm ve Organize Suçlar. 1999.S.4).

ABD Başkanı Roosevelt, Amerikan Kongresine 6 Ocak 1941'de dört temel özgürlük mesajını sunmuştur: 1-Söz ve anlatım: 2-Vicdan: 3-Yoksulluktan kurtulma: ve 4-Korkudan kurtulma özgürlüğü. Bunu. Başkan Roosevelt ve İngiltere Başbakanı Winston Churchill'in 1941'de imzaladıkları Atlantik Belgesi, 1942'de Birleşmiş Milletler Deklarasyonu. 1944'te Milletlerarası Çalışma Konferansı Bildirisi (Philadelphia), 1944'te Birleşmiş Milletler örgütünün kurulmasını öngören Dumbarton Oaks Projesi, 1945 Chapultepec Panamerikan Konferansı izlemiş ve 26 Haziran 1945'te Birleşmiş Milletler Antlaşması imzalanmıştır. Birleşmiş Milletlerce bir İnsan Hakları Komisyonu Eleanor Roosevelt başkanlığında toplanmış ve 10 Aralık 1948'de hazırladığı taslak genel kurula sunulmuştur. 8 çekimser ve 48 oyla İnsan Hakları Evrensel Bildirisi kabul ve ilan edilmiştir (Kapani.1996.s.21- 22). Birleşmiş Milletler çerçevesinde oluşan İnsan Hakları Alanındaki Sözleşmeler şöyle sıralanabilir (Ünal.1998.s- 59):

1. BM İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (1948)
2. BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (1966)
3. BM Ekonomik Sosyal ve Kültürel Hakları Sözleşmesi (1966)
4. BM Her Türlü Irk Ayrımcılığının Önlenmesi Sözleşmesi (1965)
5. BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (1980)

6. BM İşkencenin önlenmesi Sözleşmesi (1954)

7. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989)

Amerikan Ulusal Bilimler Akademisi insan Hakları Komitesi Başkanı, Nobel ödüllü, bir nörobiyolog olan Wiesel, bir insanın, diğerine kötülük yapmasını anlamakta güçlük çektiğini belirtmektedir (Wiesel.1998-s.90). Bunu anlamak pek kolay görünmese de insanın eğitiminde özellikle düşünme süreci içerisinde aranması belki doğru olacaktır. Erdemli insanlardan oluşan bir toplum ancak bu olguyu ortadan kaldırabilir. Erdemlilik öğretilen bir davranıştır. Wiesel'in verdiği bir örnek dikkat çekicidir. Hırvatlı bir işkenceci katil, bir itirafta bulunmuştur: Ona, bir insanı öldürmek, ilk uygulamada çok zor gelmiş, fakat bu rutin bir hal almaya başlamıştır. Bilim adamlarının da insan hakları ihlallerinde araç oldukları, yine Wiesel'in verdiği başka örneklerle, (doktorun işkence yapılacak olanı muayene ederek işkenceye devam izni vermesi; Çin'de ise idamların zamanlamasının organ nakli ihtiyaçlarına göre planlandığının düşünülmesi) (Wiesel.1998.S.91). İnsan varlığına çağımızda verilen önemin nerelerde olduğunun bir ölçütü olma niteliğini taşır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 4 Kasım 1950'de 10 devlet tarafından imzalanmıştır. Türkiye ise 10 Mart 1954'te bu sözleşmeye dâhil olmuştur. BM. Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ve Avrupa Birliği gibi kuruluşlar çerçevesinde, insan hakları alanında çeşitli sözleşmeler, hukuki belgeler hazırlanarak, gereken kurumsal yapılanmalar ve denetim mekanizmaları oluşturulmuştur. Avrupa Konseyi çerçevesinde oluşan sözleşmeler ise (Ünal. 1998.s.58.59):

1. Avrupa insan Hakları Sözleşmesi
2. Avrupa Sosyal Şartı (1961) (Yenileme 1996)
3. Avrupa işkenceyi Önleme Sözleşmesi (1987)'dir.

Avrupa insan Hakları Sözleşmesi, hak ve özgürlüklerin korunması için denetim mekanizmaları oluşturmuştur. Bunlar: İnsan Hakları Komisyonu. İnsan Hakları Mahkemesi ve Bakanlar Komitesidir. (Kapani.1996-s.45) insan haklarının bir yönünü de çeşitli dinlerin insana bakış açıları oluşturur. Semavi dinler insana bir takım haklar vermiş ve sorumluluklar

yüklemiştir, İslam'a göre insan, onurlu bir varlık olarak yaratılmış ve bilgiyle donatılmıştır. İslama göre, insan hakları, kaynak olarak ilahidir, lütfedilmiştir (Yılmaz.1998.s.227- 230).

Türkler' de Mevlana, Yunus Emre gibi mutasavvıflar, halka, insan sevgisini (Mumcu.1997.s-1 14) geleneği ve İslam'ı birleştirerek sunmuşlardır.

İnsan hakları bilincinin ve insan haklarının tam olarak benimsenerek, uygulanması ve korunması için gerekli sorumluluk duygusunun toplumda ve bütün insanlarda bulunması, bütün kuruluşların, bütün insanların işbirliğini gerektirmektedir (İ.H.K.Ü. K. 1999.s.82.83).

Birleşmiş Milletler'e üye devletlerin 10 Aralık 1948 tarihinde kabul ettikleri, önsöz ve 30 maddeden oluşan İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin, bazı maddeleri seçilerek aşağıda, tamamı ise Ek 1 'de verilmiştir.

Madde 1 - Bütün insanlar özgür doğar, haklarda ve onurda eşittir.

Madde 3 - Herkes yaşama, kişisel güvenlik ve özgürlük hakkına sahiptir.

Madde 4 - Hiç kimse esir veya mahkûm edilemez.

Madde 5 - Hiç kimseye eziyet, kötülük, işkence, insan haysiyetiyle bağdaşmayan (insanlık dışı) veya küçük düşürücü muamele yapılamaz.

Madde 18 - Herkes düşünme, din ve vicdan özgürlüğüne sahiptir.

Madde 19 - Herkes fikir ve ifade özgürlüğüne hürriyetine sahiptir.

Madde 26 - Herkes eğitim hakkına sahiptir.

Madde 27 - Herkes serbestçe, toplumun kültürel hayatına katılma, sanattan zevk alma, bilimsel gelişmeleri ve faydalarını paylaşma hakkına sahiptir.

2.A.3. Demokrasi

Demokrasi sözcüğü. Eski Yunanda şehir devletlerinde kullanılmaya başlanmış, çağdaş demokrasi anlayışına ulaşma sürecinde Ortaçağ düşünce onamında alt yapıyı oluşturmuştur.

(Terörizm ve Organize Suçlar.1999,s.1- 2) 'demos - halk' ve 'kratos - yönetim' sözcüklerinin birleşmesinden 'demokrasi' sözcüğü oluşmuştur (TDK Sözlüğü).

İlk demokrasi. Eski Yunan'da kent devleti çerçevesinde görülür. Bu demokraside, köleler, yabancılar ve kadınlar dışında kalanlar ülke yönetimini doğrudan üstlenmiştir (Kışlalı.2000b.s.237). 5.yüzyılın ortalarında Atina'daki demokratik gelişme, belli bir yetişmişliği gerektirmiş; bilgi, bir değer ve güç halini almış: eğitim sistemi, demokratlaşan Atina'ya artık yetmez olmuştur. Herkes yeni duruma ayak uydurabilmek, bir rol üstlenebilmek için daha çok bilmek ihtiyacı duymuştur. Bu durum, başarılı yurttaş nasıl yetişir? Sorusuyla, eğitim sorununu ortaya koymuştur. Bu dönemde. Sofistler, eğitim gereksinimini karşılamayı denemiş: yeni yaşama düzeni için yararlı ve becerikli yurttaşlar yetiştirmekle uğraşmışlardır. Onlara göre, toplum içindeki sınıf ayrılıkları, insanların kendi koydukları ayrıcalıklardır. "Toplum insanoğlunun yararı için kurulur ve herkes eşit olarak yararlanır." Sofistler, erdemi, "yurttaş olarak üstün olmak" şeklinde tanımlarken, otoriteyi ve gelenekleri (yasaları, hukuku, sosyal normları, ahlak kurallarını) sarsmışlardır (Gökberk. 1985.s.42.44.46).

Dönemin filozoflarından Platon'un ideal devleti, aristokrasiye dayalı bir devlet biçimidir (Gökberk.1985-s.60.67). Platon, halkı sınıflara ayırır: üreticiler (işçiler) askerler ve bilgeler. Toplumu yönetenler, bilgeler ve erdemliler sınıfı olmalı ve diğerleri ona boyun eğmelidir (Ateş. 1995.s.44). Devlette, kanun koymak, topluluk hayatını düzenlemek bilge kişilerin işidir. Bilgelerin emirlerini yerine getirmek, devleti içeriye ve dışarıya karşı gerçekleştirmek ve yaşatmak koruyucuların görevidir. Bu sınıfların dışında kalan geniş yığın ise, çalışmak ve itaat etmek zorundadır. Platon'a göre devletin nihai amacı, yurttaşları erdemli yapmak, onlara erdemli bir yaşayış sağlamaktır. Devlet, toplum için bir eğitim kurumudur (Gökberk.1985-s.67.69). Platon'un ideal devleti, sınıflara dayalı olmasıyla dikkat çekicidir. Bu devlette, demokraside eksiklikler görülmektedir.

Aristo ise, devlet yönetimini üç grupta toplamaktadır (Ateş,1995,s.44):

1. Tek kişi yönetimi krallık (monarşi); bunun bozulmuş şekli, tiranlık,
2. Azınlığın, genel yararı korumak için kurduğu yönetim, aristokrasi.

3. Bunun bozulmuş şekli, oligarşi: çoğunluğun yasalar çerçevesinde kurduğu yönetim politeia, bunun bozulmuş şekli de demokrasidir.

Epikuros' a göre. "Toplum ve devlet, üstün birer varlık değil, yalnızca bireyin mutluluğunu sağlamak için var olan araçlardır." Devlet, bireylerin karşılıklı korunma gereğinden doğmuş, sözleşmeye dayanan bir bağıdır. Devletin yapısı, kuruluş amacına uygun olarak herkese yarar sağlayacak biçimde olmalıdır. Bilge ve erdemli kişiler arasında çıkar gözetmeyen bir beraberlik, insan mutluluğunu en yüksek dereceye ulaştırır (Gökberk. 1985.S. 100. 101).

Eski Yunan'daki Atina demokrasisinde, yasanın uygulanmasından doğacak sonuçlardan, o yasayı öneren sorumludur. Yürütme. 'Bule' adı da verilen '500'ler Meclisindedir. Bu meclisin yetkileri yasama, kontrol ve yargıdır. Atina'da yargılama gücü, erkeklerden oluşan halk jürilerine aittir. "Eski Yunan demokrasi anlayışı ve uygulanışı, çağımızdaki anlayış ve uygulamışa benzerlik göstermez. Konuyu ele alış ve yönelimde 'insan'a verdiği yer ve değer açısından, günümüz siyasal düşüncesine ışık tutacak niteliktedir." (Ateş.1995.s.34.37).

Ortaçağ düşünce yapısına: "Doğruya ancak kutsal kitaptaki açıklamalarla ulaşılabilir." anlayışı hâkimdir. Ortaçağ düşüncesine göre. Tanrı insanı özgür olarak yaratmıştır, ilk insan olan Âdem, özgürlüğü ile günah işlemiştir. Bu yüzden, bütün insanlar günahkârdır. Ortaçağ kilisesi, kendini bütün kurumların üstünde görür. Ortaçağda din adamları, aynı zamanda filozoftur. Ortaçağ filozofu, kutsal kitapta her şeyin bulunduğu varsayımıyla, yeniyi aramaz: sadece hazır bilgiye sağlam bir temel kazandırmaya çalışır (Gökberk, 1985, s. 154.155.208.184).

Galilei (1610)'Nil buluşları, kilisenin otoritesini sarsmıştır (Gökberk. 1985.S.237). Artık bilim, kutsal kitabın dışına çıkmaya, gözlem ve deney, bilimsel yöntemin içeriğini oluşturmaya, kilisenin ve papazların otoritesini sarsmaya başlamıştır.

Aristo ise, devlet yönetimini üç grupta toplamaktadır (Ateş.1995.s- 44):

1. Tek kişi yönetimi krallık (monarşi); bunun bozulmuş şekli, tiranlık,
2. Azınlığın, genel yararı korumak için kurduğu yönetim, aristokrasi,

3. Bunun bozulmuş şekli, oligarşi; çoğunluğun yasalar çerçevesinde kurduğu yönetim politeia, bunun bozulmuş şekli de demokrasidir.

Epikuros'a göre. "Toplum ve devlet, üstün birer varlık değil, yalnızca bireyin mutluluğunu sağlamak için var olan araçlardır." Devlet, bireylerin karşılıklı korunma gereğinden doğmuş, sözleşmeye dayanan bir bağıdır. Devletin yapısı, kuruluş amacına uygun olarak herkese yarar sağlayacak biçimde olmalıdır. Bilge ve erdemli kişiler arasında çıkar gözetmeyen bir beraberlik, insan mutluluğunu en yüksek dereceye ulaştırır (Gökberk. 1985.s. 100.101).

Eski Yunan'daki Atina demokrasisinde, yasanın uygulanmasından doğacak sonuçlardan, o yasayı öneren sorumludur. Yürütme. 'Bule' adı da verilen '500'ler Meclisindedir. Bu meclisin yetkileri yasama, kontrol ve yargıdır. Atina'da yargılama gücü, erkeklerden oluşan halk jürilerine aittir. "Eski Yunan demokrasi anlayışı ve uygulanışı, çağımızdaki anlayış ve uygulanışa benzerlik göstermez. Konuyu ele alış ve yönetimde 'insan'a verdiği yer ve değer açısından, günümüz siyasal düşüncesine ışık tutacak niteliktedir." (Ateş.1995.s.34.37).

Ortaçağ düşünce yapısına: "Doğruya ancak kutsal kitaptaki açıklamalarla ulaşılabilir." anlayışı hâkimdir. Ortaçağ düşüncesine göre. Tanrı insanı özgür olarak yaratmıştır. İlk insan olan Âdem, özgürlüğü ile günah işlemiştir. Bu yüzden, bütün insanlar günahkârdır. Ortaçağ kilisesi, kendini bütün kurumların üstünde görür. Ortaçağda din adamları, aynı zamanda filozoftur. Ortaçağ filozofu, kutsal kitapta her şeyin bulunduğu varsayımıyla, yeniyi aramaz: sadece hazır bilgiye sağlam bir temel kazandırmaya çalışır (Gökberk. 1985, s. 154.155.208.184).

Galilei (1610)'nin buluşları kilisenin otoritesini sarsmıştır (Gökberk. 1985.S.237). Artık bilim, kutsal kitabın dışına çıkmaya, gözlem ve deney, bilimsel yöntemin içeriğini oluşturmaya, kilisenin ve papazların otoritesini sarsmaya başlamıştır.

İlkçağ filozoflarından Sokrates; "Bir şey bilmediğimi biliyorum" (Gökberk.1985.s.48) sözüyle bilgeliği ve erdemi örneklerken, Descartes "Düşünüyorum, öyleyse varım" (Gökberk.1985,s.263,274) sözüyle insan aklının sınırsız büyüklüğünü vurgulayarak, bilimsel yöntemi, kalıplardan çıkarma sürecinde kilometre taşı koymuştur.

17.yüzyıl felsefe anlayışına göre. Tanrı dünyayı yaratırken özgür değildir, sonsuz bilgeliğinin olanaklarıyla bağımlıdır. 18. yüzyıl aydınlanma felsefesinde, aydınlanmak isteyen insandır; aydınlatılması istenen ise, insan hayatının anlam ve düzenidir. Aydınlanma düşüncesine göre, geleneklerin köleliğinden kurtulmak gereklidir, insan, kendi kaderini kendisi belirlemelidir. Bütün çabalar, insanın özgürlük ve mutluluğu içindir. Bu amaçla, bütün kurumlar (toplum, devlet, din, eğitim), aklın eleştirisinden geçirilir (Gökberk.1985.s.322,325.327).

Doğal hukuka dayalı demokrasi geleneğinin savunucusu olan John Lock, bireycilikle doğal hukuku özenle birleştirir (Ateş.1995.s.56). Locke, devleti, yapay bir kurum olarak niteler. Devlet, bir sözleşme ile kurulmuştur. Devletin kuruluş motifi, doğal hakların korunması ve devamıdır. Devlette egemen olan, bir ya da birkaç kişinin iradesi değil, yasalar (Gökberk.1985.s.380).

Montesquieu yasama, yargı ve yürütme kuvvetlerinin ayrılmasını öngörür (Ateş.1995.s.57). Montesquieu' ya göre özgürlük, kuvvetler ayrılığına dayanır (Gökberk.1985-s.381). Çünkü: kuvvetlerin birbirlerini denetlemeleri, kişi özgürlüklerine ve vatandaş haklarına güvence getirir (Ateş.1995.s.57).

Macchiavelli' nin ideal devleti, güce dayalı ulusal devlettir. Ona göre. Bir devlet için gerekli ulus varsa, yeterli gücü de vardır. Devlet bütün gücünü ulustan almalı, kilisenin karşısında olmamalıdır. Hukuk, din dogmalarından değil, doğrudan doğruya devletin özünden oluşturulmalıdır. Devlet adamının tek amacı, devleti yaşatmak ve gücünü arttırmaktır. Bu amaca ulaşmak için kullanılacak her aracın kullanımı meşrudur (Gökberk.1985.s.209).

Macchiavelli' ye göre devlet başkanı, halkın efendisidir ve "devlet benim" diyebilmelidir. Oysa Monarchomach' lara göre, devlet başkanı, halkın efendisi değil. Sadece bir görevlisidir. Asıl egemen olan halktır: hükümdar ancak halk adına ve yerine eylemde bulunabilir. Halk tarafından görevlendirilmiş olan devlet başkanının görevini ve görevinin sınırını, yine halk iradesine dayalı yasalar belirler (Gökberk.1985.s.212).

Bodin; aristokrasi ile demokrasinin karışımı olan mutlak monarşinin en iyi devlet biçimi olduğunu savunur. Hükümdar. Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak, sınırsız güç sahibidir. Devleti devlet yapan özellik, egemenliktir. Grotius'a göre ise, devletin temelini, hukuk kuralları oluşturur. Grotius; belli birtakım hakların, insanın doğasında var olduğunu vurgular. Bu haklar, insan doğası gibi, her yerde, her dönemde, her insanda, her toplumda aynıdır ve değişmezler. Doğal hukuk, kendisini gerçekleştirebilmek için bir güce ihtiyaç duyar. Bu güç; devlet gücüdür. Devlet, hukuku korumakla görevlidir. Devlet, hukuku değil; hukuk, devleti yaratır (Gökberk.1985.s.210,211).

More' a göre, sosyal adaletten söz edilebilmesi için özel mülkiyetin olmaması gerekir. Bütünün mutluluğu, eşitlik ilkesi ile mümkündür, insanların mutluluğu. Dünya nimetlerinin adil ve eşit paylaşımına, bunun için de özel mülkiyetin kaldırılmasına bağlıdır. (Gökberk.1985.s.213-214). More (1996.s.7)'un demokrasi tanımında, vatandaşlar her yönden eşittir. Fransız İhtilali'nin önde gelen isimlerinden Robespierre' in baskı yönetimi Rousseau'dan esinlenir. Rousseau'ya göre. "Çoğunluğun yönetmesi ve azınlığın yönetilmesi doğal düzene aykırıdır. Bir Tanrılar ulusu olsaydı, demokrasi ile yönetilirdi. Böylesi olgun bir yönetim insanların harcı değil." (Rousseau.1999.s.81).

Fransız Devrimi'nin özgürlük, eşitlik, kardeşlik anlayışı, demokrasinin gelişmesinde önemli katkılar yapmıştır. Totaliter ideolojiler, demokrasi karşısında başarısızlığa uğramış ve hiçbir zaman da insan mutluluğu için çaba sarf etmemiştir (Terörizm ve Organize Suçlar,1999,s.3).

Rousseau (1999.S.78). Demokrasiyi "egemen varlığın yönetim görevini bütün halka ya da halkın büyük bölümüne bırakmasıyla oluşan yönetim şekli" olarak tanımlar.

Semavi bir din olan İslamiyet, demokrasiyle bağdaşma özelliğini birçok noktada göstermektedir. Yunan düşüncesi İslam medreselerinde okutulurken Avrupa, 20 Eski Yunan felsefesindeki akılcı insanı unutmuştur. Demokrasi, feodaliteyi yıkmış ve toprağa bağlılığı ortadan kaldırmıştır. Oysa İslamiyet, bunu kural olarak koymuştur. Batılı devletlerin nice kavgası ve ihtilallerden sonra ulaştığı toplumsal yapıdaki içerik, İslam toplumunda toplumun var olduğu andan itibaren bulunmaktadır. Hoşgörü ve vicdan özgürlüğü demokrasinin yeniliği ve büyük bir

erdem iken, bu erdem İslam devletinin ana temellerinden biridir. Demokrasi 'seçme-seçilme özgürlüğü'nü getirmiştir. İslamiyet peygamberinden sonraki dört halife, 'seçilmiştir. Demokrasinin temel prensipleri, İslamiyet tarafından da kabul görmüştür. İslam düşüncesi, bu konuda oldukça ileri bir düzeyde görünmektedir (Ateş, 1995.s.109- 110).

Yine Ateş (1995.111). İslam ile demokrasi arasında şöyle bir bağ kurmaktadır: "Bir toplum hem büyük çoğunlukla Müslüman hem sos yo-ekonomik bakımdan çok gelişmiş, hem de demokratik bir yönetime sahip olabilir. İslamiyet buna hiçbir zaman engel olamaz ve böyle bir devletin günümüz dünyasında yaşamıyor olmasının nedeni İslamiyet değil, birtakım başka tarihi, ekonomik ve teknik nedenlerdir."

Rousseau'ya göre "iyi yönetilen bir devlette cezalar azdır. Bunun nedeni bağışlamaların çokluğundan değil, suçluların azlığındandır." (Rousseau.1999.s.141).

Abraham Lincoln' un bilinen tanımına göre. "Demokrasi, halkın, halk için. Halk tarafından yönetimidir." Demokrasi insan hakları, eşitlik, özgürlük ve adalet ilkelerine dayalı bir rejimdir. Demokrasi, ne bir takım çıkar çevrelerinin çıkar sağlamalarına olanak tanıyan bir rejim, ne de bir takım zengin, rütbeli veya kuvvetli insanların rejimi olabilir.

Demokraside anayasa, halk için, halk tarafından ve halkın yönetimim hem sınırlar ve hem de güç verir. Anayasaya göre halk, halk için etkili olarak rol alması için devlete güç verir. Ayrıca halk, insan haklarını koruması ve tiranlığı (tek kişi yönetimini) önlemesi amacıyla demokratik devletin gücüne anayasal sınırlar koyar. Devlet çok güçlü veya çok zayıfsa, bireylerin yaşama, özgürlük ve mülk edinme hakları tehlikededir (Patrick,1997,s.1).

Nüfusun fazlalılığı, sorunların karmaşıklaşması ve ülke yönetiminin birçok uzmanlık daimin kalkışma bağlı olması çağımızda, doğrudan demokrasiyi, bazı küçük yerel yönetimler dışında olanaksızlaştırmıştır. Yurttaşlar ülke yönetimine, temsilciler aracılığıyla katılır olmuştur. Yönetimin seçimle belirlenmesine, yasalar önünde eşitliğe, özgürlüklere ve yargı bağımsızlığına dayalı bir demokrasi modeli doğmuştur (Kışlalı.2000b.s.238).

Demokrasi halka dayanır. Ama halk kendi çıkarını her zaman bilmeyebilir (Kennedy,1998.s.22). Bunun için de her bir insanın, erdemli ve bilge insan olmasına. Kısaca, her bir insanın demokrat olarak yetiştirilmesine ihtiyaç vardır.

Kennedy (1998.s.173- 174)'nin dediği gibi. "Demokrasi kusursuz bir rejim değildir; ancak gelmiş, geçmiş rejimlerin en iyisidir." Demokrasinin yaşam biçimine dönüşmesi için, hoşgörü ve uzlaşmaya dayalı demokratik bir kültür gereklidir (Kışlalı,1999.s.17).

Demokrasinin farklı tanımları yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Kışlalı'nın ifadesiyle demokrasi, "azınlıkta olanların haklarına saygı gösterildiği ve onlara bir gün çoğunluğa dönüşebilme yollarının açık tutulduğu özgürlükçü bir çoğunluk yönetimidir" (Kışlalı.2000b.s.238). Yine Kışlalı' nın bir başka tanımında demokrasi, "farklılıkların birlikte yaşama biçimidir. Çoğulculuk, sayıdan çok farklılıktan kaynaklanır." (Kışlalı. 2000b. s. 246).

Selçuk (1999)'a göre, "Demokrasi, özgür, özerk, eşit bireylerden oluşan, bilgilendirilmiş özgür halkın, hukukun egemenliği altında, sivil toplumun özgürlükçülüğe, çoğulculuğa ve katılımcılığa yaslanan normlarına göre, özgür halk tarafından, özgür halk için yönetilmesidir."

Kongar, demokrasiyi, "mevcut yönetimle, ülke çözümleri hakkında aynı düşüncede olmayanların, bu düşüncelerini açıklama ve yayma haklarının bulunduğu bir çoğunluk yönetimi" olarak tanımlar (Kongar,1997.s.13).

Çavdar'a göre demokrasi, "düşünce, inanç, mülk sahibi olma, basın ve yayın, örgütlenme, eşit olarak yönetime katılma, sendika kurma, grev ve toplu sözleşme yapma, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme, bilimsel çalışma vb. gibi daha nice özgürlükten oluşan bir bütündür." Demokratik toplumda bireyin sahip olduğu güvenceler, demokrasi kurumunun vazgeçilmez, devredilemez kurallarını oluşturur (Çavdar,2000,s.9).

Demokrasi, "özgürlüğün kurumsallaşmasıdır." (Gökçe.2000,s.55)*.

Lindsay' a göre. "Demokrasi, herkesin kendi hayatını yaşamakla beraber, ortak bir hareket tarzı da olabileceği varsayımına dayanır." (Lindsay.1973-s.34).

Ateş'e göre. "Demokrasi; siyasal iktidarın halk tarafından kullanıldığı bir yönelim biçimidir." Demokrasi, özel bir çevreyi (sorumlu ve eğitilmiş bir halk); iktisadi gelişme düzeyini, sosyal bazı ilişkileri ve uzlaşmayı gerektirir (Ateş.1995.s.117).

Yine Ateş' in deyişiyle "Demokrasi egemen olan halkın kendi yaptığı yasaların kılavuzluğu ile, yapabileceği her şeyi kendisinin yaptığı ve bizzat yapmayacağı şeyleri de delegelerine yaptırdığı bir rejimdir." ve demokrasi sadece seçimleri nitelemez (Ateş.1995.s.123).

Gökçe' ye göre demokrasi, kararların birlikte alındığı bir sistem: "insanın doğasından kaynaklanan haklarının korunduğu, bu haklarını özgürce kullanabildiği bir yaşama modelidir." (Gökçe.2000.s.56.60).

Gülmez, demokrasiyi, "insana değer olarak önem veren ve insan kişiliğinin özgürce ve eksiksiz biçimde geliştirilmesine olanak sağlayan bir yönetim biçimidir." şeklinde tanımlar (Gülmez.1996.s- 11).

Demokrasinin yaşanması, insan haklarının evrensel ilkelerine koşulsuz saygıyla; insan haklarının tam anlamıyla saygı görmesi ise, o ülkenin demokrasi geleneğiyle bağımlıdır (Bahar.1998.s.14- 15).

Ertürk' ün ifade ettiği gibi, "Demokrasi denemelerinde ilerleme gösterebilmek için, halkın yaşayış biçiminde, demokratikleşme yönünde değişmelerin yer almasına gerek vardır. Demokrasi, hükümet biçimi, yaşam felsefesi ve yaşayış biçimi arasındaki etkileşimler gereğince oluşacaktır."(Ertürk.1993.s.165).

Yine Ertürk (1993,s. 166)'ün tespitine göre, toplum, demokratikleşme sürecinin geçerli modern ilkelerine uygun olarak düzenlenmelidir. Toplumu düzenlemedeki amaçlar:

1. Her bireye gizil güçlerini ve yeteneklerini hakkıyla geliştirme olanağı sağlamak,

2. Her bireyin toplumda güçleri ve ilgilerine uygun düşen işleri tutması ve yaşamını sürdürmesi ve gerekli şansları hazırlamak,
3. Her bireyin tuttuğu işin karşılığını hakkaniyetle almasını olanaklı kılmak,
4. Her bireyin kendi kaderini tayinde söz sahibi olmasına, yani toplumsal uygulamayı kendi gücünce etkileyebilmesine, fırsat verecek düzen oluşturmak olmalıdır.

Bu amaçların serisinde, fırsat eşitliği ve özgürlük gibi en temeldeki demokrasi ilkeleri vardır (Ertürk. 1993.s. 166).

Ateş (1995,s.14)'in belirttiği gibi. "Temel hak ve özgürlükler, demokrasinin vazgeçilmez koşullarıdır." Demokrasinin, kendini yok etme özgürlüğü yoktur. (Kongar.1997.s.14).

Bir demokrasi ilkesine göre, diğer adaydan bir oy fazla alan seçilir; fakat bu, bir insan hakkı değildir. İnsan haklarına göre, bir kişi önemlidir. Demokrasi, insan hak ve özgürlüklerinin var olduğu bir rejim olmalıdır.

Rousseau'nun ifade ettiği gibi "Her birimiz bütün varlığımızı ve bütün gücümüzü bir arada genel istemin buyruğuna verir ve her üyeyi bütünün bölünmez bir parçası kabul ederiz." (Rousseau.1999.s- 26).

Demokrasi, yetki kaynağını devletin vatandaşı olan insanların toplu yapısından alır. Her vatandaş, devletin eşit ve tam bir üyesidir. (Patrick,1999.s.1) "Demokraside eşitlik, aynılığın değil, farklılığın eşitliğidir." (Lindsay,1973,s.33).

Esaretin yasa ile yasaklandığı yerlerde dahi davranışlarını başkalarının isteklerine göre ayarlayan kölelere rastlamak mümkündür (Bilgen,1997b).

Özgür olan, her insanın karşılıklı etkileşimde bulunurken başkasının özgürlüğünü kolaylaştırma çabasından doğar. Özgür bir beklenti, kendisini başkasının yerine koymakla mümkün olabilir (Güler.2001,s.2).

Kölelik ve hak birbiriyle çelişir. Birinin bulunduğu yerde diğeri bulunmaz. Kölelik, salt isteklerin itişine uymayı, özgürlük ise kendi koyduğumuz kurallara boyun eğmeyi ifade eder (Rousseau, 1999.s- 23.30). Dewey (1996.s.82)'e göre köle, başkalarının isteklerine göre davranışlarını ayarlayan kişidir. Gökçe (2000,s.59). Demokrasinin özelliklerini aşağıdaki şekilde ortaya koymuştur:

- Vatandaş olarak herkes eşit siyasi ve yaşama hakkına sahiptir.
- Vatandaşın ortalama gereksinimlerini diğeri siyasi sistemlere göre daha iyi karşılar.
- Çoğunluğun kararlarına ve uzlaşmaya dayalıdır.
- Temel özgürlükleri korur.
- Toplumun kendini yenilemesine ve değişmesine olanak tanır.
- İnsanlar, seçim yoluyla siyasi gücü oluşturur; doğrudan ya da dolaylı biçimde kontrol eder.
- Hak ve özgürlüklerin kullanımını ve siyasi eşitliğin sağlanmasını Anayasa ile kurumlaştırır ve garanti altına alır.
- Birbirlerini denetleyen kurumlar aracılığı ile dengede kalır.

"Demokrasinin üç temel değişkeni: insan, yaşam koşulları ve egemenliktir" (Bilgen.1995,s.168). "Aç özgürlerin erdemliliği katlanma, tok kölelerin erdemliliği ise, bütün koşullarda efendisine sadakattir. Oysa ne açlığa katlanma ve ne de körü körüne sadakat, insan onuru ile bağdaşmaz. Ne aç özgürler, ne tok köleler toplumu demokrasiyle bağdaşmaz." (Bilgen,1998d.s.2). Demokrat insan, her şeyden önce, insan haklarını uygulama düzeyinde bilen, gerektiğinde savunabilen insandır (Bilgen.1993.s- 12).

Ertürk' ün belirttiği gibi "Demokratik yaşayışın gerektirdiği davranışları gösteremeyen insanlarla kurulmak istenen demokrasi aksar." (Ertürk.1993,s.165).

Eğer demokratik vatandaşlar, hakları güvence altında ise, sorumluluklarını da yerine getirmelidir: diğerlerinin haklarına saygı göstermeli: kendi haklarını ve başkalarının haklarını kötü kullanıma karşı korumalı; demokrasiyi oluşturmak amacıyla haklarını uygulamalıdır. Oy

kullanma, kamu sorunlarını serbestçe konuşma, gönüllü örgütlere katılma hakları, eğer vatandaşlar tarafından düzenli ve etkili kullanılmıyorsa politik ya da sivil hayatta önem derecesi küçüktür veya hiç yoktur (Patrick. 1999.S.2).

Russell, (1996.S.39) "Bireyin siyasal özgürlüğü az olduğu zaman bile, içindeki özgürlük daha büyüktür" sözüyle, düşünme özgürlüğünün sınırsızlığını vurgular.

Demokrasi, bir yaşama biçimi, bir davranışlar takımıdır. Bilgen (1995.s. 168), "Kendi kurallarını kendisi koyan, kararlarını kendisi veren, kendini savunabilen; kendini başkalarından üstün ya da aşağıda görmeyen, kişilikli, bilinçli ve demokrat insanlar toplumu olmadıkça demokrasiyi ancak biçimsel olarak yaşayabiliriz" sözüyle, aslında demokrat insan modelini tanımlamaktadır.

Çağdaşlığın ve demokrasinin gerektirdiği modele göre:

"insan, bağımlılık yaratması şimdilik kaçınılmaz olan değişkenlerin asgari düzeyde etkilediği özgür, erdemli, demokrat, gerektiğinde öğrenmediği düşünceleri üretebilen, değerlendirmelerinde tek standartlı, doğru bildiğini çıkarlarına ters de olsa dosdoğru söyleyebilen, yüreği, sevgi dolu, cesur, adil, terbiyeli ve bilimsel bir varlıktır." (Bilgen. 1995.s. 168).

2.A.4. K.K.T.C. DE TEFTİŞ

K.K.T.C. de denetimin çok eskilere dayanan tarihi yoktur. Uzun yıllar İngiliz' lerle yaşayan Rum ve Türk toplumu ancak 23 Mart 1961 yılında resmi gazetede yayınlanan Teşkilat kanunuyla yavaş yavaş denetimle ilgili yapılanmaya gitmiştir.

23 Mart 1961' de yayınlanan Maarif Dairesi Teşkilat Kanunu Anayasanın 49. Maddesinin (i) bendi gereğince yayınlanmıştır.

İçerik olarak

Sayı II/1960

2.A.4.a- TÜRK CEMAAT MECLİSİ MAARİF DAİRESİ TEŞKİLAT KANUNU (1960)

Madde 1

Meclisin yetkisine giren bütün eğitim, kültür ve öğretim konuları, ilgili kanun, nizamname ve İcra Heyeti kararnamelerine tabi olmak şartıyla, Maarif Dairesinin görevlerini teşkil eder.

Madde 2

Türk Cemaatine mahsus bütün ilk, Orta, Teknik ve Mesleki öğretim amme müesseseleri Maarif Dairesine tabi olup kanunla tesis edilen kadroları, Maarif Dairesinin ek kadrolarını teşkil eder. Mezkûr müesseseleri, kadroları ve bu kanunla tayin edilenler dışında bunlarla ilgili hususlar, mahsus bir kanunla gösterilir.

Madde 3

2' inci maddede gösterilen müesseselere ait herhangi bir menkul veya gayri menkul mal veya bunun üzerindeki herhangi bir hak veya menfaat, 1/1960 sayılı Türk Cemaat Meclisi Teşkilat Kanununun 30' uncu maddesinin (3)' üncü bendinin ve Meclisin diğer herhangi bir kanununun hükümlerine tabi olmak şartıyla, Maarif Dairesinin adına kaydedilir, uhdesine geçirilir ve eline verilir.

Anayasanın 197' inci maddesinde gösterilen herhangi bir menkul veya gayrimenkul mal veya bunun üzerindeki herhangi bir hak veya menfaat hususunda, mezkûr Anayasa maddesinin 2' inci fıkrası mahfuz kalmak şartıyla, yukarıda birinci fıkrada gösterildiği üzere muamele yapılır.

Madde4

İcra Heyetinin Maarif dairesine tahsis edilen üyesi, bu dairenin siyasi başıdır.

Madde 5

Maarif Dairesinin memur kadrosu, Meclisin, daimi amme hizmeti kadrolarındandır.

Madde 6

Maarif Dairesinde, İlk Öğretim, Orta-Mesleki-Teknik Öğretim ve Özel Eğitim Şubeleri vardır.

Madde 7

Maarif Dairesinin memur kadrosu aşağıda gösterildiği üzere tespit edilmiştir:

Müdür:

Müdür, Maarif Dairesinin idare amiri olup görevinin ifasından mesuldür. Müdür, İcra Heyeti Maarif Dairesi üyesine ve İcra Heyeti Başkanlık Dairesine karşı sorumludur.

Müdür, Üniversite veya diğer bir yüksek okul mezunu, pedagoji tahsili görmüş ve eğitim ve öğretim sahalarında tecrübe sahibi bir şahıs olur.

Müdürün yıllık maaşı : £ 1.236 x 42 – 1.404 x 48 – 1.548' dır.

Müdür Muavini:

Müdür Muavini, müdüre, görevlerinin ifasında yardım ve gaybubetinde vekâlet eder ve teftiş de yapar.

Müdür Muavini, Üniversite veya diğer bir yüksek okul mezunu ve pedagoji tahsili görmüş ve eğitim ve öğretim işlerinde bilgi ve tecrübe sahibi bir şahıs olur.

Müdür Muavininin yıllık maaşı : £ 1,128 x 36 - 1,236 x 42 - 1,362' dir.

İLKÖĞRETİM ŞUBESİ

İlk Öğretim Şube Amiri:

İlk Öğretim Şube Amiri, Maarif Dairesinin İlk Öğretim Şubesinin idare amiridir ve bu müesseseler ile ilgili bütün idari işlerin ifasını temin eder, idari ve ders teftişi yapar ve Müdürle Müdür Muavinine karşı sorumludur.

İlk Öğretim Şube Amiri, üniversite veya diğer bir yüksek okul mezunu olup pedagoji tahsili görmüş ve kendini bu makama ehil kılan bilgi ve tecrübe sahibi bir şahıs olur.

İlk Öğretim Şube Amirinin yıllık maaşı : £ 1,020 x 36 – 1.236' dir.

İlk Öğretim Baş Müfettişi:

İlk Öğretim Baş Müfettişi, Maarif dairesinin İlk Öğretim müesseselerinin başmüfettişi olup bu müesseselerle ilgili teftiş işlerini tanzim ve onların ifasını temin eder ve bizzat teftiş de yapar. İlk Öğretim Baş Müfettişi Müdür, Müdür Muavini ve İlk Öğretim Şube Amirine karşı sorumludur.

İlk Öğretim Baş Müfettişi, ilkokul öğretmenliği vasfını haiz olan, pedagoji tahsili görmüş ve kendini bu makama ehil kılan ve tecrübe sahibi bir şahıs olur.

İlk Öğretim Baş Müfettişinin maaşı : £ 900 x 30 – 1,020 x 36 – 1,200' dür.

İlk Öğretim Müfettişi:

İlk Öğretim Şubesinde İlk Öğretim Başmüfettişine bağlı olan 3 müfettiş vardır. Bu müfettişler, İlk Öğretim müesseselerinin teftiş işlerini ve bu müesseselerle ilgili olarak kendilerine verilen diğer işleri yaparlar.

İlk Öğretim Müfettişleri, ilkokul öğretmenliği vasfını haiz olan ve kendilerini bu makama ehil kılan bilgi ve tecrübe sahibi şahıslar olur.

İlk Öğretim Müfettişlerinin yıllık maaşları : £ 690 x 30 – 810' dur.

ORTA-MESLEKİ-TEKNİK-ÖĞRETİM ŞUBESİ

Orta Öğretim Şube Amiri:

Orta Şube Amiri, Maarif Dairesinin Orta-Mesleki-Teknik-öğretim Şubesinin idare amiri ve mezkûr öğretim müesseselerinin Baş Müfettişi olup bu müesseselerle ilgili bütün işlerin ifasını temin eder ve ders teftişi de yapar. Orta Öğretim Şube Amiri, Müdür ile Müdür Muavinine karşı sorumludur.

Orta Öğretim Şube Amiri, Üniversite veya diğer bir yüksek okul mezunu ve Orta-Mesleki-Teknik Öğretim sahasında bilgi ve tecrübe sahibi bir şahıs olur.

Orta Öğretim Şube Amirinin yıllık maaşı : £ 1,020 x 36 – 1.236' dır.

Orta Öğretim Baş Müfettişi:

Orta-Mesleki-Teknik Öğretim Şubesinde, Orta Öğretim Şube Amirine bağlı olan bir Baş Müfettiş vardır. Bu Baş Müfettiş Orta-Mesleki-Teknik Öğretim müesseselerinin teftiş işlerini ve bu müesseselerle ilgili olarak kendisine verilen diğer işleri yapar.

Orta Öğretim Baş Müfettişi, Üniversite veya diğer bir yüksek okul mezunu, pedagoji tahsili görmüş ve eğitim ve öğretim sahasında tecrübe sahibi bir şahıs olur.

Orta Öğretim Baş Müfettişinin yıllık maaşı : £ 900 x 3 – 1,020 x36 – 1.200' dür.

ÖZEL DERS MÜFETTİŞLERİ

Maarif Dairesine, İlk, Orta, Mesleki Teknik ve sair öğretim müesseseleri ile Halk Eğitim sahasında ders teftişi yapmak üzere, altı Özel Ders Müfettişi vardır.

Mezkûr müfettişlere, aynı zamanda, belli öğretim ve eğitim müesseselerinde öğretmenlik görevi de verilebilir.

Mezkûr müfettişler, Müdürle Müdür Muavinine karşı sorumludurlar.

Özel Ders Müfettişleri, kendi sahalarında tahsil ve tecrübe sahibi şahıslar olur.

Özel Ders Müfettişlerinin yıllık maaşları, İcra Heyetinin takdirine göre, £ 720 x 30 – 990 veya £ 690 x 30 – 810 veya £ 570 x 24 – 690 x 30 – 720' dır.

ÖZEL EĞİTİM ŞUBESİ

Özel Eğitim Şube Amiri:

Özel Eğitim Şube Amiri, Şubenin idare amiri olup halk eğitimi, öğrenci danışmanlığı ve eğitsel araçlar ile ilgili konular ve İcra Heyeti Kararnameleri ile gösterilen sair konular hususundaki bütün işleri tanzim, sevk ve idare eder. Özel Eğitim Şube Amiri, Müdürle Müdür Muavinine karşı sorumludur.

Özel Eğitim Şube Amiri, üniversite veya diğer bir yüksek okul mezunu ve yukarıda gösterilen sahalarda tecrübe sahibi bir şahıs olur.

Özel Eğitim Şube Amirinin maaşı £ 900 x 30 – 1,020 x 36 – 1,236' dır.

Özel Eğitim Şube Memurları:

Özel Eğitim Şubesinde, bu şubenin amirine bağlı üç memur vardır. Bu memurlar, şubenin görevleri ile ilgili olarak kendilerine verilen işleri yaparlar ve Şube Amirine karşı sorumludurlar.

Özel Eğitim Şubesi Memurları, görevleri ile ilgili sahalarda bilgi ve tecrübe sahibi şahıslar olur.

Bu memurların yıllık maaşları : £ 570 x 24 – 690 x 30 – 720' dır.

KİTABET İŞLERİ

Baş Kâtip:

Baş Kâtip, Maarif Dairesinin, kitabet, evrak, levazım, zat işleri ve kendisine verilen sair işlerin ifasını temin eder ve Müdür ile Müdür Muavinine karşı sorumludur.

Baş Kâtip, kitabet ve idare işlerinde bilgi ve tecrübe sahibi bir şahıs olur.

Baş Kâtibin yıllık maaşı : £ 642 x 24 – 690 x 30 – 810' dur.

Baş Kâtip Muavini:

Baş Kâtibe görevlerinde yardım eder.

Baş Katip Muavininin yıllık maaşı : £ 498 x24 – 642' dir.

Evrak Memuru-Levazım Memuru-Kâtip-Daktilo:

Maarif Dairesinde Baş Kâtibe bağlı bir Evrak Memuru, bir Levazım Memuru ve iki Kâtip-Daktilo vardır.

Bu memurlar, görevleri ile ilgili bilgiye sahip şahıslar olur.

Bu memurların yıllık maaşları : £ 300 x 18 – 426 x 24 – 594' tür.

Odacı:

Maarif Dairesinde üç odacı vardır.

Odacıların yıllık maaşları : £ 264 x 18 – 372' dir.

Madde 8

7' inci maddede gösterilen herhangi bir göreve tayin edilecek bir memur evvelce Maarif dairesinde, asaleten, mezkur görev için tespit edilen maaştan daha yüksek bir maaşı olan bir

görev ifa etmekte olduğu takdirde, mezkur memur, tayin edildiği görevde mezkur daha yüksek maaşı, şahsi maaş olarak almakta devam eder.

Madde 9

Maarif Dairesi memurları, asli görevlerine ek olarak kendilerine verilen dairenin görevleri ile ilgili sair işleri de yaparlar.

Madde 10

2' inci gösterilen amme müesseseleri dışında özel öğretim müesseseleri, kanun ve nizamnamelere uygun olarak ve İcra Heyetinin tasvibi ile kurulabilir.

Özel Öğretim müesseseleri Maarif dairesinin teftiş ve nezaretine tabidir.

Madde 11

Eğitim, kültür ve öğretim konuları ile ilgili siyasetin tayini ve mezkûr siyasetin tatbiki için gerekli teknik hususların tespiti sahalalarında, icra heyetine tavsiyelerde bulunmak maksadıyla, İcra Heyetince yapılacak nizamname veya çıkarılacak kararnamelerde gösterileceği üzere ve bu nizamname ve kararnameler ile tespit edilecek şartlar gereğince teşkil edilecek bir Maarif Şurası tesis edilir.

Madde 12

İlgili kanun ve nizamname hükümlerine tabi olmak şartıyla, 2' inci maddede gösterildiği üzere, ilk, orta, mesleki veya teknik öğretim müesseselerinin mevcut olduğu her köy, kasaba veya şehirde, mezkûr öğretim müesseselerinin hepsi hususunda bir Okul Komisyonu vardır.

Madde 13

Okul Komisyonları, İcra Heyeti tarafından, kararnamesinde gösterilen kayıt ve şartlara tabi olarak, tayin edilirler. Bu Komisyonlar, bir Başkan ve İcra heyeti kararnamesi ile gösterilen sayıda üyeden teşekkül ederler.

Mezkûr Komisyonların görev süresi, kendilerini tayin eden İcra Heyetinin ait olduğu Meclisin görev süresinin sona erdiği tarihe kadar devam eder. Ancak, İcra Heyeti, herhangi bir Komisyon üyesinin görevine, istediği zaman son verip yerine başka bir şahsı tayin edebilir.

Maarif Dairesi, Okul Komisyonları kontrol ve onlara görevlerinde nezaret eder.

Madde 14

Okul Komisyonları, ilgili kanunla gösterildiği üzere, ait oldukları köy, kasaba veya şehirde mevcut olan, İlk, Orta ve Teknik Öğretim müesseselerine ait veya onlara için lazım olan bütün menkul ve gayrimenkullerin temin veya inşası, tamir ve idamesi ilgili hususlarda görevli ve mesuldürler.

Yukarıdaki fıkra hükümlerinin tatbikini sağlamak maksadıyla mezkûr Komisyonlar:

- (1) İlk Öğretim müesseseleri hususunda, ait oldukları köy, kasaba veya şehirde ikamet etmekte olan Türk Cemaat mensuplarına, kanunla gösterildiği üzere, bizzat veya meclis tasvip ettiği takdirde Meclis marifetiyle, şahsi vergiler koyabilir;
- (2) Orta, Mesleki ve Teknik Öğretim müesseseleri hususunda, Meclis bütçesine gelir olarak kaydedilmek üzere Meclisin, mezkûr öğretim müesseseleri ile ilgili olarak koyacağı herhangi bir duhuliye veya sair resimler dışında onlara ek olarak, İcra Heyetinin tasvibi ile ve kanunla gösterildiği üzere, duhuliye, ücret veya sair resimler koyabilir;
- (3) Okul Komisyonları, İcra Heyetinin tasvibi ile ve ilgili herhangi bir kanunun hükümlerine uygun olarak, görevleri ile ilgili maksatlar için, para borçlanabilir veya bağış alabilirler.

Madde 15

Okul Komisyonlarının mali yılı, 1 Temmuz' da başlayıp 31 Haziran' da sona erer.

Madde 16

Her Okul Komisyonu, her yıl 1 Hazirandan önce, müteakip mail yıl hususunda, hale göre, İlk Öğretim veya İlk, Orta, Mesleki ve Teknik Öğretim müesseseleri için bir bütçe hazırlayıp onu Maarif Dairesine verir.

Mezkûr bütçelere ek raporlarda, 14' üncü madde gereğince ilgili okul Komisyonunun koymayı teklif ettiği şahsi vergi ve duhuliye, ücret veya sair resimler hakkında gereken tafsilat verilir.

Madde 17

Okul Komisyonları bütçeleri ve onlar gereğince icraat, ancak mezkûr bütçelerin İcra Heyeti tarafından tasvip edilip, tasvip edilmiş şekilde mezkur Komisyonlara verilmelerinden sonra mezkur Komisyonlarca tatbik edilir veya yapılır.

Madde 18

Bir Okul Komisyonu tarafından, herhangi bir suretle tahsil edilen veya alınan bütün paralar, İcra Heyeti kararnamesi ile tayin edilen mali bir müessese nezdinde veya Meclisin Konsolide Fonunda mezkûr Komisyona mahsus bir Maarif Sandığı hesabına yatırılır.

Mezkûr Sandıktan ancak, ilgili Komisyonun Başkanı ve bu Komisyonun kendi arasından seçeceği diğer bir üyesinin imzası ile para alınabilir veya herhangi bir ödeme yapılabilir. Veznedar görevini ifa eden Komisyon üyesi, elinde, mezkûr Sandıktan, yukarıda gösterilen tarzda alınmak şartıyla, en çok on lira bulundurabilir.

Madde 19

Okul Komisyonlarına, içinde bulundukları mali yıl hususunda sarf için lazım olmayan paralar, kanunla gösterildiği üzere, ilgili Maarif Sandığından Meclisin Konsolide Fonu dâhilindeki İnkişaf sandığına, mezkûr Sandık hesabına yatırılır.

Herhangi bir Komisyona mahsus Maarif Sandığının mezkûr İnkişaf Sandığındaki hesabından, İcra Heyetince tasvip edilen bir meblağ, yine heyetince tasvip edilen bir maksat için ilgili Okul Komisyonu tarafından sarf edilebilir.

Madde 20

Okul Komisyonlarınca herhangi bir muamele, evvelden bütün üyelere haber verilmek üzere yapılan Komisyon toplantılarında alınan ve karar defterine geçirilip toplantıya iştirak eden üyeler tarafından imza edilen kararlar gereğince ve onlara uygun olarak yapılır.

Mezkûr Komisyon toplantılarında nisap, Komisyonun üye sayısı yarısının en az bir fazlasının mevcudiyeti ile hâsıl olur.

Madde 21

Maarif Dairesi adına Cumhuriyetin Tapu Dairesinde yapılacak herhangi bir muamele, İcra Heyetince bu muamelenin yapılmasına yetki veren ve İcra Heyeti Başkanı tarafından imza edilen bir vesika ibrazı şartıyla, Maarif Müdürü tarafından yapılır.

Madde 22

Herhangi bir mahkeme muamelesi hususunda Maarif Dairesini Maarif Müdürü, bir Okul Komisyonunu bu Komisyonun Başkanı temsil eder ve davalar bunlar tarafından veya bunlar aleyhine başlatılır ve gerekli tebligat bunlara yapılır.

Yukarıdaki fıkrada gösterilen bütün muameleler hususunda İcra Heyeti Başkanlık Dairesi haberdar edilir ve onun tasvibi alınır.

Madde 23

Okul Komisyonları tarafından akdedilecek herhangi bir mukavele, ilgili kanun ve nizamname hükümlerine ve İcra Heyeti kararnamelerine tabi olmak şartıyla, ilgili Okul Komisyonu Başkanı ile 18' inci madde gereğince imza yetkisine sahip üye tarafından imzalanır.

Madde 24

Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce yürürlükte olan mevzuat gereğince mevcut olan Maarif Encümeni ve bu kanunla açıkça gösterilen hususlar ile ilgili mezkûr mevzuat hükümleri ilga edilir.

Madde 25

Bu kanunun tam tatbikini sağlamak maksadıyla, İcra heyeti, gerekli nizamname ve talimatnameler yapabilir ve emirler ısdar edebilir.

Madde 26

Bu kanun, 1 Ocak 1961 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Sayı 10/1963

TÜRK CEMAAT MECLİSİ MAARİF DAİRESİ TEŞKİLAT (TADİL No. 2) KANUNU

12 Aralık 1963

7' inci maddenin 1. 11/1960 sayılı Türk Cemaat Meclisi Maarif dairesi Teşkilat Kanununun tadili 7' inci maddesinin "Orta Öğretim Müfettişi" başlıklı kısmı aşağıda gösterildiği üzere tadil edilir:

- (1) Başlıktaki "Müfettiş" kelimesi yerine "baş Müfettiş" kelimeleri konur;
- (2) Metnin ikinci satırındaki "Müfettiş" kelimesi yerine "Baş Müfettiş" kelimeleri konur;
- (3) Metni ikinci ve üçüncü satırlarındaki "Bu Müfettiş" kelimeleri yerine "Bu Baş Müfettiş" kelimeleri konur;
- (4) Metnin altıncı satırındaki "Müfettişi" kelimesi yerine "Baş Müfettişi" kelimeleri konur;
- (5) Metnin dokuzuncu satırındaki "Müfettişinin" kelimesi yerine "Baş Müfettişinin" kelimeleri konur;
- (6) Metnin dokuz ve onuncu satırlarında gösterilen maaş bareminin son kademesi olan 1.056 rakamı yerine 1.200 rakamı konur.

Kanunun
Yürürlüğü

2. Bu kanun, 1 Ocak 1961 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

1974 harekâtından sonra Rum ve K.K.T.C.' li toplumlar ayrıldıktan sonra Kıbrıs Türk Federe Devleti Bakanlar Kurulu 16/1981 sayılı genel Kadro Yasası' nın 11. Maddesinin kendisine verdiği yetkiyi kullanarak aşağıdaki tüzüğü yapar.

BÖLÜM I

Genel

Kısa İsim

RG.65

16.7.1981

EK. III

AE.353

Tefsir

1. Bu Tüzük, Teftiş Dairesi Müdürlüğü Kadrolarında Hizmet Şemaları Tüzüğü olarak isimlendirilir.
2. Bu Tüzükte metin başka türlü gerektirmedikçe:
“Bakanlar Kurulu” Kıbrıs Türk Federe Devleti Bakanlar Kurulunu ve
“Bakan” K.T.F.D. Eğitim, Kültür ve Gençlik Bakanı’ nı;
“Müsteşar” K.T.F.D. Eğitim, Kültür ve Gençlik Bakanlığı Müsteşarı’ nı;
“Daire” teftiş dairesini;
“Müdür” Teftiş Dairesi Müdürünü;
“Okul” Öğretim Müdürlüklerine bağlı eğitim-öğretim yapan kuruluşlar;
“Öğretmen” Daireye bağlı 10/1970 ve onu tadil eden Öğretmenler Yasasındaki ifadeye uygun olarak bağlı kuruluşlarda görev yapan Müdür, Müdür Muavini, atölye şefi, öğretmen ve öğrenci ustayı anlatır.

BÖLÜM II

Amaç

Amaç 7/79

3. Bu Tüzüğün amacı Teftiş Dairesi Müdürlüğü’ ne bağlı kadroların şemalarını, kamu Görevleri Yasası’ ndaki kurallara bağlı kalmak koşulu ile düzenlemek ve gereksinimlere göre münhal mevkilerin doldurulmasını sağlamaktır.

BÖLÜM III

Çeşitli Hükümler

- Hizmet Şemaları 4. Teftiş dairesi Müdürlüğü kadrosundaki personelin görev ve sorumlulukları ile aranan nitelikleri gösteren hizmet şemaları bu Tüzüğe ekli cetvelde gösterilmiştir.

BÖLÜM IV

Son Hükümler

- Yürütme Yetkisi 5. Bu Tüzüğü Bakanlar Kurulu adına Bakan yürütür.
- Yürürlüğe Giriş 6. Bu tüzük, resmi Gazete' de yayınlandığı tarihten itibaren yürürlüğe girer.

TEFTİŞ DAİRESİ

MÜDÜR MEVKİİ

HİZMET ŞEMASI

Kadro Adı : Müdür
Hizmet Sınıfı : Üst Kademe Yönetici
Derecesi : II
Kadro Sayısı : 1
Maaş : Barem 18 A

GÖREV VE SORUMLULUK:

- (1) Bakanlığa bağlı veya Bakanlığın denetimi altında bulunan tüm kurum ve kuruluşlarda yürürlükteki mevzuata, Bakanlığa bağlı her dereceli örgün ve yaygın eğitim kuruluşlarının tüm eğitim etkinliklerinde Kıbrıs Türk Ulusal Eğitimin amaç ve ilkelerine ilgi yasa, tüzük, yönetmelik ve genelgelere uygun hareket edilip edilmediğine ilişkin denetim işlemlerinin yürütülmesini sağlar.
- (2) Öğretim kuruluşlarında ders ve müessese teftişlerini koordine eder. Bir sistem altında genel ve özel teftişler ile soruşturma işlerini organize eder. Gerekğinde bunlara katılır. Bunlarla ilgili teftiş raporlarını değerlendirir ve Bakanlığa sunar.
- (3) Öğretmenlerin tayin, nakil disiplin işlerine ilişkin raporlar düzenler ve önerileri ile birlikte Bakanlığa sunar.
- (4) Kıbrıs Türk Ulusal Eğitiminin gelişmesine, Türk gençliğinin yetişme düzeyinin saptanmasına, Ulusal Eğitim amaç ve ilkelerinin tüm öğretim kuruluşları idareci ve öğretmenlerce benimsenmesine yardımcı olunması, onlara rehberlik yapılmasını sağlar.
- (5) Okullarımızda rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin verimli çalışması için gerekli önlemlerin alınmasını sağlar.
- (6) Kıbrıs Türk Ulusal Eğitim amaçlarının ne oranda gerçekleştiği hususu başta olmak üzere Bakanlığın denetimine bağlı tüm kurum ve kuruluşların genel denetimi ile soruşturma hizmetlerini yürütmek amacı ile yeteri kadar müfettiş görevlendirir.
- (7) Eğitim sisteminde verimin artırılması ve çağdaş düzeye ulaştırılması için iktisadi esasları da göz önünde tutarak tavsiyelerde bulunur. Eğitim, Öğretim ve Yönetim konularını öğretim kuruluşlarını ilgilendiren raporlarını Bakana ve müsteşara verir.
- (8) Eğitim, Öğretim ve Kültür konularına ilişkin olarak düzenlenen kurs, seminer, konferans ve benzeri faaliyetlerde görev alacak müfettişleri saptar, onlara görev verir.
- (9) Üst Disiplin Kurulunda görev alır.
- (10) Yukarıdaki görevlerin ifasında Bakana ve Müsteşara karşı sorumludur.

ARANAN NİTELİKLER:

- (1) Uygun konularda Üniversite veya Yüksek Okul mezunu olmak Kamu Hizmetinde sorumluluk taşıyan görevlerde asgari 8 yıl hizmet etmiş olmak veya lise ve dengi bir okul mezun olmasına ilaveten 10 yılı sorumluluk taşıyan idari görevlerde olmak şartıyla 15 yıl hizmet etmiş olmak.
- (2) Üst Kademe Yöneticileri Yasası' nın bu konudaki kurallarına bakılmaksızın barem 15' in altında maaş çekmemiş olmak.

TEFTİŞ DAİRESİ BAŞMÜFETTİŞ MEVKİİ HİZMET ŞEMASI

Kadro Adı : Başmüfettiş
Hizmet Sınıfı : Eğitim Hizmetleri Sınıfı
Derecesi : I. (Yükselme Yeri)
Kadro Sayısı : 2
Maaş : Barem 15- 16+10 (3348x132 - 4272)
(3612x144 - 4620)

GÖREV VE SORUMLULUK:

- (1) Bir programa bağlı veya verilen direktifler altında Orta Öğretim ve/veya Mesleki-Teknik Öğretim Kuruluşlarının Öğretim Kadrosundaki öğretmenlerin genel teftişlerini yapar.
- (2) Okulların türlü faaliyetlerinde yürürlükteki mevzuata ve Kıbrıs Türk Ulusal Eğitiminin amaçlarına uygun olarak hareket edilip edilmediğini kontrol eder.
- (3) Orta Öğretim ve/veya Mesleki-Teknik Öğretim Kuruluşlarında teftiş yapacak müfettiş ve danışmanların çalışmalarını koordine eder. Ders ve kurum teftişleri sonuçlarını değerlendirir. Alınması gereken önlemleri saptar, müfettişlerin faaliyetlerine ilişkin kontrol işlerini yürütür.

- (4) Müfettişler, okul yöneticileri ve öğretmenler için gerekli görülecek Hizmet içi Eğitim faaliyetlerini saptar ve bunlar hakkında önerilerde bulunur.
- (5) Eğitim, Öğretim ve Kültür konularına ilişkin olarak öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri için düzenlenen kurs, seminer ve benzeri faaliyetlerde danışma ve müfettişlerin görev almalarını sağlar ve kendisinde katılır.
- (6) Orta Öğretim ve/veya Mesleki-Teknik Öğretim Kuruluşlarındaki Müdür, Müdür Yardımcısı, bölüm şefliği ve öğretmenlerin yıllık çalışmaları hakkında danışma ve müfettişlerin verdikleri raporları değerlendirir varsa kendi kanaat ve görüşlerini bu raporlara ekler. Öğretmenlerin terfilerine ilişkin raporları düzenler ve Müdüre sunar.
- (7) Öğretim Kuruluşlarının verimini arttırmak için alınması gereken önlemler hakkında raporlar düzenler, gerekli önerilerde bulunur.
- (8) Müdürün vereceği, eğitim, öğretim ve kültür konularında uygun görevleri yapar.
- (9) Görevlerinin ifasında Teftiş Dairesi Müdürüne karşı sorumludur.

ARANAN NİTELİKLER:

- (1) Eğitim ve öğretim konularında herhangi bir fakülte veya yüksek okul bitirmiş pedagoji veya uzmanlık belgesine ve eğitim ve öğretim planlama tekniğine sahip, eğitim ve öğretim rehberliği, örgütlenmesi ve öğretmenlerin gözetim ve denetimleri ile yetiştirilmelerine ilişkin etkinlikleri yerine getirebilecek yeterlik ve başarılilikta olmak.
- (2) Bir alt derecede en az üç yıl çalışmış olmak veya Eğitim Hizmetleri Sınıfının I' inci derecesinde en az 3 yılı danışmanlık, müfettişlik veya uzmanlık görevi yapmış olmak.
- (3) İdare yeteneğe, öğretim kuruluşlarının çalışmalarını koordine etme ve denetleme yeteneğine sahip olma.
- (4) Kıbrıs ve diğer ülkelerdeki orta öğretim ve/veya Mesleki-Teknik öğretim problemleri ile Eğitim Temayülleri hakkında genel bilgiye sahip olmak.
- (5) İlgili mevzuat uyarınca yapılacak sınavlarda başarılı olmak.
- (6) Diğer niteliklerde eşitlik halinde eğitim konusundaki ilmi ehliyet bakımından daha üstün olanlar tercih olunur.

TEFTİŞ DAİRESİ
MÜFETTİŞ MEVKİİ
HİZMET ŞEMASI

Kadro Adı : Müdür
Hizmet Sınıfı : Eğitim Hizmetleri Sınıfı
Derecesi : I. (Yükselme Yeri)
Kadro Sayısı : 26
Maaş : Barem 15- 16+120 (3348x132 - 4272)
(3612x144 - 4620)

GÖREV VE SORUMLULUK:

- (1) Bir programa bağlı veya verilen direktif altında duruma göre Temel Eğitim, Ortaöğretim veya Mesleki veya Teknik Öğretim Kuruluşlarının ve bu kuruluşlarda branşı dâhilindeki, öğretmenlerin teftişini yapar. Öğretim Kuruluşlarındaki her türlü faaliyetlerin yürürlükteki mevzuata ve Kıbrıs Türk Ulusal Eğitimin amaçlarına uygun olarak yapılıp yapılmadığını denetler.
- (2) Ders teftişlerinde ve müessese teftişlerinde dikkate alınacak ortak esaslar çerçevesinde öğretmenler rehberlik eder, yön verir ve onları işbaşında yetiştirir.
- (3) Genel olarak ve özellikle ihtisas dâhilinde öğretmenlere eğitim ve öğretim konularında düzenlenen kurs, seminer ve benzeri faaliyetlerde kendine verilen görevleri yapar.
- (4) Teftişinden sorumlu bulunduğu öğretmen ve okul ile kuruluşlar hakkında en az yılda bir defa genel rapor ile tavsiyelerini verir.
- (5) Öğretim Kuruluşlarının çalışmalarındaki gelişmeler ve ihtiyaçları hakkında gerektiğinde raporlar düzenler.

- (6) Müdür ve Başmüfettiş tarafından kendisine havale edilen eğitim, öğretim ve kültür konularında herhangi uygun bir görevi yapar.
- (7) Bakanlığın denetimine bağlı tüm kurum ve kuruluşların genel teftiş ve denetimi ile soruşturma hizmetlerini yürütmek amacı ile görevlendirilebilir.
- (8) Görevlerinin ifasında Başmüfettişe ve Müdüre karşı sorumludur.

ARANAN NİTELİKLER:

- (1) a. Uygun konularda bir üniversiteden veya herhangi bir yüksek okuldan mezun olmak ve pedagoji sertifikası veya öğretmen yetiştiren bir okuldan diploma almış olmak veya
b. Öğretmen yetiştiren bir yüksek okuldan diploma almış olmak;
- (2) Bir alt derecede en az 3 yıl çalışmış olmak veya Temel Eğitim veya Ortaöğretim veya Mesleki ve Teknik Öğretim Kuruluşlarında en az 10 yıl başarılı öğretmenlik veya en az iki yıl okul idareciliği yapmış olmak.
- (3) Kıbrıs' ta ve diğer yabancı ülkelerde eğitim ve öğretim problemleri ile temayülleri hakkında genel bilgi sahibi olmak.
- (4) Sınav Tüzüğünde öngörülen sınavlarda başarılı olmak.
- (5) Diğer niteliklerde eşitlik halinde bilimsel ehliyet bakımından daha üstün olan tercih olunur.

TEFTİŞ DAİRESİ DANIŞMA MEVKİİ HİZMET ŞEMASI

Kadro Adı : Danışma
Hizmet Sınıfı : Eğitim Hizmetleri Sınıfı
Derecesi : I. (Yükselme Yeri)
Kadro Sayısı : 3
Maaş : Barem 15- 16+120 (3348x132 - 4272)
(3612x144 - 4620)

GÖREV VE SORUMLULUK:

- (1) Bir programa bağlı veya verilen direktif altında duruma göre Temel Eğitim, Ortaöğretim veya Mesleki ve Teknik Öğretim Kuruluşlarının ve bu kuruluşlarda branşı dâhilindeki öğretmenlerin teftişini yapar. Öğretim Kuruluşlarındaki her türlü faaliyetlerin yürürlükteki mevzuata ve Kıbrıs Türk Ulusal Eğitimin amaçlarına uygun olarak yapılıp yapılmadığını denetler.
- (2) Ders teftişlerinde ve kurum teftişlerinde dikkate alınacak ortak esaslar çerçevesinde öğretmenlere rehberlik eder, yön verir ve işbaşında yetiştirir.
- (3) Genel olarak ve özellikle ihtisası dâhilinde öğretmenler eğitim ve öğretim konularında düzenlenen kurs, seminer ve benzeri faaliyetlerde kendine verilen görevleri yapar.
- (4) Teftişlerden sorumlu bulunduğu öğretmen ve okul ile kuruluşlar hakkında en az yılda bir defa rapor ile tavsiyelerini verir.
- (5) Öğretim kuruluşlarının çalışmalarındaki gelişmeleri ve ihtiyaçları hakkında gerektiğinde raporlar düzenler.
- (6) Müdür ve Başmüfettiş tarafından kendisine havale edilen eğitim, öğretim ve kültür konularında herhangi uygun bir görevi yapar.
- (7) Bakanlığın denetimine bağlı tüm kurum ve kuruluşların genel teftiş ve denetimi ile soruşturma hizmetlerini yürütmek amacı ile görevlendirilebilir.
- (8) Görevlerinin ifasında Başmüfettişe ve Müdüre karşı sorumludur.

ARANAN NİTELİKLER:

- (1) a. Uygun konularda bir üniversiteden veya herhangi bir yüksek okuldan mezun olmak ve pedagoji sertifikası veya öğretmen yetiştiren bir okuldan diploma almış olmak veya
b. Öğretmen yetiştiren bir yüksek okuldan diploma almış olmak;
- (2) Bir alt derecede en az 3 yıl çalışmış olmak veya Temel Eğitim veya Ortaöğretim veya Mesleki ve Teknik Öğretim Kuruluşlarında en az 10 yıl başarılı öğretmenlik veya en az iki yıl okul idareciliği yapmış olmak.
- (3) Kıbrıs' ta ve diğer yabancı ülkelerde eğitim ve öğretim problemleri ile temayülleri hakkında genel bilgi sahibi olmak.

- (4) Sınav Tüzüğünde öngörülen sınavlarda başarılı olmak.
- (5) Diğer niteliklerde eşitlik halinde bilimsel ehliyet bakımından daha üstün olan tercih olunur.

Halen K.K.T.C.' de 1981 sayılı genel kadro yasası yürürlükte ve şu an ilköğretimde sadece 3 müfettiş vardır. 2004- 2005 Eğitim öğretim yılı ilköğretime bağlı okulların genel istatistiğine bakıldığında toplam 19.923 öğrenci 1108 öğretmen 88 Müdür 74 Müdür Yardımcısı toplam 1270 Öğretmen-Müdür-Müdür Yardımcısı olduğu görülmektedir, denetimin sağlıklı yürütülebilmesi için her müfettişe yılda 40-50 öğretmen düşmesi gerekmektedir, K.K.T.C.' de çok büyük denetim boşluğu olduğu Milli Eğitim Teftiş Müdürlüğündeki istatistiklerde açıkça görülmektedir.

2.A.4.C. YABANCI ÜLKELERDE DENETİM

Halen 13 ülkede 36 kentte eğitim ataşeliği bulunmaktadır. Bazı ülkelerin başkentlerinde büyükelçilik içinde 9 eğitim müşavirliği, çeşitli kentlerde konsolosluklarda 20 eğitim ataşeliği ve 7 eğitim ataşeliği bulunmaktadır. Başkentlerde eğitim müşavirlikleri tüm ülke içindeki eğitim ataşelikleri kent içindeki eğitim faaliyetlerini organize etmektedir.

2.B. Kurumsal Temciler

2.B.1. Çağdaş ve Demokratik Eğitim

Bilgen' in ifade ettiği gibi. "Çağımız bilim çağıdır. Bu çağın en değerli kaynağı, bilim ve teknolojide gelişmenin en başta gelen değişkeni, bilinmeyen arayan ve üretilmeyen üreten bilimsel davranıştır."(Bilgen.1995;1996c.s.448). Bilimsel davranış dışında başka kaynaklar aramak, çağ yarışında geri kalmak için yeterlidir.

Çağımızda "okur-yazarlık" tanımı, artık çağdaş araçları üretme, kullanma ve yararlanma yeterlik ve becerisini nitelemektedir. Kuşkusuz. Türk insanı bunları gerçekleştirecek ve ötesine geçecek zekâ potansiyeline sahiptir. Çağdaşlık, bir yönüyle çağı algılamaktır.

Çağdaş toplumlar, insanı mutlu etmeyi amaç edinmişlerdir. Çağdaş insan, "gerektiğinde tavır koymasını bilir." Bu insan da çağdaş bir eğitimle yetişebilir (İlhan.1998,s.105). Tepki yolları elbette demokratik kurallar çerçevesinde olmalıdır. Haklarına müdahale edildiğinde, demokratik kurallar çerçevesinde sesini çıkarabilen insan modelini yetiştirmek, ancak çağdaş ve demokratik eğitim anlayışıyla mümkündür.

Russel (1996.S.28). "Çocukların büyük çoğunluğunda iyi bir yurttaş ya da bir suçlu olmak için hammadde vardır" sözüyle, iyiliğin veya kötülüğün çocuklarda kolayca filizlenebileceğini vurgulamaktadır. Eğitimin birinci amacı erdemli insan, ikinci amacı ise bilge insan yetiştirmek olmalıdır.

ABD eski Başkanlarından Clinton program hedeflerinde ülkesinin gelecek 50 yılda liderlik konumunu koruyabilmesinin eğitimin kalitesinin yükseltilmesine eğitimin gelişen ekonominin ve teknolojinin gereklerine uyum göstermesine bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Clinton'ın ifadesiyle "Okullar, çocuklara insan olmayı öğretmelidir" (Uras,1997). Bilgen (1986.s.5)'e göre. "Eğitimin kalitesi. Öğrencinin çevresi ile kendi içinde ve kendisiyle, etkileşiminin kalitesine bağlıdır."

"Çocuk kendine saygıyı okuldaki ve ailesindeki olumlu yaşantılarından edinir." (Kepenekçi.2000.s.17). Bilgin'in ifadesiyle, "Aslında, insana gösterilecek saygının en gerçekçi ve doğru uygulaması. onun eğitimine özen göstermektir." (Bilgen. 1986.S.2).

"Televizyona konu olan bir eşkıyanın, binlerce çocukta eşkıyalık özlemi yaratacağı unutulmamalıdır." (Bilgen, 1996b.s.2). Çocuk, modelden öğrenir. Modeller, bilişsel ve duyuşsal alanlardaki işlevselliklerde farklılaşmalara yol açabilmektedir.

Bilgen' e göre. "Çağımızda büyüme, bilişsel alanda işlevsellik anlamına gelmektedir" (Bilgen. 1997b). Bilişsel alandaki işlevselliği geliştirme faktörlerinden biri de hizmet içi eğitimidir. Hizmet içi eğitim, eğitim ortamında çağı yaşayacak insan hakları ve demokrasi kurallarını yaşam biçimi haline getirecek insan modeli yetiştirme çerçevesinde olmalıdır.

Başaran' in ifadesiyle "Eğer demokrasiyi yaşamak giderek, daha demokrat bir ulus olmaya yönelmek istiyorsak öğrencilerimizi daha demokrat yöntemlerle, demokrat bir ortamda yaşatarak yetiştirmek zorundayız." (Başaran,1987.s.1 16). Türk Eğitim Sistemi, herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir hayat seviyesi sağlamak yönünde bir eğitim gerçekleştirmelidir.

Gülmez' in ifadesiyle "Dünyada barış ve adaletin kurulması, uluslar ve halklar arasında anlayış ve hoşgörünün kurulup yaşatılması, insan haklarına ve temel özgürlüklere eylemsel saygının sağlanıp güçlendirilmesiyle gerçekleştirilebilir." (Gülmez.1996.s- 10).

Bilgen. bilimsel davranışa sahip insanın yetişebilmesi için üç özelliğe (Bilişsel yeterlik; Bilimsel davranışı özendirecek bir ortam; Bireyin sahip olduğu potansiyeli optimum düzeyde geliştirecek bir eğitim) dikkat çekmektedir:

1. Bilişsel yeterliğin odak noktası insandır. Kuşkusuz, insanın algılama, öğrenme, anlama ve öğrendiklerini kullanarak yeni düşünceler üretme süreçleri, doğasından gelen sınırlılıktan içerir. İnsan, bu sınırlılıkları süreçlere eklediği araçlarla aşma çabasında giderek mesafe almaktadır. Bilişsel yeterlik, bu seçenezsizlik ortamında organizmanın sahip olduğu gücü zincirlerle bağlayarak sınırlayan eğitim uygulamaları ile daha da dramatik bir sonuca ulaşmaktadır.
2. Bilimsel davranışı özendirecek bir ortamın oluşabilmesi, araç-gereç, laboratuvar ve benzeri olanaklara sahip olmayı, deneme ortamının ve yeterli denemeler yapabilmek için sınırsız özgürlüğü gerektirir. Eğer müfettiş, yönetici ve öğretmenler, kendisine yapılan iltifattan daha yüksek marifet üretiyorsa bu, mesleğine kendine, insana ve topluma duyduğu saygıdandır.
3. Eğitim sürecinde tüm çabalar 'ne yetiştireceğiz?' ve 'nasıl yetiştireceğiz?' sorularının cevabına yönelik olmalıdır (Bilgen, 1996e,s.448- 449).

"Kendi kurallarını kendisi koyan, kararlarını kendisi veren, kendini savunabilen; kendini başkalarından üstünde ya da aşağıda görmeyen kişilikli, bilinçli ve demokrat insanlar toplumu olmadıkça, demokrasiyi ancak biçimsel olarak yaşayabiliriz." (Bilgen.1996a.s- 7). "İnsanlar için de demokrasi olasıdır." (Bilgen. 1997b).

2.B.1.1 Çağdaş ve Demokratik Eğitim Kuramı

Çağdaş ve Demokratik Eğitim anlayışının ders geçme ve kredi sistemi, 1991- 1992 eğitim-öğretim yılında, ölçme ve değerlendirme boyutu ile orta dereceli okullarda, bütün Türkiye'de uygulanmıştır. Ancak, talihsiz bir politik karar sonucu, 1995'te uygulamadan kaldırılmıştır. Bugün üniversitelerin tamamında ders geçme ve kredi sistemi uygulanmaktadır. Bilgin'in Çağdaş ve Demokratik Eğitim Kuramı'nın temel ilkeleri, bu araştırmanın kuramsal yapısını oluşturmuştur. Bu ilkeler (Bilgen.1993.s.19):

1. Herkes, eğilim hakkına sahiptir,
2. Eğilim, öğrenci merkezli bir süreçtir.
3. Herkes, potansiyeli oranında başarılı olabilir,
4. Her öğrenci kendi eğiliminden sorumlu ve eğitim programını (dersleri) seçmeye yetkilidir. Öğrenci dersler için değil: dersler öğrenci için vardır,
5. Ölçme ve değerlendirme, öğrencinin başarılı olmasını ve geleceğe hazırlanmasını sağlayan bir araçtır.
6. Öğrencinin program hedeflerine uygun başarıları, sınıf dışı okul dışı ve hatta ülke dışı, nerede olursa olsun, değerlendirilir,
7. Tehdit ve korku yaptırımı yerine, sevgi ve saygı yaptırımı kullanılır.
8. Eğitim tur ve kademeleri arasında yatay ve dikey geçiş yolları açıktır,
9. Eğitim, insanı geleceğe hazırlar,
10. Eğitim kurumlarının yapı ve davranışları insan Hakları'na ve demokrasi ilkelerine uygun olmalıdır.

2.B.1.1.1- Herkes, eğitim hakkına sahiptir.

Eğitimde fırsat eşitliği, bölgesel (coğrafya, ekonomi), kültürel (kültür içerisindeki farklılaşmalar), cinsel vb. farklılıklar göstermekle birlikte, özürlü çocuklar için de sorun olmaya devam etmektedir.

Eğitimi bütün fertleri içine alan bir hak olarak kabul eden ve bu hizmetin yürütülmesini de devlet görevi sayan 1982 Anayasası, Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi'ni bir maddeyle tespit etmiştir.

Madde 42- Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Eğitim ve öğretim. Atatürk ilkeleri ve İnkıapları doğrultusunda. Çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre. Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

Devletin görevi, eğitim hakkını 'korumak' değil, 'sağlamak' olmalıdır.

Çocuk Hakları Komitesinin raporuna göre; "Eğitimde fırsat eşitliğinin önündeki en önemli engel, ya Devlet'in eğitime yetersiz bütçe ayırması yüzünden eğitim hizmetlerinden herkese ulaştırılamaması ya da ailelerin yoksulluğu nedeniyle çocukların okula gönderilmemesi veya okuldan geri çekilmesidir."(UNICEF.2001.S.375).

Devletin eğitim olanağının, herkese eşit ölçüde dağıtımı, "fırsat eşitliği" olarak düşünülebilir. Ancak, imkânların eşit dağılımı, eğitimde fırsat eşitliği anlamına gelmez. Bir kez okuyarak öğrenen öğrenci ile 3 kez okuyarak öğrenen öğrenciye aynı okuma süresinin tanınması fırsat eşitliği değildir.

Bilgen(1993,s.20)'e göre.

Eğitimde fırsat eşitliği; herkese potansiyel gücünü optimum düzeyde üretime dönüştürecek nitelik ve nicelikte eğitim verilmesidir. Zihin ve beden özürllüer,

mümkün olduğu ölçüde normal okullarda, yaşlıları ile birlikte öğrenim yapmalı ve en az hayatlarını kazanabilecek düzeyde davranışlarla donatılmalıdırlar. Çevre özürlülere, çevreden gelen eksiklerini giderecek özel bir eğitim yapılmalıdır.

"Çocuklar okula gönderilmeyecekse, bu konuda gözden çıkartılanlar genellikle kız çocuklar olmaktadır." (UNICEF,2001,s.376).

Çocuk Hakları Komitesi 68 İlk Rapor üzerinde yaptığı incelemeler sonucunda ayrımcılık zeminlerini ve ayrımcılıktan etkilenen çocuk kesimlerini belirlemiştir. Önem sırasına göre bazıları aşağıda verilmiştir; (ÜNİCEF, 2001.s.28): Cinsiyet temelinde ayrımcılık; Özürlülük; Doğumda nüfusa kaydedilmeyen çocuklu"; Kentsel; Ücra yörelerdeki çocuklar; Evsiz çocuklar; Terk edilmiş çocuklar; (Kurumlara yerleştirilen çocuklar: Sokaklarda yaşayan ve/veya çalışan çocuklar); Yargı önünde suç isnat edilen çocuklar (özellikle özgürlükleri kısıtlananlar); Silahlı çatışmaların etkilediği çocuklar; Çalışan çocuklar; Şiddete maruz kalan çocuklar; Dilenen çocuklar; Yoksulluk/aşırı yoksulluk içindeki çocuklar; Ulusal zenginliğin eşitsiz dağılımı; Toplumsal statü/sosyal dezavantaj/sosyal eşitsizlikler; Evlilik dışı çocuklar; Tek ebeveynli çocuklar.

Özürlü insanlar Dünya Eylem Programı (1982)'nda, dünyada 500 milyondan fazla insanın zihinsel, bedensel ya da duyumsal engellilik ve hasar sonucu özürlü durumda olduğu vurgulanmaktadır (UNICEF.2001.S.296).

Sosyal Kalkınma Dünya Zirvesi için hazırlanan bir raporda, özürlülük nedenleri arasında yetersiz beslenme (100 milyon, bütün özürlülerin %20'si); kazalar travma/savaşlar (78 milyon, bütün özürlülerin yüzde %15.6'sı); bulaşıcı hastalıklar (56 milyon. %11.2); bulaşıcı olmayan hastalıklar (100 milyon. %20); doğuştan gelen hastalıklar (100 milyon. %20) yer almıştır. (UNICEF.2001.S.298).

Silahlı çatışmalar, birçok ülkede, çocuklar arasında görülen özürlülük durumlarının önemli nedenlerinden biridir. (UNICEF.2001.S.299). Milyonlarca çocuk silahlı çatışmalara tanık

olmanın ya da bu çatışmaların içinde yer almanın getirdiği travmayı yaşamaktadır. Graça Machel tarafından yapılan. Silahlı Çatışmaların Çocuklar Üzerindeki Etkisi başlıklı araştırma, milyonlarca çocuğun silahlı çatışmalar yüzünden öldüğü; bunun üç katı kadar çocuğun da silahlı çatışmalar yüzünden ciddi biçimde yaralanmış ya da kalıcı biçimde özürlü hale gelmiş olduğu bulgularına ulaşmıştır. Sadece Afganistan'da yaklaşık 100 bin çocukta savaşla ilgili özürlere rastlanmıştır. (UNICEF,2001.s.299). Çağdaşlıkta, madalyonun görünen yüzünde refah seviyesi yüksek gelişmiş ülkeler yer alırken, görünmeyen yüzünde ise insan hakları ve demokrasiyi bilmeyen, eğitim yoksunluğu içinde, bir takım güçler tarafından ilkel koşullarda yaşamaya mahkûm edilmiş, açlık sınırında ölüm-kalım mücadelesi veren insanlardan oluşan, gelişmemiş ya da geri bırakılmış ülkeler, aynı çağı yaşamaktadır. Dünya nimetlerinden kurulu denge çerçevesinde terazinin bir kefesi zenginliğini artırırken, öteki kefesi daha fakirleşmektedir. Oysa: mutluluk, başkalarının mutsuzluğu üzerine kurulmamalıdır. Fakat: bu düşünce erdemdir. Erdemlilik, sınırlar içerisinde yorumlanmakta, sınırların dışında ise çıkar amacıyla farklılaşmaktadır, insanın nihai hedefi mutluluktur. Mutluluk, her bir insanın hakkıdır.

Herkese, potansiyel gücünü optimum düzeyde üretime dönüştürebilecek deneme fırsatları tanınmalıdır. Eğitim, kız-erkek, zengin-fakir, özürlü-özürsüz her Türk vatandaşının hakkıdır, ilköğretim parasızdır ve devlet tarafından sağlanır. Halen. Türkiye'nin bazı bölgelerinde kız çocukları çeşitli nedenlerle (kız-erkek ayrımı) okula gidememektedir. Başarılı öğrencilerin önemli bir kısmının, yeterince eğitim olanağından yararlanamadıkları kuşkusuzdur. Eğitim, sadece zengin insanların hakkı değildir. Sınıflar ayrımını kabul etmeyen Çağdaş ve Demokratik Eğitim, her bir birey için eğitimi esas almaktadır. Eğitim, bir insan hakkıdır.

2.B.1.1.2- Eğilim, öğrenci merkezli bir süreçtir.

Her öğrenci farklı ise, her öğrenciye göre program yapılmalıdır. Oysa bu farklılık, geleneksel eğitim yöntemlerinden program merkezli eğitim kullanılarak göz ardı edilecektir.

"Program merkezli eğitim uygulamasında önemli olan, programda yer alan davranışların (bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklar) öğrenci tarafından genellikle bilgi düzeyinde (ezber)

öğrenilmesi ve istendiğinde aynen tekrar edilmesidir." (Bilgen.1993.s- 21). Eğitim programları. Milli Eğitim Bakanlığınca yapılarak okullara gönderilir.

Kale'nin belirttiği gibi; Çocukları belli bir eğitime zorlamak, onların yeteneklerinin eşit biçimde gelişmesini engelleyip, yaratıcılıklarını öldürmektedir. Uygulanmakta olan yöntem, "tanışma ve usa vurma olmaksızın bir bilgiyi kabul ettirme anlamına gelen tekniktir" (Kale.1998.s. 112- 113).

Öğrencilerin beyin gücü, geleneksel eğitim yöntemleriyle kullanılmakta: bu da büyük bir kayba yol açmaktadır. Geleneksel eğitimde yapılan, genellemelere dayalı ortalamalara dönük bazı sonuçlara varmaktadır.

Herkese aynı programı öğretmek, sevdiği yemeklerin yanında sevmediklerini de zorla yedirmekten başka bir şey değildir. Öğrenci, sevmediği dersleri öğrenmek istemese de dersini geçebilmek için ezberleyecektir. Ezberin kalıcılığı, hafızayla ve tekrarla bağımlıdır. Öğrencinin, bir ders veya konuyu en az uygulama düzeyinde öğrenip uygulayamadığında o ders veya konuyu unutulması kaçınılmazdır. "Çocuklar birer hafıza makineleri değildir." (Adler). Gelecekte unutulacağı belli olan bir derste bilgileri, öğrenci istemese de beynine zorla kazımak doğru bir eğitim yöntemi değildir. Bir öğrenciden her şey olması beklenemez. Her öğrenci, aynı zamanda hem doktor, hem mühendis, hem öğretmen hem de vb. mesleklerin tümünde uzman olmayacaktır. Ülkenin her alanda, işini en iyi şekilde severek, mutluluk duyarak yapacak insanlara ihtiyacı vardır, Programdaki tüm dersleri her öğrenciye öğretmeye çalışmak, her bir öğrenciden her şey olmasını beklemekle aynı anlamdadır. Bu ürünler daha çok, çifte standartlılık, sahtekârlık, vb. şeklinde kendini göstermektedir. Eğitim sisteminde öğrenci aptallığı öğrenebilmektedir.

2.B.1.1.3- Herkes, Potansiyeli Oranında Başarılı Olabilir.

Her öğrencinin uyararı değerlendirilmesi sonuç çıkarma ölçütleri kendine göredir. Bir sınıfta verilen öğrenim yaşantısının her öğrencide farklı öğrenmeler oluşturmaları doğaldır.

Ancak bu ürünün niteliklerini dikkate alan bir yaklaşım, eğitimi öğrenci merkezli bir süreç haline getirebilir (Bilgen.1993.s- 23).

İnsanlar arasında doğuştan gelen farklar vardır. Ayrıca insanların geçmiş yaşantıları da farklıdır. Bu farklar, insanlar arasında (Bilgen.1993,s.23);

- Bilişsel alanda (cognitive domain) algılama, öğrenme, düşünme ve hayal etme konularında.
- Duyuşsal alanda (affective domain) hissizlik, acı kategorilerinde duyarlılık ve haz kategorilerinde duyarlılık konularında,
- Psikomotor alanda organizmanın çeşitli davranışları yapabilmesi konularında, farklar meydana getirir.

Bu farklar, öğrencinin, eğitim ortamında yer alan uyaranlarla etkileşiminin nitelik ve niceliğini kişiye özgü hale getirir.

Her bir insan, kendi içine bir dünyayı sığdıran varlıktır. Kuşkusuz bu varlığın birbirine benzemesi, tek tip düşünmesi beklenemez. Eğitim ortamında bulunan her bir öğrenci birbirinden farklıdır, öğrenciler arasında;

- Öğrenme gücü (Bazı öğrenciler, bazı konuları daha hızlı öğrenir)
- Zekâ türü (sözel, sayısal, görsel, bedensel, müziksel, sosyal, kişiye dönük)
- Öğrenme güdüsü (Bazı öğrenciler, bazı konuları öğrenmek için daha çok istek duyarlar. Bazı dersleri daha zevkle çalışırlar)
- Biyolojik şartlar (Bazı öğrenciler öğrenmek için gerekli biyolojik şartlara (açlık-tokluk. Yorgunluk-dinlenmişlik, sağlıklılık v.b.) daha çok sahiptir)
- Psikolojik şartlar (Bazı öğrenciler daha dikkatli, huzurlu, korkusuz (başaramama, cezalandırılma v.b.), konuya ilgili olabilir)
- Hazır bulunuşluk (Bazı öğrenciler anlatılan konunun daha iyi ve kolay anlaşılabilmesi için gereken bilgi ve becerilere önceden sahip olmuştur) bakımından farklar vardır.

Herkesin geçmiş yaşantılarının farklı oluşu, çevrelerini algılayıp yorumlama ve tepkide bulunmalarını farklılaştırır (Bilgen.1993-s.24). Bilgisayar vb. araçlardan yararlanarak sanal eğitim ortamları oluşturmak. Öğrencilerin kendilerini ve çevrelerini sanal ortamlarda denemelerine olanak sağlamak, eğitimi okulların geleneksel yapı ve davranışlarının dışına çıkarmak kaçınılmaz olmuştur.

2.B.1.1.4- Her Öğrenci Kendi Eğitiminden Sorumlu Ve Eğitim Programını (Dersleri) Seçmeye Yetkilidir, Öğrenci Dersler İçin Değil; Dersler Öğrenci İçin Vardır.

Geleneksel eğitimde, ilköğretimden başlayarak, öğrenci kendi adına karar veremez. Birileri onun adına karar vermiştir. Derslerini seçme özgürlüğü yoktur. Programdaki dersleri öğrenmekle görevlidir. Her bir ders olmazsa olmaz. Öğrencinin öğrenme gücü zayıflatılmış, düşünme gücü törpülenmiştir.

Karar, seçenekler arasından seçim yapmaktır. Karar vermek, sorumluluğu da beraberinde getirir, öğrenci adına kararı, anne-baba. Türk Milli Eğitim sisteminde merkez ve taşra teşkilatları, okullarda yönetici ve öğretmenler vermektedir. Öğrencinin geleceği onlara emanettir, fakat karar verenler, yetkiyi üstlenirken sorumluluğu kendilerinde görmemektedirler. Sorumluluk kime aitse, karar vermek ya da yetkiyi kullanmak da ona ait olmalıdır. Ülkenin geleceği bugünün çocuklarına emanet edilecektir. Oysa bu durum otoriteye itaat modelini geliştirmiştir. "Eğitimde, kararlarda öğrenci doğrudan etkilenen olduğu halde katılamaz." (Bilgen,1997b).

Bilgen (1993,s.29)'in belirttiği gibi, "Sorumluluk öğrencilerin boynunda, yetki eğitimcilerin elindedir."

...Öğrenci, programda yer alan dersleri kendi ilgisi ve kabiliyeti ne olursa olsun öğrenmek ve okulun isteklerini en az 4,5 numara alacak kadar yerine getirmek zorundadır. Okulun istekleri gerçekten doğru mudur? Herhangi bir sınıf seviyesinde verilen derslerin hepsini bütün öğrenciler almak zorunda mıdır? Bu 4.5 numaranın anlamı nedir? Eğilim geleneğinde bu sorulara değişmez cevaplar bulmak mümkün olmamıştır. Çünkü: zorunlu denilen dersler veya konular kendiliğinden değişmektedir. (Bilgen.1993-s.64).

Oysa öğrenci, istediği, sevdiği dersleri alabilmelidir. Çağdaş ve demokratik eğitim anlayışında her öğrenci bir değerdir ve bir takım haklara sahiptir. Derslerin hepsi, çocuğun potansiyelini geliştirerek onun gelecekte başarılı olmasını sağlaması beklenen birer araçtır.

Çocuğa aynı dersleri vermek yerine ilgi duyduğu farklı dersleri vermek motivasyonunu artırıp, başarısını yükseltebilir. Her çocuğun ilgi ve yeteneği doğrultusunda kendini yetiştirme ve gerçekleştirme imkânı verilmelidir. Bu doğrultuda dersler alabilmesine olanak tanınmalıdır.

2.1.1.5- Ölçme Ve Değerlendirme, Öğrencinin Başarılı Olmasını Ve Geleceğe Hazırlanmasını Sağlayan Bir Araçtır.

Eğitimde ölçme ve değerlendirmenin amacı, öğrencinin başarılı olmasını sağlamaktır. Bu nedenle ölçme ve değerlendirme sonuçlarına bağlı olarak (Bilgen. 1993.S.30);

- Öğrenciye; kazanmış olduğu davranışlarını nicelik ve niteliğine ilişkin bilgi verilmelidir. Öğrenci, bu bilgiler çerçevesinde eksik kalan öğrenmeleri tamamlama,

yeterli olduğu öğrenmeleri geliştirme imkânına sahip olmalı ve kendini tanıyarak gelecekteki çalışmalarını planlamalıdır.

- Öğretmene her bir öğrencisinin öğrenim durumu hakkında davranış boyutunda bilgi verilmeli; yapılacak ilave eğitimde göz önünde bulundurulacak hususlar belirtilmeli; öğretmenin kullandığı yöntem ve tekniklerin etkililiğı ile eğitim programının geçerliğı hakkında değerlendirmeler yapabilme imkânı verilmelidir. Bu suretle öğretmen, her öğrencinin gelecekteki öğrenim yaşantılarını (learning experience) planlayabilir olmalıdır.
- Öğrenci velisi, okul yönetimi ve okul rehberlik servisi, öğrencinin öğrenim durumu hakkında bilgilendirilmeli ve bu kurumların öğrencinin yetişmesi için gerekli tedbirleri alması sağlanabilmelidir.

Değerlendirme sonuçlarının bir kelime (pekiyi, iyi, orta, zayıf v.b.) veya bir rakamla (not) ifade edilmesi, ölçme sonuçlarını anlamsızlaştırmaktadır. (Bilgen.1993,s.30).

Zorlaştırılmış sorularla ölçme ve değerlendirme yapmanın marifet sayılamayacağı gibi not da standart bir ölçüt olamamıştır. Öğretmene göre değişir. Aynı sınav kâğıdına bir öğretmen geçer not verebilirken, diğer bir öğretmen başarısız not verebilir.

"Bireyin tümüyle, (bilişsel, duyuşsal, psikomotor alanda) gelişiminin ölçüldüğü ve değerlendirildiğı yaklaşımlara ihtiyaç vardır." (Aksu.1996,s.104).

Bir öğretmenin verdiği puan gerçekten 5 midir? Davranışı puanlamak ne derece geçerli ve güvenilirliir? Bir öğrenci aynı dersten tekrar sınav yapılsa aynı puanı alabilecek midir? Bu sorulara cevap aranmalıdır.

2.1.1.6- Öğrencinin Program Hedeflerini Uygun Başarıları, Sınır Dışı, Okul Dışı Ve Hafta Ülke Dışı Nerede Otursa Olsun, Değerlendirilir.

Öğrencinin okul dışında öğrendiği bir dersi okul içinde tekrar almasına gerek olmamalıdır. Dersi tekrar alması motivasyon düşüklüğü, ilgisizlik geliştirebileceği gibi, zaman kaybına da yol açabilir. Örneğin, okuma-yazmayı okula başlamadan önce öğrenmiş bir öğrenci, aynı dersi tekrar aldığı anda derste ilgisiz davranışlar geliştirebilir.

"Eğitimin amacı, her öğrenciye belli hedef davranışları belli düzeyde kazandırmaktır. Eğer öğrenci istenen davranışı herhangi bir şekilde kazanmışsa, amaç gerçekleşmiştir. Bu amacın okulda veya okul dışında gerçekleşmiş olması önemli değildir." (Bilgen.1993.s.31).

2.1.1.7- Tehdit Ve Korku Yaptırımı Yerine, Sevgi Ve Saygı Yaptırımı Kullanılmalıdır.

Geleneksel eğitim anlayışına göre. "eğitimin kökleri acı, meyvesi tatlıdır." Oysa çağdaş ve demokratik eğilim anlayışında, "eğitimin meyvesi kadar, kökleri de tatlı olmalıdır."

Geleneksel eğitim, öğrencileri dar kalıplara sığmaya mecbur etmiştir. Kalıplara uymayan öğrenci cezalandırılır. Geleneksel eğitim, merkeze öğretmeni ve programı koymuştur. Öğretmen her şeyi bilir. Öğrenci öğretmenin her anlattığını ve programda yer alan derslerdeki bilgileri hafızasına kaydetmeli, sorulduğunda tekrar etmelidir. Tekrar edebildiği ölçüde başarılı olur. Kuşkusuz öğretmenin eğitim süreci içinde çok önemli rolleri vardır.

Bilgen' in belirttiği gibi. "Nasıl, insanın biyolojik varlığında meydana gelen hastalıkların pek çoğunun sebebi mikrop ise, psikolojik varlığında meydana gelen hastalıkların veya arızaların pek çoğunun sebebi de korkudur. Bu yüzden insan korku duygusunu öğrenmemelidir." (Bilgen.1998b,s.1).

Dewey'in de belirttiği gibi gerçek zorluk korkunun izole edilmiş olmasıdır. (Dewey.S. 81). Bu nedenle. "Korku, çocuğun çifte standartlı olmasına neden oluyor. Korkan çocuk doğruyu söylemiyor, sözü ile özü bir olamıyor. Aslında çocuğa, bir konuda

korkuyu öğretenlerin amacı da çocuğun o konuda cesur olmasını önlemektir." (Bilgen. 1998b.s. 1).

İnsan korkuyu çok küçük yaşlarda;

1. Büyüklerin davranışlarından.
2. Korku yüklü kavramların yer aldığı söylemlerden.
3. Tehdit ve cezalardan (dayak, kötü söz, başarısız olma. Çeşitli mahrumiyet cezaları ; v.b.),
4. Kendi yaşantılarındaki acı veren olaylardan öğrenir." (Bilgen. 1998b,s.2).

Eğitim ortamında çocuk korkuyu öğrenmemelidir. Eğitimin amacı, insanı insanlaştırmaktır. Karşısındakinden ne alacağım değil, karşısındakine ne verebileceğim düşünebilen insanlar yetiştirmeliyiz, öğrenci, demokratik bir yaşam biçimini yaşayabilmeli, haklarını savunabilmeli. Konuşabilmeli, ihtiyaçlarını karşılayabilmelidir.

"Demokrat insan; dürüst, cesur, doğruları dosdoğru söyleyebilen, kendisinin ve başkalarının hakkını savunabilen, insan haklarını ve demokrasi ilkelerini davranışa dönüştürmüş; hiç kimseye ve hiçbir maddi varlığa bağımlı olmayan insandır." (Bilgen, 1998b,s.2).

Ancak, sevgi ve saygı temeline dayalı bir eğitim, insan hakları ve demokrasi ilkelerine uygun bir eğitim olabilir. Okulda çocuk, insan olmanın, insanca yaşamanın, kendisine değer verildiğinin hazzını duymalıdır. Eğitim ortamında. İnsan hakları ve demokrasi kurallarına uygun, örnek davranışlar sergilenmelidir.

2.1.1.8- Eğitim Tür Ve Kademeleri Arasında Yatay Ve Dikey Geçiş Yolları Açıktır.

Demokrasi, büyük Atatürk'ün sözüyle imtiyazsız, sınıfsız olmaktır (Eroglu.1982.S- 416; özbudun.1992,s.443). Herkesin haklarda ve onurda eşitliği demektir. Bu da fırsatların herkese açık olması, MOBİLÎTE demektir.

2.1.1.9- Eğitim, İnsanı Geleceğe Hazırlar.

Eğitim sürecinde, öğrenciye her şeyi öğretmek yerine, gelecekte karşılaşılabilecek sorunları çözmede, düşünme sürecini geliştirme yönünde olmalıdır. Bilgen' in söylediği gibi: - Yaşam kavgasında kişinin ne ile karşılaşacağını bilinememesi. Her şeyi öğretelim de hangisi gerekirse onu kullansın görüşünün de bilinen her şeyin öğretilmesinin artık mümkün olamaması sebepleriyle eğitim programında tercihler yapılması zorunluluğunu doğurmaktadır." (Bilgen. 1993,s.29). Kişinin, gelecekte ne ile karşılaşacağını bilinememesi, eğitimin amacının "öğrencinin hayatta başarılı olması için gereken davranışları öğrenmesi" (Bilgen, 1993.S.22) ve "çağa uyum gücünde kafa yapısı geliştirmek" olmalıdır. "Eğitim; algılama, öğrenme, düşünme, yapma gibi temel süreçleri, öğrencinin öğrenmesini sağlamalıdır."(Bilgen.1993,s.33). Çünkü. "Sürekli değişen bir dünyada, hayatınızın tümü için size hizmet edecek bir konu veya konular takımı yoktur." (Gross.1991)

2.1.1.10- Eğitim Kurumlarının Yapı Ve Davranışları İnsan Hakları'na Ve Demokrasi İlkelerine uygun olmalıdır.

Eğitim kurumlarının yapı ve davranışları ile ilgili tespitleri aşağıda özetlenmiştir;

- Eğitim kurumlarında, insan hakları en az uygulama düzeyinde herkese öğretilmeli ve herkes, kendi haklarını koruma ve başkalarının haklarına saygı gösterme davranışını yaşam biçimi haline getirmelidir.
- Okul; sürekli bir biçimde, öğrencinin özgürlük alanlarına sınır koymakta, onu eğitim programında belirtilen hedefler doğrultusunda öğrenmeye, düşünmeye ve davranmaya sevk etmektedir.
- Okul, geleneksel yapısı, görevi ve uygulamaları gereği, öğrenme ve düşünme özgürlüğünü sınırlayan antidemokratik bir kurumdur.

- Eğitim programları insan zihninde tonu bırakan öğrenmelerden çok. Yeni öğrenmelere, düşünmeye ve bağımsız davranmaya imkân veren, bilişsel üretimi yüksek öğrenmeleri içermelidir.
- Demokrasinin eğitim kurumlarında bir yaşam biçimi olması, okul, yönetici, öğretmen, öğrenci ve çevre arasındaki ilişkilerin insan haklarına ve demokrasi ilkelerine uygun olarak işlemesiyle mümkündür.
- İnsan haklarının ve demokrasi ilkelerinin eğitim kurumlarında bir yaşama biçimi haline gelmesi, sağlıklı bir biçimde ve tam anlamıyla işleyebilmesi için; Milli Eğitim Bakanlığının yönetim yapı ve süreçlerinde; Eğitim kurumlarının yapı ve davranışlarında; Eğitim personelinin rollerinde; Eğitim programlarında; Eğitim araç ve gereçlerinde; Öğrencinin rollerinde; Eğitim sürecini düzenleyen kurallarda (kaba kuvvet, cezalar, başarısızlık tehdidi, otoriteye körü körüne itaat) değişme ve gelişme yapılması gerekmektedir.

Demokratikleşme ile ilgili olarak hazırlanan bir proje raporuna göre. Türkiye'de eğitim boyutunda (Aksit.1998.s- 5):

- İktisat alanında, eğitime ayrılan bütçe/gelir payının düşüklüğü,
- Siyaset alanında, Yükseköğretim görenlerin siyasete girmemesi; Üniversite özerkliği sorunları,
- Toplumsal alanda, temel eğitimin sorunları; kız çocuklarının okuması; dershaneler.
- Kültür alanında; ezbercilik; öğretmen-öğrenci ilişkisinde otoriterlik,
- Kişilik alanında; teknik meslek eğitime yönelişin düşüklüğü, imam hatip okulları sorunu ile.

Hukuk boyutunda kişilik alanında, kişisel haklar; insan hakları; işkenceye ilişkin bunalım ve sorunlar vurgulanmıştır (Aksit,1998.s.5). Anlaşıldığı üzere, eğitim sorunları çözülmemiş, buna bağlı olarak da insan hakları ve demokrasi, yaşama biçimi haline dönüştürülemedi.

Eğitim sisteminin görevi, "demokrasinin gerektirdiği nitelikte insan yetiştirmek" olmalıdır (Başaran,1987.s.1 16). Demokrasi, eğitimle öğrenilebilir (Gülmez,1996,s.11).

1994 yılında Uluslararası Eğitim Konferansı' nın 44. oturumunda bir araya gelen Eğitim Bakanları. Barış, Demokrasi ve insan Hakları Uluslararası Konferansı Bildirgesi'nde özetle aşağıdaki amaçları benimsemişlerdir (UNICEF,2001, s.397) :

- Eğitimi, insan haklarını ve demokrasiyi kollayan ilkelere ve yöntemlere dayandırmak;
- Eğitim kurumlarının, insan haklarına saygı, demokrasi uygulamaları açısından ideal mekânlar haline gelmesini sağlamak;
- Eğitim sistemlerinde kadınlara ve kızlara karşı her tür ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve herkesin tam potansiyelini gerçekleştirmek;
- Okul müfredatını, ders kitaplarının ve yeni teknolojiler de dâhil diğer eğitim materyallerinin içeriğini iyileştirecek önlemler alarak. Özgürlüğün değerini bilen, insan onuruna ve farklılıklara saygılı, çatışmaları önleyebilen ya da çözüme bağlayabilen sorumlu yurttaşlar yetiştirmek;
- Eğitim personelinin yeniden eğitimi dâhil olmak üzere hizmet öncesi ve hizmet içi eğitime öncelik tanıyarak, mesleki ahlaka, yurttaşlık eğitimine, kültürel çeşitliliklere, ulusal değerlere ve uluslararası kabul gören insan haklarıyla temel özgürlüklere saygılı eğitim kadroları ortaya çıkarmak;
- İnsan haklarına, demokrasiye önem veren sorumlu yurttaşlar yetiştirmek için yenilikçi stratejilerin geliştirilmesini teşvik etmek ve bu stratejilerin değerlendirilmesine yönelik uygun önlemleri almak;

Geleneksel eğitim anlayışında (Bilgen,1998d,s.98- 99).

- Elit yetiştirmek esastır.
- Eğitim, bir hak değildir. Eğitim başarılı olanların hakkıdır, başarılı olamayanlar elenir.
- Eğitim, program merkezli bir süreçtir. Öğrenci okul için vardır.
- Ceza (dayak, zayıf verme vb.) ve tehdit bir eğilim aracıdır.

- Öğrenci, kendisine öğretilen tüm davranışları (bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklar) bunlar yanlış da olsa aynen öğrenip, ezberleyip tekrar edebilirse başarılı olur.
- Eğitim kurumları arasında yatay ve dikey geçiş yolları yoktur veya geçişler imkânsız denecek şekilde zordur.
- Amaç öğrencinin gelecekte başarılı olmasını sağlayacak şekilde yetişmesi değil: ister kopya çekerek, isterse ödevini annesine yaptırarak geçer not alması ve sınıf geçmesidir.
- Otoriteye itaat esastır. Öğretmenin, ailenin ve toplumun kurallarına, bu kurallar yanlış da olsa uymak, onların isteklerini yapmak başarı için şarttır. Okul demokratik bir kurum değildir. Okulu müdür yönetir (Yönetmelik). Sınıfı öğretmen yönetir. Herkesin davranışları kurallarla tayin edilmiştir. Programlar Bakanlık tarafından yapılıp. Okullara gönderilir. Öğrenci, okula 'eti senin kemiği benim' diye teslim edilmiş bir boş kağıt parçası (Tabula rasa)dır. Kendisiyle ilgili kararları kendisi veremez. Kendini savunamaz. Uygulamaları eleştiremez. Öğretmen seçme, ders seçme hakkı yoktur.

Bilgen (1993.s.109)'in belirttiği gibi. Çağdaş ve Demokratik Eğitimin temel özellikleri şunlardır:

- Her insan: ister çocuk, ister büyük, ister zengin, ister fakir, ister güzel, ister çirkin olsun aynı derecede saygıdeğerdir.
- İnsanlar, haklarda eşittir.
- Eğitim insan haklarının temelidir. Hiç kimse, hiçbir sebeple, eğitim hakkından yoksun bırakılamaz.
- Eğitimin amacı, her öğrencinin, kendi potansiyeli oranında, sağlıklı, mutlu ve başarılı olmasını sağlamaktır. Eğitim, öğrenci merkezli bir süreçtir.
- Eğitim ortamında tehdit ve ceza yerine, sevgi ve saygı yaptırımı kullanılır.
- Demokrasi, eğitim ortamını niteler.
- Erdem temeline dayalı bilim ve teknoloji, programının hedeflerini oluşturur.
- Herkes karar özgürlüğüne sahiptir.

Ertürk' ün deyişiyile, "Geleneksel davranış örüntülerini. Bir bağımsız değişkenmişçesine ele alıp, yeniliğe karşı direngenliğin temelinde göstermek, haklı bir davranış olamaz (Ertürk,1993,s.54).

İlköğretim okulu, her çocuğa çevresini doğru algılayabilirle ve doğru tepkide bulunabilme, çevresine duyarlı olma ve katkıda bulunma yeterliğini kazandırmalıdır. İlköğretim okulu, her çocuğa öğrenmek istediklerini öğrenebilme fırsat ve olanaklarını sağlamalı, düşünebilme ve üretebilme yeterliklerini kazandırmalıdır.

"Sloganların ya da paradigmaların ezberlenerek mutlak gerçek gibi tekrar edilmesi, insan hak ve özgürlüklerinin temellendirmesi gereken kişilik yapısında kölelik davranışları geliştirir." (Bilgen.1997d,s.4).

Eğitim hizmetini sunmak bir devlet görevidir. Anayasa, bu görevi yürütmekle Milli Eğitim Bakanlığı'nı görevlendirmiştir. Gözetim ve denetim işleri ise Milli Eğitim Bakanlığı çerçevesinde Bakanlık Müfettişleri ve illerde görevli ilköğretim Müfettişlerince yerine getirilir.

2.C. Çağdaş ve Demokratik Eğitimde Teftiş

Yönetim, Örgüt amaçlarını gerçekleştirmek için, örgütün sahip olduğu madde ve insan kaynaklarını kullanma bilim ve sanatıdır. Çağdaş ve Demokratik yönetim, çağın bilim, teknoloji, sanat değerlerini örgüt durumuna getirerek, insan hakları ve demokrasi ilkelerini yaşama biçimi haline getirmiş yönetimdir.

Eğitim Sisteminin girdilerini öğretmen, öğrenci, program, araç-gereç, bina derslik, yönetim ve çevre oluşturur.

Eğitim sürecinde yol göstericilik ve geliştiricilik gibi önemli bir rol oynayan denetmen, çeşitli gruplardan ve çeşitli gereksinimleri, ilgili ve beklentileri olan bireylerden oluşan toplumsal bir ortamda bulunmakta ve çalışmakta olduğunu kabul etmelidir. Onun görevi, çeşitli güçleri bireylerin ve grupların eylemlerini olanaklar ölçüsünde ortak hedef doğrultusunda bütünleştirmektir.

Sağlıklı insan ilişkilerinde dikkate alınması gereken bazı kavramlar üzerinde durulmaktadır.

2.C.1- Yönlendirme:

Bir gruba ya da bir örgüte yeni katılan bir bireyin yeni ortamda kabul edilmesi, onaylanması bireyin o grubun amaçlarını, yapısını ve işleyişini bilmesine ve dikkate almasına önemli ölçüde bağlıdır. Örneğin, bir okula yeni katılan bir öğretmenin kendisinden beklenen rolü gerektiği biçimde oynamasında etkili olan etkenlerden birisi de diğer öğretmenler tarafından kabul edilmesi, onlardan biri sayılmasıdır, onaylanma ve kabul edilme sürecinde denetmene önemli rehberlik görevi düşmektedir.

2.C.2- Algı:

Denetmenin olumlu bir kişiliğe sahip ve denetimle ilgili teknik bilgi ve beceri ile donanımlı olması denetim görevinin başarılı bir biçimde yürütülmesinde gereklidir, ancak tek başına yeterli değildir. Denetmen, oynadığı role ilişkin kendi algısına karşılık, birlikte çalıştığı grubun denet menlik rolüne ilişkin algılarını da bilmek, bu algılardan haberdar olmak durumundadır. Yönlendirmek durumunda olduğu grup üyelerinin algılarından haberdar olmayan bir denetmenin, denetim programını etkili bir biçimde başarı ile uygulaması zordur. Algılar arasında uyumsuzluk olduğunda çatışma doğar, bu durum her zaman olmasa da gelişmeyi engeller.

2.C.3- Endişe:

Geleneksek denetimin baskı ve korkutma yolu ile sonuç alma esasına dayandığı bilinmektedir, hâlbuki araştırmalar baskı ve korkutmanın yarattığı korku ve endişelerin uygulamayı ya da performansını her zaman olumsuz olarak etkilediğini göstermektedir. Düşük düzeyde bir endişe ve gerginliğin performansı bazen olumlu olarak etkilediğini öne sürenler vardır. (Aydın, 1986 s.69) Araştırmalar en etkili örgütsel işleyişin, karar sürecine katılma hakkının sistemin tüm öğelerine tanındığı, örgütlerde gerçekleştirildiğini sergilemektedir.

Denetmen, öğretmenlerin güçlü yanlarını vurgulayarak, onların endişelerini azaltabilir. Öğretmenin yetersiz yanlarının üzerinde durmak da denetmenin görevlerindendir.

Güçlü yanlar vurgulanarak, yetersiz yanlar daha yeterli kılınarak öğretmen geliştirilebilir. Böyle olunca her iki boyut da önemle alınmak durumundadır.

2.C.4- Bireyler Arası İlişkiler:

Sosyal bir sistem olan okul örgütünde yer alan tüm öğeler, okulun hizmet sunduğu toplumsal ve kültürel çevredeki kurumlar, gruplar ve bireyler, meslek kuruluşları, yüksek öğrenim kurumları rol gereği denetlemenin etkileşimde bulunduğu diğer sistemlerdir. Eğitim lideri olan denetmenin, karmaşık ilişkileri düzenlemek ve sürdürmek zorunluluğu daha iyi anlaşılmaktadır.

2.C.5- İşbirliği:

İşbirliği, bireylerin ortak bir çabaya katkıda bulunmaya içten istekli ve hazır olduklarını ifade eder. Denetlemenin işbirliği çabalarından haberdar olması, sürekli desteklemesi, pekiştirmesi gereklidir. Öğretmenlerin bu tür mesleksek yardımı çekinmeden, endişeye kapılmadan isteyebilecekleri güvenli bir ortamın ve havanın yaratılmasında denetmene büyük görev düşmektedir.

2.C.6- Tutum ve Davranışlar:

Uygarca tutum ve davranış günlük yaşamdaki insan ilişkilerin bir parçasıdır. Bu tutum ve davranışlar inceliği, dostluğu, duyarlılığı, disiplini içermektedir.

Öfkeyi belli etmeme de uygarca bir davranıştır. Uygarca tutum ve davranış, dikkatli ve duyarlı bir dinleyiciliği de gerektirir.

2.C.7- Demokratik Yaklaşım:

Demokratik yaklaşım otoritenin paylaşılması olarak tanımlanabilir. Bu yaklaşım, grup çalışmasına, grup sorumluluğuna ve bireysel liderliğe dayanır. Denetimin amacı içinde liderler yaratmaktır.

Öğretmenler, grupça planlama, paylaşma ve değerlendirme yolu ile grup üyeliğini kazanabilirler. Denetmen bu konuda bilinçli çaba göstermelidir.

2.C.8- Mesleksel Töre:

Mesleksel törenin özünde insan ilişkilerinin yattığını söyleyebiliriz. Aynı meslekte bulunan bireylerin birbirleriyle ilişkilerinde belli davranış kalıplarına uymaları mesleksel töre gereğidir. Mesleksel töre, öğretim kadrosunu oluşturan bireylere akran gibi davranılmasını, başkalarının yanında eleştirilmemelerini ve gizliliğe saygılı olunmasını gerektirir.

2.C.9- Tanınma:

Temel psikolojik gereksinimlerden biri tanınmadır. Bazen insanlar bu temel gereksinimlerini karşılamak amacıyla aşırı davranışlarda bile bulunurlar. Tanınma özsaygının korunmasına, grup içinde statü kazanılmasına ve yapılan işten doyum sağlanmasına katkıda bulunur.

Rolünü başarıyla oynayan bir öğretmenin takdir edilmesi gerekir. Bunu yapacakların başında da Okul Müdürü ve denetmen gelir.

2.C.10- Karara Katılma:

Den etmenlerin öğretmenler tarafından verilen karara genellikle güvenemedikleri, ama öğretmenlerin kendilerinin dışında verilen bu kararları desteklemelerini ve izlemelerini istedikleri görülmektedir. Hâlbuki demokratik denetim, verilecek kararla ilgili verilere sahip olan kişilerin akla uygun tutarlı kararlar verebilecekleri sayıl tısını kabul etmekte ve savunmaktadır. Çağdaş denetim ilkelerini benimseyen bir denetmenin, öğretmenlerini karar verme sürecine katılması ve öğretmen tarafından verilen kararı içtenlikle benimsemesi ve uygulaması beklenir.

2.C.11- Başkalarının Duygularını Anlayabilme:

Denetmen, öğretmenlerin duygularını anlamada, kendini onların yerine koyabilmede başarılı olamadığı durumlarda, onları etkilemede yetersiz kalır, denetmenin öğretmenleri etkileme gücü, öğretmenlerin duygularını anlayabildiği ve kendisini onların yerine koyabildiği ölçüde artar. Denetmen birlikte çalıştığı öğretmenleri yakından tanımak ve ilişkilerinde onların özelliklerini dikkate almak durumundadır.

2.C.12- İnsan Değeri ve Onuru:

İnsan denilen canlı, her şeyden önce insan olduğu için değer taşır, insan canlı varlıklar içinde en gelişmiş olanıdır.

İnsan, düşünen, akıl yürüten, diğer insanlarla iletişim kuran, olayları ve kavramları anımsayan, gelecek için plan yapan bir varlıktır. İnsan değeri ve onuru insan ilişkilerinde köşe taşı niteliği taşır. Denetmenler, öğretmenlerle ilişkilerinde dikkatli olmak durumundadırlar.

2.C.13- Farklılık:

İnsanlar, farklı törelere, farklı değer yargılarına sahiptirler. Farklı yeteneklerde insan gücüne sahip bir toplum, tüm zenginlik kaynaklarını değerlendirecek bir güç kaynağına sahip demektir. Öğretmenlerin farklı yeteneklerini tanımaya çalışan ve onları kendilerine özgü yaklaşımlar kullanmaya özendirme durumunda olan bir denetmenin görevi zordur, kolay olmayan bu işi başarmak, bir eğitim lideri olan denetmenden beklenmektedir.

2.C.14- Özgürlük:

Denetmen ve öğretmen ilişkileri açısından bakıldığında özgürlüğün önemi açıkça görülmektedir. Öğretmenin gelişimini amaçlayan çağdaş denetim, özgürlüğü zorunlu kılmaktadır. Öğretmenin kendisini geliştirebilmesi ve gerçekleştirebilmesi için kendisini sınaması gerekir, bu da belli düzeyde bir özgürlüğü gerektirir. Bu özgürlüğün daha anlamlı ve verimli bir biçimde kullanılmasından öğretmene rehberlik etme görevi denetmene düşmektedir.

2.C.15- Gelişme:

Değişmelerin tümü gelişme olmayabilir. Ancak gelişme değişmesiz olamaz. Öğretmenlerin gelişmesini amaçlayan bir denetmen, birlikte çalıştığı öğretmenlerde belirli özellikleri geliştirmek durumundadır.

Denetmen, yeniliklerin heyecan verici ve yararlı olduklarına ilişkin beklentiler yaratarak ve öğretmenlerden gelen yaratıcı, yenilikçi girişimleri destekleyerek bu özelliklerin geliştirilmesine rehberlik edebilir, katkıda bulunabilir.

2.C.16- Güdüleme:

Güdüleme amaca yönelik davranış, gereksinimleri karşılama isteği etrafında döner. Karşılanmayan bir gereksinim, bireyi rahatsız edici bir gerginlik yaratır. Denetmenin öğretmenlerle ilişkilerindeki olumlu davranışları öğretmeni olumlu etkiler.

2.C.17- Moral:

Öğretmenin moralinin yüksek olması verimi artırır, gözlemler etkin olan öğretmenlerin morallerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bireyin grupla bütünleşmesi moral açısından önem taşımaktadır, bireyin gruptan soyutlanıp dışlanması morali olumsuz yönde etkiler.

2.D. Teftişin İşlevleri:

Teftiş, "Yapı ve davranışları ile eğitim sisteminin girdilerinin ve sistem içi süreçlerin nitelik ve niceliği üzerinde önemli etkiler yapan bir özelliğe sahip bulunmaktadır. Gelişen ve değişen sosyal ve kültürel yapı içinde roller, normlar ve değerlerin de gelişip değiştiği gerçeği karşısında, müfettişin örnek olma ve kaynaklık yapma görevi ayrı bir önem kazanmaktadır." (Bilgen,1990,s.1- 2).

"Şüphesiz, müfettişlerin nitelik ve niceliği ile ürettikleri teftiş hizmetinin kapsamı ve kalitesi arasında yüksek ve pozitif bir ilişki vardır." (Bilgen.1990,s.13).

Teftişin bütün eylem ve işlemleri, Türk Milli Eğitiminin Milli Eğitim Temel Kanununda belirtilen amaçlarına hizmet ettiği ölçüde değer kazanmaktadır (Bilgen.1990,s.9).

2.D.1- Danışmanlık:

"Teftiş, genelde bir danışma hizmetidir. Müfettiş, genellikle yürütme fonksiyonu yapmaktan kaçınır. Gerçekten de müfettişin idari yetkisi değil fonksiyonel yetkisi vardır. Yani müfettiş iyi yetişmiş ve seçkin bir alan uzmanı ve karar organına yakın bir görevli olarak, uygulamaya ilişkin doğru örnekler vermek suretiyle yürütmeyi yönlendirebilir." (Bilgen.1990.s.8).

Danışmanlık, müfettişin teftiştan elde ettiği verilere dayalı olarak Türk Milli Eğitiminin Amaçlarının gerçekleşmesi için amirini, amirinin ihtiyacı düzeyinde bilgilendirmesidir.

Müfettiş, yönetim biliminin kuramlarına dayalı, uygulamadaki tecrübe ve gözlemlerini birleştirerek, yeterliklerini kullanarak seçenekler oluşturan ve karar organına sunan uzman kişidir.

Müfettişlerin danışmanlık işlevi, kendilerinin üstündeki yöneticilere yaptıkları bir görevdir. Müfettiş, karar organı değil, alanındaki yeterliklerine dayalı seçenekler oluşturan görevlidir.

Müfettiş, hangi kadroya kimin daha yararlı olacağı konusunda yöneticiye intibnasyon sağlar. İletişimde teftiş, kanal görevi yaparak danışmanlık yapabilir.

Etki, bir nevi örgüt amaçlarını gerçekleştirmede grup üyelerimi amaçlar doğrultusunda hareketlendirme işidir. Cezalar, ödüller, hizmet içi eğitim etki için kullanılır. Bu amaçla amire danışmanlık yapılır. Müfettiş, karar seçeneklerini, bilimsel ve uygulamaya dönük verileri anlamlı hale getiren kişidir.

Teftiş, karar organına, çocukların normdan sapan davranışlarının nedenlerine ilişkin çözüm önerileri sunmalıdır.

Teftiş, okul binalarının insan hayatım tehdit eder nitelikte olan ve acil önlem gerektiren eksiklik ve bozukluklara ilişkin, amiri, çözüm önerileri oluşturarak bilgilendirmelidir.

2.D.2- Rehberlik:

"Rehberlik görevi, amaçtan sapmaları önleyici, eğilim ve öğretimde kaliteyi artırıcı ve ürünün biçimlenmesinde normlar ve standartlar getirici özellikleriyle, en değerli fonksiyonlardan biri olmaktadır." (Bilgen,1990,s.9).

"Müfettişin yapmakta olduğu rehberlik görevi, amaçtan sapmaları önleyici, eğitim ve öğretimde kaliteyi artırıcı ve ürünün biçimlenmesinde normlar ve standartlar getirici özellikleriyle, en değerli fonksiyonlardan biri olmaktadır." (Biken,1990,s.9).

"Rehberlik görevi, müfettişin özellikle alan bilgisi bakımından, sürekli olarak yenilenmesini gerektirmektedir. Bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin eğitim sistemine aktarılmasında bu fonksiyonun rolü büyüktür." (Bilgen,1990.s.9).

Müfettişin, karar oluşumuna katılması etkiyi artırır. Müfettiş, rehberlik göreviyle kararın etkilendiği yerlere kararı aktarıcıdır.

Teftiş, öğrencilere rehberlik yapmaları için araçların nasıl daha iyi kullanılabileceğini, fiziki kaynaklar ve finansman kullanımına, değerlendirme (ölçme ölçütleri ve sistemleri hakkında), amaçların iyi anlaşılmasına ilişkin rehberlik yapmalıdır.

Yönetici ve öğretmene rehberliğin temel amacı, "öğretme-öğrenme sürecinin geliştirilmesidir. Bu amaç, eğitim ortamlarında, yürütülen etkinliklerin planlı ve programlı olarak gözlenmesini ve iyileştirilmesini gerektirir." (Seçkin. 1998,s.209).

Teftiş, çocukları kötü alışkanlıklardan koruma önlemlerine ilişkin yönetici ve öğretmenlere rehberlik yapmalıdır. Sorunlar, demokratik kurallar çerçevesinde ele alınıp çözümlenmelidir.

2.D.3- İnceleme - Araştırma:

İnceleme-araştırma görevinin birinci boyutunu gözlem, izleme, öğrenme oluştururken, ikinci boyutunu bilimsel merak ve bilimsel üretim oluşturur. Müfettiş, bu boyutlar çerçevesinde karar organına seçenekler oluştururken, yönetici ve öğretmenlere rehberlik yapar.

"Bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişmeler karşısında, eğitim uygulamalarının çağdaş gelişmeleri izleyebilmesi için. müfettişlerin alan bilgisi ve pedagojik formasyon yeterliklerinin sürekli yenilenmesi gerekir." (Bilgen.1990.s- 56).

"Müfettişin, bilimsel yöntemi kullanarak araştırma yapmaya ne zamanı ne de imkanları yeterlidir. Uygulamada, eğitim sisteminin yapı ve davranışlarını etkileyen karar süreci, karar

seçeneklerinin bilimsel arařtırmalarla test edilmesini bekleme yerine, dūřınmeye dayalı yōntemleri tercih etmektedir. Kuřkusuz dūřınme, deneyerek sonucu bulma iřleminden çok hızlıdır. Dūřınme sūreci, anında ūrūn verir. Ancak bu ūrūnūn karar konuřu probleme ōzūm getirmesi olasılıęı, genellikle çok dūřuktur." (Bilgen. 1990.S.45).

"İnceleme-araştırma gōrevinin yerine getirilmesi mūfettiřlerin bilimsel araştırma yeterlikleri ile bağımlıdır." (Bilen.1990,s.123).

"Mūfettiř, eğilim kurumlarının yapı ve davranışlarını yakından izleyen, uygulamanın problemleri ile teori-uygulama eşleşmesin! Gōzlemlerine dayalı olarak tespit eden ve alandan gelen bir uzman olarak, sistemin ve sūrelerinin geliştirilmesine katkıda bulunacak inceleme ve araştırmalarda gōrev alan bir yōnetim personelidir." (Bilgen.1990.s. 10).

Yōnetim bilimindeki kuramsal geliřmeler, teftiřin de kuramsal yapısını oluřturduęundan, aędař mūfettiř, yōnetim bilimini sūrekli gōzlemek, incelemek, arařtırma yapmak ve yapılan arařtırmalardan faydalanmak zorundadır. Bu gōrev, aędař ve demokratik eęitimin ūretme ve izleme boyutu açısından önem tařımakla birlikte, eksiklięinde aęı algılayamama ile karřı karřıya kalmak sōz konusudur.

Yōnetici, ğretmen ve öğrenciler açısından, normdan sapan davranışlar varsa, bu davranışlar için ya norm değişmiştir ya da ciddi bir sorun olduğu anlamına gelir. Bu nedenle davranışın analizi yapılmalıdır.

2.D.4- Kontrol:

"Her değerlendirme, ölçmeye dayanmalı, lme, standart olmalıdır. Değerlendirme, lme sonuçlarının bir değer yargısıyla ifadesidir. En zor değerlendirme, personel değerlendirmesidir. Değerlendirme, normal zamanlarda değil, kritik zamanlarda yapılmalıdır." (Bilgen. 1997b).

"Amaç boyutunda, amacın gerçekleştirilmesi esastır. Değerlendirmede amacın ne derece gerçekleştirildiğine bakılır. Değerlendirme, standart ölçütlere gōre davranışın karşılaştırılarak değerinin tespit edilmesidir." (Bilgen. 1997b).

İnsanın kendini ve çevresini denemesi, geleceğini yor daması açısından önem taşır. Deney ve gözlem, aslında büyük ölçüde laboratuarda gibi görünür, fakat bilişsel alanda da deney yapılabilir (Bilgen. 1997b).

Bursalıoğlu (1994.s.128)' na göre, değerlendirmede amaç, uygulamanın başarı derecesini! Tarafsız olarak belirleyebilmektir. Değerlendirmeden önce araştırma, sonra yeniden düzenleme yapılır. Değerlendirmenin tarafsız olabilmesi için. Değerlendirme ölçüsünün uygulamadan önce hazırlanması gerekir. "Değerlendirme, değerlendiren ile değerlendirilen arasında ortak bir etkileşimdir."

"Eğitim gibi, pek çok unsurdan oluşan büyük bir sistemde, amaçları optimal düzeyde gerçekleştirecek yapı ve davranışları sağlayacak bir kontrol alt sisteminin kurulup etkin bir biçimde çalıştırılması hayati bir önem taşımaktadır. Bu görevin, eğitim sisteminin amaçları doğrultusunda yaşatılmasında önemi büyüktür." (Bilgen.1990.s.9- 10).

Eğitim sürecinin, ürünün, değişkenlerin, kontrolü müfettişin görevidir. Müfettiş, eğitim amaçlarının gerçekleşme düzeyleri ile demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olma gereği için yapılan eylemler ile: amaca aykırı davranış ile: amaç kayması ve amaca dönük olmayan işlevler ile kişisel amaçlara dönük eylemleri ve onların gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği ile; amaç kaymaları ile; yapı boyutunda problem doğan noktalar ile ilgili kontrol görevini yapmalıdır.

Teftiş, örgütün, başka örgütlerin amaçlarına hizmet edip etmediğini; yöneticinin ve öğretmenlerin yetkilerini amaçlar doğrultusunda kullanıp kullanmadığını kontrol eder.

Teftiş, okulların verimliliğini (başarı durumunu) kontrol eder ve alınması gereken önlemleri belirleyerek amire danışmanlık, yönetici ve öğretmenlere rehberlik yapar.

Okullarda yönetici ve öğretmenler yönünden, amaçların anlaşılabilirliğini kontrol etmek, müfettişin görevidir.

Müfettiş, kontrol, egemenliğin kullanılışı ve egemenliğin korunması amacıyla işlev yaptığı zaman çağdaş ve demokratik eğitim ortamında uygun teftiş davranışları oluşturur. Amaç kayması, kişisel veya grubun çıkarlarına olur.

Normdan sapan yönetici ve öğretmen davranışlarını kontrol etmek yine müfettişin görevidir.

2.D.5- Öneriler

1. Çağdaş ve Demokratik Eğitim anlayışı bağlamında teftiş, aşağıdaki önerilen davranışlarına en az uygulama; hatta değerlendirme düzeyinde iliştiirmelidir.
2. Herkes, eğitim hakkına sahiptir. Eğitim hakkı, sınırlandırılmadan herkes tanınmalıdır. Herkesin yükseköğretim yapabilmesi için imkânlar sunulmalıdır. Çünkü eğitimde amaç, elit yetiştirmek, yetenekliyi seçmekle yetinmek değil, yeteneği geliştirme yollarını bulmak olmalıdır.
3. Özürlü çocuklar ile normal çocuklar mümkün olduğu ölçüde aynı sınıflarda eğitim görmelidir. Okula devam edemeyen çocukların, eğilim olanaklarından yararlanabilmeleri için seçenekler aranmalı ve uygulanmalıdır.
4. Devamsızlıktan kalma, sınıfta bırakma, okulun kurallarına uymayan, norm dışı davranışlar gösteren çocukları okulun dışına iterek kaderlerine terk etmek yerine, bunların nedenleri araştırılmalı ve çocukların eğitim sorunları çözümlenmelidir.
5. Eğitim, öğrenci merkezli bir süreçtir. Her öğrenciye göre eğitim programı yapılmalıdır. Bütün dersler seçmeli olmalıdır. Öğrenci mezun olmak için gerekli krediyi tamamlayıncaya kadar dilediği dersleri alabilmelidir.
6. Not, öğrencinin basan durumunu anlamasını ve eksiklerini tamamlamasını sağlayan bir araç olmalıdır. Aslında not (standart olmadıkça anlamsızdır), kaldırılmalıdır.
7. Öğrencinin, okul dışı başarıları da değerlendirilmelidir.
8. Korku ve ceza yerine, sevgi ve saygı esas alınmalıdır.
9. Eğitim, öğrenciyi geleceğe hazırlamalıdır. Okullar, öğrencilere geleceği zorlayacak durumlar için örneklemeler yapmalıdır. Eğitim, öğrencinin yaratma gücünü geliştirmelidir.

10. Öğrenci, öğretmenini; öğretmen, müdürü seçmeye yetkili olmalıdır.

11. Çağdaş ve demokratik bir toplum olmak için, eğitim ortamında insan hakları ve demokrasi ilkelerini yaşama biçimine dönüştürmek, bunun için de çağdaş ve demokratik eğitimi uygulamaya koymak bir zorunluluktur. Bu uygulama, demokratik bir toplum, dolayısıyla bilim toplumu, olmanın gereği olarak kaçınılmaz olmuştur.

12. K.K.T.C.' de denetimdeki boşluğun giderilmesi için denetmen sayısının yeterli sayıya ulaştırılması gereklidir. Çağdaş ve demokratik bir eğitim için öğretmenlerin rehberliğe ihtiyacı vardır, rehberliği de alanında uzmanlaşmış, yetişmiş denetmen yapabilir.

3. KAYNAKLAR

AKKUTAY, Ülker (1999). 21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi Ankara: Tekışık Yayıncılık.

ASLAN, Battal. (1995). Türk Eğitim Sisteminde Ders Notları Ankara: Gazi Üniversitesi.

AYDIN, Mustafa (1993). Çağdaş Eğitim Denetimi Personel Eğitim Merkezi Yayını
Ankara: Şafak Matbaası.

BALCI, Ali. (1993). Etkili Okul, Ankara Yavuz Dağıtım.

BAŞAR, Hüseyin. (1981). Okul Yöneticisinin Denetim Görevleri. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

BAŞAR, Hüseyin (1993). Eğitim Deneticisi Ankara: Personel Merkezi Yayını.

BAŞARAN, İbrahim Ethem (1993). Türkiye Eğitim Sistemi Ankara: Gül Yayın Evi.

BOZKURT, Emine. (1995). İlköğretim Okullarında Ders Denetimi Uygulamalarında Değerlendirilmesi Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
(Yayınlanmamış Doktora Tezi).

BURSALIOĞLU, Ziya. (1982). Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bakanlığı Yayınları.

BÜYÜKİŞİK, Mustafa. (1989). İlköğretim Müfettişlerinin Rehberlik Etkinlikleri Gerçekleştirme Düzeyleri Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

CENGİZ, Cevdet (1992). Milli Eğitim Bakanlığı Bakanlık Müfettişlerinin Yetiştirilmesi ve Teftişin Geliştirilmesi, Ankara: MEB Yayınevi.

COVEY, Stephan R. (1998). Etkili İnsanların Yedi Alışkanlığı
(Çev. Gönül Suveren Osman Deniztekin) İstanbul: Varlık Yayınları.

KONGAR, Emre (1997). Demokrasi ve Kültür İstanbul: Remzi Kitapevi 3.Basım.

ÖZDEMİR, Tuncay. (2001). Çağdaş Eğitim Denetimi Bolu: İzzet Baysal Üniversitesi
(Yayınlanmamış Doktora Tezi).

DEMİREL, Özcan (1987). Eğitim Terimleri Ankara.

DİKENOĞLU, Yalçın (1984). İlköğretimde Eğitim Yönetimi, Yöneticilerin Seçimi, Hizmete Alınması,

Teftişi ve Değerlendirilmesi Ankara: TODAİ Yayınları
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

DUMRUL, Seher (1987). İlkokul Müdürlerinin Denetim Yetki ve Yeterlilikleri. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ERGUN, Turgay ve Ö.BOZKURT (1998). Kamu Yönetimi Sözlüğü. Ankara: Yorum Matbaası.

KAPISUZOĞLU, Şaduman (1988). On Yılda İlköğretim Müfettişlerinin Rolünde ve Teftiş Uygulamalarında Değişmeler. Ankara: Hacettepe Üniversitesi
(Yayınlanmamış Doktora Tezi).

KARAGÖZOĞLU, Galip. (1972). Türk Eğitim Düzeninde Bakanlık Müfettişlerinin Rolünün Araştırma
Özeti Ankara: MEB PAK Dairesi.

KARAGÖZOĞLU, Galip. (1977). İlköğretimde Teftiş Uygulamaları Ankara: Hacettepe Üniversitesi
(Yayınlanmamış Doçentlik Tezi).

KARAKAYA, Necmettin. (1988). İlköğretimde Teftiş ve Güçlükler Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
(Yayınlanmamış Doktora Tezi).

KAYA, Y. Kemal (1991). Eğitim Yönetimi Ankara: Set Ofset Matbaacılık.

ÖZ, Fevri (1977). Türk Eğitim Sisteminde İlköğretim Müfettişlerinin Rolü Ankara: Hacettepe Üniversitesi
(Yayınlanmamış Doktora Tezi).

ÖZDEMİR, Servet. (1988). Eğitim Yöneticisinin Değerlendirilmesi Konya: Hacettepe Üniversitesi
(Yayınlanmamış Doktora Tezi).

KEPENEKÇİ, Yasemin (2000) İnsan Hakları Eğitimi Ankara: Anı Yayıncılık.

ÖZDEMİR, Servet (2000). Eğitimde Örgütsel Yenileşme Ankara: Pegem Yayıncılık.

SAĞLAMER, Emin (1975). Eğitimde Teftiş ve Teknikleri Ankara: M.E.B. Basımevi.

SEÇKİN, Nezahet (1978). Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Yetkileri Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi
(Yayınlanmamış Doktora Tezi).

SU, Kamil (1974). Türk Eğitim Sisteminde Teftişin Yeri ve Önemi İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

TAYMAZ, Haydar (1982). Teftiş Ankara: A.Ü Eğitim Bilimleri Yayınları.

TAYMAZ, Haydar (1985). Eğitim Sisteminde Müfettişler ve Soruşturma Yapma Görevleri Çağdaş Eğitim Dergisi, 10 -13.

TAYMAZ, Haydar (1989). İlköğretim Müfettişlerinin Teftiş Sorunları Ankara: G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

TAYMAZ, Haydar. (1993). Teftiş Ankara: Kadioğlu Matbaası.

TERZİ, ALİ Rıza (1996). İlköğretim Müfettişlerinin Teftiş Sorunları Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
(Yayınlanmamış Doktora Tezi).

ÜN, Kamile (1987). Eğitim Terimleri Ankara: Şafak Matbaası.

AĞAOĞULLAN, Mehmet Ali. "1789 Bildirisi ve Bireysel Haklar Sorunu", Türkiye Günlüğü Sayı:4 Haziran 1989.

AKSU, Meral. "Nasıl Bir İnsan? Nasıl Bir Öğretim?" Yeni Türkiye Sayı:2, yıl:2 Ocak-Şubat 1996, (s. 101 -105)

ATEŞ, Toktamış (1995). Demokrasi, Kavram, Tarihi Süreç, İlkeler Ankara: Ümit Yayıncılık Yedinci Baskı.

Örgüt iklimi Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu TODAİE yayınları no:235 Ankara 1990.

GÖKBERK, Macit. Felsefe Tarihi Remzi Beşinci Basım Kitapevi İstanbul 1985.

KÜÇÜKAHMET, Leyla. (1998). Bilim ve Eğitim Yeni Türkiye Dergisi Ankara

SELÇUK, Sami. 1999- 2000 Adli Yılı Açış Konuşması (www.yargitay.gov.tr)

ROUSSEA, Jean Jacques. Toplum Sözleşmesi. Çeviren Vedat Günyol Adam Yayınları Nisan 1999

KIŞLALI, Ahmet Tener. Kemalizm Laiklik ve Demokrasi İmge Kitapevi 8.Baskı Ankara Ekim 1999

BİLGİN, H. Nihat. "Korku Psikolojik Mikroptur." Bolu Bilim Sanat ve Kültür Araştırmaları Dergisi Bolu 1998

BİLGİN, H. Nihat İlköğretim Okulu Araştırması (Yönetim Boyutu) Milli Eğitim G. Ve S. Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü. Ankara 1986